



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XXXIX. De Sententia Excommunicationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

TITULUS XXXIX.

De Sententia Excommunicationis.

SUMMARIUM.

1. *Censura quid.*
2. *Censura Ecclesiastica potestas & usus ob origine Ecclesia*
3. *Quibus competat ejusmodi jurisdictionis & potestas ferendi censuras.*
4. *Acquiri consuetudine & prescriptione potest.*
5. *An delegari alteri possit?*
6. *An laico?*
7. *Delegari potest collegio & communitati.*
8. *Fœmina an committi possit?*
9. *Censura non nisi ob culpam ferenda.*
10. *Ex nulla aut injusta lata an teneat?*
11. *Lata ex defectu jurisdictionis est nulla.*
12. *An & si impedimentum sit occultum?*
13. *An ad censuram culpa interna sufficiat?*
14. *An actus exterior metu cassatus?*
15. *An censura equirat monitionem præviã?*
16. *Eamque trinam.*
17. *An quo, qualiter, & quibus faciendã monitio.*
18. *Censura an sit valida, monitione omiſſa?*
19. *An liget illata per metum à judice coacto?*
20. *Censura sententia quã aliter ferenda, & an jure vel sub conditione.*
21. *Censura an operetur effectus lata ex falsa causa juridice probata?*
22. *Censuram talem violans an & quas pœnas incurrat.*
23. *Censura quando dicenda esse lata sententia, quando ferenda.*
24. *Forma ista Excommunicationem tenentis incurſurum, an sit ferenda sententia*
25. *An & hæc Sub pœna talis censuræ, &c.*
26. *Et quid de hac, Anathema sit?*
27. *Verba, ipſo jure, ipſo facto, sunt lata sententia.*
28. *Censura species.*
29. *Excommunicatio quid.*
30. *Alia major, alia minor.*
31. *Simpliciter prolata hæc vox de qua accipienda.*
32. *Est & alia generalis, alia Particularis: item alia juris, alia hominis.*
33. *Quis in quem ferat excommunicationem.*
34. *Ferenda in subditum.*
35. *In singularem personam, non in collegium aliquod.*
36. *Quã forma servanda in tali sententia ferenda.*
37. *Ferenda in scriptis, cum causa expressa.*
38. *Ex quibus causis excommunicatio inferenda.*
39. *Judicis circa hanc rem officium.*
40. *Quibus in casibus ipſo jure incurritur.*
41. *Excommunicatur & ipſo facto perſuſo Clerici per can. Si quis suadente 17. q. 4.*
42. *Clericorum nemini qui hæc veniant.*
43. *Depositus verbaliter incorrigibilis an privetur privilegio clericali, sine alia declaratione judicis?*
44. *An enormibus & turpibus se immoretur?*
45. *An deserto habitu ac tonsura parſuſo ab eo qui noverit esse Clericum?*
46. *An excommunicatus gaudeat hoc privilegio?*
47. *Gaudet eodem Monachi. An & Eremitæ.*
48. *Dicitur can. Si quis suadente qui maneat.*
49. *An ebrii.*
50. *Tenetur & mandans.*
51. *An & si mandans moriatur ante perſonem?*
52. *An ratam habens percussorem?*
53. *Percussio debet esse violenta & injuriosa.*
54. *An debeat continere lesionem gratiam?*
55. *Causa excusans percussorem Clerici, illa sui defensio.*
56. *Maritus percussus Clericum, in continentiam uxore, sorore, filia an sit extra censuram?*
57. *Vxor: nomine an veniat sponsa?*
58. *Filia nomine an neptis?*
59. *Percussus in defensionem tertii an excusatur.*
60. *II. Excusatur jusus titulus sui causa.*
61. *An excusatur laicus torquens Clericum?*
62. *An iudex secularis Clericum in crimine inventum capiens?*
63. *Excusatur præceptor, pater, dominus, disciplina & correctionis causa verberatus.*
64. *An percussioni consentientem?*
65. *An in sui percussorem consentientem?*
66. *An Clericus seipsum percussorem?*
67. *III. Probabilis ignorantia Clericatus excusatur?*
68. *Percussus Clericum, quem existimat & Titium laicum excusatur.*
69. *An & existimans se percussorem Clericum, qui laicus sit?*

70. Quid si unum Clericum percussere velens, alium percussit?
71. Excusat & percussio ex subito metu & casu facta.
72. Committens crimen, quod falso existimet prohibitum sub censura, an excusetur.
73. Effectus excommunicationis minoris.
74. 107. Effectus excommunicationis majoris, I. Privatio participationis Sacramentorum.
75. Excommunicatus in extrema necessitate administrando Sacramentum an peccet?
76. An licite conferat Sacramentum poenitentiae?
77. II. Privatio orationum & suffragia.
78. Excommunicato tolerato an prosunt suffragia.
79. III. Privatio divinatorum officiorum.
80. IV. Inhabilitate ad beneficia Ecclesiastica obtinenda.
81. Excommunicato occulto an possit conferri beneficium?
82. An non vitandus acceptare possit beneficium?
83. Collatum ante excommunicationem an postea recte acceptetur?
84. Quid si putetur excommunicatus, verò autem non sit.
85. Excommunicatus an privetur beneficio iure teno.
86. An privetur fructibus beneficii ipso iure?
87. An teneatur se privare fructibus eosque restituere?
88. An in necessitate liceat eos consumere?
89. V. Privatio jurisdictionis fori externi.
90. Resignatio beneficii an licite fiat ab excommunicato?
91. Actus jurisdictionis qui sunt ab excommunicato etiam occulto, an sint nulli.
92. Quid si sit notorius, non denunciatus nominatus?
93. VI. Privatio forensis communicationis ut iudicem agere, in iudicem eligi, agere in iudicio, &c.
94. Excommunicatus an compensare possit?
95. An circa hoc aliquid iure novo sit mutatum.
96. Reus excommunicatus recte defendat se in iudicio, & an per se comparere cogatur?
97. Excommunicati testimonium & patrocinium an admittendum?
98. An acta tabellionis excommunicati.
99. An tutoris, administratoris.
100. VII. Privatio omnis civilis communicationis.
101. An a surgere excommunicato, ac similem reverentiam exhibere liceat?
102. Communicatio hac quibus casibus sit permissa.
103. Vxor cum marito excommunicato quatenus licita.
104. Item viro cum uxore excommunicata?
105. Liberis cum parentibus; servis ancillis, cum dominis.
106. Pœna communicantium excommunicatis.
107. Vid. num. 74.
108. Excommunicati hodie vitanti soli denunciati nominatim & notoriis Clericorum percussores.
109. Extrav. ad evitanda Martini V. cur restringenda ad notorium Clerici percussorem.
110. Denuntiatio an sit necessaria post sententiam.
111. Non sufficit publicatio sub conditione de futuro.
112. An videntes percussorem teneantur hoc ipso evitare.
113. Suspendio quid.
114. Alia ab officio, alia à beneficio.
115. Item alia Totalis, alia Partialis, alia Perpetua, alia Temporalis.
116. Suspendio ab officio an & sit suspendio à beneficio?
117. Suspendio ab officio an impediatur adquisitio nem novi beneficii?
118. Suspendio ab ordine quid operetur.
119. Suspendio à beneficio quid operetur quoad officii usum.
120. Quid hic veniat nomine beneficii.
121. An & pensiones comprehendantur?
122. Suspendio à beneficio an intelligenda universaliter de omni beneficio?
123. Suspendio quos fructus adficiat.
124. An comprehendat & quotidianas distributiones?
125. An impediatur Episcopi à beneficio & collatio?
126. Suspendio est & vitandus.
127. Interdictum quid nominis & rei.
128. Aliud est Canonis, aliud hominis: item aliud Locale, aut Personale & utrumque vel generale vel speciale.
129. Effectus interdicti I. Vfus Sacramentorum privatio.
130. An comprehendatur interdictio habens duo domicilia, respectu loci interdicti.

131. Clero interdictio an comprehendatur Religiosi?
132. Interdictio generali an & loca exempta?
133. Interdicta dioecesi an Ecclesia Cathedralis?
134. Interdictum locale generale an inferat personale, & contra?
135. Interdictum personale speciale an contineat locale, & contra?
136. II. Prohibitio divinatorum officiorum.
137. Missa sacrificium tempore interdicti localis quatenus permittitur.
138. An ab eo excludendi laici non excommunicati aut interdicti?
139. Privilegiati, & eorum domestici seu familiares quatenus admittantur.
140. Admittuntur Clerici non excommunicati aut interdicti; & qui Clericorum nomine veniant.
141. Interdictum impedit Ecclesiasticam sepulturam.
142. Interdicti personalis effectus.
143. Interdictum generale personale an impediatur sepulturam.
144. Censura non tenet, I. Lata à non habente jurisdictionem.
145. II. Eius effectus suspensus per appellationem.
146. Debitor non solvens ante lapsum terminum prorogatum an incidat in censuram?
147. III. Excusat ignorantia inculpabilis praecepti Ecclesiastici, cui adnexa censura.
148. Ignorantia juris an excuset.
149. Quid si lex quidem divina aut naturalis sciatur, ignoretur verò praeceptum Ecclesiasticum?
150. An excuset ignorantia inculpabilis lata censura?
151. Ignorantia vincibilis an excuset?
152. IV. Metus iustus impedit effectum censurae.
153. Necessitas publica an excuset celebrantem in loco ubi alius Sacerdos est?
154. V. Dispensatio legitima excusat.
155. VI. Absolutio.
156. An per solam absolutionem tollatur censura?
157. Censura lata sub conditione donec satisfeceris, an per satisfactionem tollatur ipso facto?
158. Sensus ob contumaciam lata an tollatur absolutione?
159. Absolutio an pro sit mortuis?
160. Absolvere à censura qui possint.
161. Excommunicatus à suo Episcopo an possit solvi ab Episcopo novo domicilio?
162. Et quid si fiat Religiosus?
163. In lex à quo an recte absolvat per interdictam appellationem?
164. A censura juris quis absolvat.
165. Casus reservati absolutionis à censura.
166. Sensus quando & à quo tollitur.
167. Interdictum qui relaxet.
168. Interdictum locale an relaxetur loco alieno?
169. Quid si locus interdictus destruat?
170. Censuris pluribus ligatus à quo & quatenus absolvendus.
171. Expressio causa limitat absolutionem.
172. Expressio falsa causa an non recipiat?
173. Absolutio licite fit sub conditione praeteriti aut praeterito.
174. An & sub conditione in futurum recipiat?
175. Absolutio ad cautelam & ad revocationem.
176. Absolutio concessa cum clausula Satis pacite, qui operetur; & quid si non sit veniendo aut solvendo.
177. Absolutio per vim aut metum recipiat.
178. Absolvi potest etiam absens.
179. An & in virtute?
180. An perverans in delicto?
181. An licite talibus concedatur absolutio?
182. Absolutio quae formam verborum recipiat.

De Censuris in genere.

Inter poenarum genera sunt Censurae. ducta vox à Censuram munitur, quae generis civium moribus praerant. Significat munus ipsum, & animadversionem contra nempe, secundum illud Juvenalis, Sat.

--- Vixat censura Columbae.

Quo modo hic accipitur, translati appellatione vocis ad poenam sive coactionem Ecclesiasticam, quae privat usum aliquorum bonorum spiritualium ratione delicti Ecclesiastica cum sit poena, ac privativa boni spiritualis non potest imponi nisi ab ea potestate boni generis subest, arg. l. fin. D. de Iurisdictione.

Esse autem huiusmodi potestatem Ecclesia, non est dubitandum, quod qui cogitant Lutherani, & similes, & in Christo datam patet ex illo Matthei, 16. Quodcumque ligaveris super terram &

verbum *Ligandi* per metaphoram optime accommodatur censuræ Ecclesiasticæ, quæ est vinculum seu ligamen quoddam; quo anima irrevera tenetur. Ab initio nascentis Ecclesiæ usum eius fuisse, patet ex Caonibus Apostolorum, in quorum plerisque fit mentio censuræ. Ratio est, quia omnis Resp. bene instituta indiget potestate jurisdictionis, tam directiva quam correctiva, ad politicum suum corpus dirigendum, ut etiam ea data esse sit faciendum, sine quibus jurisdictio inutilis aut nulla foret, l. 2. *D. de iurisdict. c. Ex literis sup. de Off. deleg. suar. de Censuris d. 1. sect. 2.* Ut autem jurisdictio ista præcipue vertatur circa spiritualia, ita & correctio est spiritualis, & censuræ istæ insigunt privationem alicujus boni spiritualis.

3 Elle eiusmodi jurisdictionem in S. Pont. immediatè D. Petro, eiusque successoribus à Christo Domino concessam (neque enim his erat deneganda potestas bene regendi) nemo ambigit, qui Christi verba sane capit, & ex calice quinti Evangelii non hausit errores, Competit & Episcopis, atque his, qui supra eos sunt, etiam legato à latere *c. Legatos sup. de Legatis in 6.* & Vicario Episcopi, cui idem est cum Episcopo tribunal, *Gl. in c. Licet de Off. Vicar. in 6. c. 2. sup. de consuet.* Vicario itè electo à capitulo, Sede vacante, & multò magis ipsi Capitulo, quod succedit in Episcopalem jurisdictionem jure proprio, *c. Cum olim sup. de Majorit. & Obed. c. 1. eod. in 6.* Pertinet & potestas ferendi censuras ad quosdam Abbates, Archidiaconos, Archipresbyteros, & alios, quibuscum est communicata jurisdictio Episcopalis, *c. Veniens ubi Gl. sup. de eo qui ord. furtive susc. & ad congregationes Ecclesiasticas, uti Concilia Generalia, Provincialia, & ad eos, qui speciali privilegio talem potestatem impetrarunt, quatenus tamen subditos habent, in quos eam exercent, quia frustra jurisdictionem quis sibi adrogat, cui deest subiectum, circa quod eam exercent, nisi futurum superetur, *arg. l. pen. D. de servit. c. l. Si servitus 23. de Servit. urb. prad. Vid. Suar. disp. 2. sect. 2. n. 9.**

4 Consuetudine etiam hanc potestatem adquiri patet ex *c. sup. de Off. Ordin. ubi Pastori Ecclesiæ parochialis dicitur competere excommunicandi potestas; uti & præscriptio-*

ne. c. Cum Olim c. Auditis sup. de Præscript. cum spectet ad jurisdictionem, quæ præscriptione adquiri potest, ut multis tradit Covarr. ad cap. Possessor p. 2. §. 3.

5 Delegari hanc potestatem alteri posse volunt, modo deleganti adfit delegandi potestas, qua de re actum *sup. de Deleg. Covarr. 3. Var. c. 20. & ei delegetur, qui est habilis: qualis non est non baptizans, cum sic minus Ecclesiasticum, ad quod requiritur baptismus, janua ad reliqua officia Ecclesiastica. Sit rationis compos; eam qui rationis usum non habet, non potest ferre iudicium, nec consequenter punire, aut exercere aliquem actum jurisdictionis, cum pendeat à iudicio. Poterit tamen potestas in eo, qui ratione privatus, permanere, ut est manifestum in dormient-, ebrio. *Suar. de disp. 2. sect. 3. n. 4.* Laicos ex se incapables esse jurisdictionis Ecclesiasticæ patet ex variis locis Canonis, *c. Ecclesiæ sup. de Constit. c. 2. sup. de Indic. Transmissa n. 2. sup. de E. et. imò ne quidem ullum Ordinem sacrum aut sacramentalem requiri, & primam tonsuram sufficere, ut alicui hæc potestas committi possit: secundum ordinariam tamen Ecclesiæ legem munera eius non communicari nisi cum Clericus, qualis etiam est prima tonsura initiatus, *c. Cum co ringat sup. de azate c. qualis ordin. nisi per conjugium se inhabilem fecerit, ut dictum sup. de Cler. conjug. aut per aliud quid, ut laicis non sit deleganda. Dico, secundum ordinariam Ecclesiæ legem; quia cum hoc Ecclesiæ statutum sit de jure positivo, videtur Pont. secundum absolutam suam potestatem dispensare posse, & laico committere, cum ille sit supra jus humanum, quod immutat, ut dictum sup. de Constitut. *Gl. in can. Præter l. Ducibus disp. 32. Facit, quod non tam spectet ad ordines, quam ad jurisdictionem. Plura Suar. de sect. 3. n. 8. 9. 10. 11. c. 12.****

6 Potest & delegari collegio aut communitati, cum constare possit ex viris baptizatis & ratione utentibus, atque in gradu clericali constitutis. Quod procedet, etiamsi constet partim Clericis, partim laicis; si tamen plures sint Clerici, quam laici, vel etiam æquales, quia

quia

quia pars dignior trahit ad se minus dignam. Abbas in *c. Ex litteris n. 4. sup. de Constitut. & in c. Cum super sup. de Off. deleg. Suarez d. sect. 3. n. 13. cum hæc potestas non sit in singulis, sed in ipsa communitate. Raro tamen & non eodem modo communitatibus hæc potestas committitur, cum*

Segnius expediunt commissa negotia plures.

8 Q. An fæminæ possit committi? R. Videri nec jure communi esse capacem fæminam, nec ex commissione Pontificis Rom. posse fieri capacem ferendi censuras, *c. de Monial. h. tit. ubi Abbatissa dicitur non absolere suas Moniales à censura, quam contraxerunt, ut nec ligare possit. Posterius probatur e. Novatio. sup. de Penit. ubi Pont. concludit, post alia, claves regni non esse datas fæminis, ac quidem B. Virgini. Quo facit, quod dictum sup. de Tempor. ordinat. n. 17. fæminas esse incapaces Ordinum, secundum congruentiam, cum sexus fæmineus non sit per se ordinatus ad spiritu alia, ut nec docere, nec dominari viris sit permillum fæminis. 1. ad Timoth. 2. Quod responderet juri civili, quo fæmina remouetur ab omnibus officiis publicis, l. 2. D. de R. I. Ut dicè dæ sint incapaces omnino hujus potestatis, quæ Ordines prærequirit, vel saltem dispositionem ad illos. Nec facit *c. Dilecti 12. sup. de majorit. & obed.* quod habet, Abbatissam quamdam solitam suspendere ab officio & beneficio suas Canonicas, & Clericos suæ jurisdictioni subiectos; nam non agit de suspensione, quæ sit censura propriè, sed de quadam prohibitione: sive privatione fructuum, quæ largo modo dicitur suspensio: uade & Pont. ibi non dicit, censuram esse seruandam, sed præceptum & mandatum talium Abbatissarum. Suarez d. loco n. 5. D. 6. Avila de Censuris p. 1. dub. 6. Covar. in *c. Alma mater p. 1. §. xi. n. 2.* Quod ordinariam jurisdictionem habere dicatur fæmina, *c. Dilecti 4. sup. de Arbitr. & capti ac patrona Clericorum esse, c. Dilecti 14. sup. de excess. Præl.* non spectat ad censuram, quam ideo non potest dici ferre posse jure ordinario. Quod addo; nam Pont. de absoluta potestate videtur eam facultatem posse concedere fæminæ, cum non sit contra jus divinum, sed contra communem Ecclesiæ legem & usum; & non pertineat ad claves, sed tantum ad jurisdictionem, cujus non est incapax*

fæmina. Navar. *Conf. 1. h. t. Suarez d. sect. 1. num. 7.*

Ferenda non est censura nisi ob culpam, non poena præsupponit; propriam, non alienam. Item qua tum ad excommunicationem, quæ instituta est ad correctionem peccatorum, & suspensionem, ut est propriè censura, speces; ex regula, quod culpa carens non est damnnum vocandus & peccata debent continere auctores. Aliter se res habet interdicti, quod etiam tenet eos, qui non deliquerunt. Si sententia eod. in 6. tamquam membra, quæ ratione corporis adsignatur, vel propriè majorem eius, qui deliquit, tenorem.

Ubi quaeri possit. An censura ex nulla aut injusta causa lata teneat? R. Expressam in sententia causam falsam, vel irritantem, aut insufficientem, ponere censuram nullam in interiori foro, quam in exteriori. Ratio est, quod injustitia ejus publicè & manifestè sit notoria. Potestas enim Ecclesiæ data est in aedificationem, non in destructionem, quam intendit Prælati, ex nulla causa aut insufficienti censuram ferens, *c. Venerabilis 7. §. pen. eod. in 6.* Quod si in sententia nulla exprimitur causa, sed censura unde in aliquo sit prolata, non potest dici nulla, cum non contineat errorem intolerabilem, nec non requirunt ad nullitatem, *d. §. pen. & c. Solus in 6. c. Per tuas h. t.* Non potest autem dici eum continere, in qua causa non adhibetur ex vi formæ sententia talis non videtur nulla in foro exteriori, quamvis in intentione sit nulla subsistat, si nulla; qualis declaranda est à superiore, probato defectu causæ, de qua si satis constet reo, is in conscientia non tenetur parere. Imò, causa non expressè, potest dici censuram non tenere, quod sit contra jus lata non requiritur causæ expressæ, *c. Abbatissa in 6.* Quo faciunt textus, qui dicunt sententiam iniquam non gravare, *can. Causæ, can. Invidendum, can. Cæpisti xi. q. 3.* Quod si sententia fuerit iusta secundum allegata & probata, tenetur obediendum superiori. Quo respicit decretum Gregorii in *can. 1. xi. q. 3.* Sententiam proptoris, sive justam sive injustam, esse tenendam; & Urbani *can. Quibus ead. q. 1.* tenendam esse sententiam Episcopi, licet injustè dicitur, quatenus scilicet veritatem sententiarum tenent. Quæ

Quod & dicendum de sententia ita injusta, ut in re sit nulla, si de nullitate certo non constet. Imò si omnino nulla sit, potest etiam videri timenda, secundum dicta loca; ut reus eam non contemnat in foro exteriori cum aliorum scádalo, qui defectum ignorant, aut in respectum superioris. Vid. Navarr. in Summa c. 27. n. 3. Covarr. ad c. Alma p. 1. § 7. n. 7. Avila d. p. 1. dub. 9. c. 6. dub. 1. Suarez disp. 4. sect. 7. n. 31.

11 Quid in defectu jurisdictionis? R. Eam omnino ponere excommunicationem nullam & sine effectu ullo; ad quem omnino requiritur jurisdictio, ut ad omnem actum alium iudicis. Unde appellatio ante sententiam interposita facit excommunicationis sententiam esse invalidam, c. Pastoralis §. verum sup. de appellat. Idem dicendum de lata ab excommunicato, suspenso, interdicto; nam in tali non est efficax jurisdictio, impedita quippe per censuram. Quod non tantum procedit in ipso excommunicato, verum & in delegato ab eo. Sic excommunicato Episcopo impeditur usus jurisdictionis in eius Vicario, c. 1. de off. Vicarii in 6. Suarez disp. 2. sect. 4. n. 4.

12 Quid si impedimentum sit occultum? R. Peccare quidem ferretur censuram in tali statu, quod utatur actu jurisdictionis, à qua impeditur per Ecclesiam; valere tamen eius sententiam, & parendum esse reo, licet novum impedimentum. Neque enim Ecclesia tunc impedit omnino usum jurisdictionis, cum bono eius regimini id conveniat & expediat. Quod & dicendum de eo, qui titulo falso jurisdictionem adquisivit, aut inhabilis cum sit, publica exultatione habilis haberetur, & auctoritate superioris in munus est inductus, supplet enim Ecclesia defectum in bonum publicum, arg. l. Barbarius D. de off. Prætoris, c. Ad probandum 24. ubi Glof. sup. De sent. & re iudic. Suarez d. sect. 4. n. 2. c. 3. Idem dicendum de excommunicato quidem notorie, sed tolerato, secundum ea, quæ dicta sunt sup. De sect. n. 10. Erit & nulla sententia lata contra tenorem privilegiorum, quia eatenus non est subiectus reus, c. Quanto sup. de privileg. Navarr. c. 27. num. 4. Facit & substantialis iudicii defectus non tenere sententiam, l. 4. §. condemnatum D. de re iud.

13 Q. IV. An ad iustitiam censure sufficiat

culpa interna? R. Et si hoc aliquibus videri possit, ex eo, quod potestas Ecclesie sit spiritalis, quæ ad interna etiam peccata pertinet, & circa interna versatur, ut videre est in c. Dolentes de celeb. Missar. ubi præcipitur recitantis divinum officium, attente & devote id agant, & in Clem. Multorum De heret. in 6. Clem. Ne in agro §. quia vero de statu Monach. Contra tamen dicendum, non posse censuris puniri per Ecclesiam occulta peccata per se, id est interna cum Ecclesia de his non iudicet, nec iudicium humanum possit esse de actibus interioribus. Nihil facit, quod potestas Ecclesie sit spiritalis; nam debet exerceri humano modo, ut sententiam extendat ad ea, quæ homines cognoscere possunt, directe saltem; nam indirectè, in ordine scilicet ad exteriores actus, quibus interni tanquam causæ aut conditiones conjunguntur, (quo modo possunt accipi textus allati) potest & Ecclesia peccatum occultum per accidens punire per legem generalem, non tamen per modum sententiæ, & nominatim quod manet occultum. Sic hæresis suam manifestans exterius, nullo audiente, est excommunicatus, quia factus est, exterius esse proditæ hæresim, ut dictum sup. De heret. n. 1. Vid. Suarez disp. 4. sect. 2. num. 1. c. seqq. c. num. 22. Avila p. 1. aub. 10.

14 Q. V. An actus exterior metu causatus censuram incurri faciat? R. Iustum metum excusantem à culpa, etiam excusare à censura, quæ culpam præsupponit, cum præcepta Ecclesie ordinarie non obligent cum majori rigore. Unde cum excommunicato communicans iusto metu est extra censuram, ut dictum sup. De his quæ vi n. 17. Et hoc regulariter; nam si talis metus directe in usus fuerit in contemptum religionis aut Ecclesiasticæ potestatis, nullus metus excusabit, uti non à culpa, ita nec à censura, quia tunc non tam agitur de sola legis observatione, quam de vitando gravi damno religionis, cuius bonum tenetur quisque præsentis propriæ vitæ. Ratio horum est, quod voluntas & intentio distinguant maleficia, c. Cum voluntate §. h. 1. Ea de causa Navarr. c. 11. n. 25. rejecta Cajetani sententia, Christianos, qui propter metum se fingunt Saracenos, extra censuram ponit: & alii tradunt, excusari Christianos à censura

lata contra adjuvantes Turcas dimicantes contra Christianos, quia metu mortis remigant, qui facit cessare contumaciam, quae causat censuram. Hoc inferri potest, ficto animo actum sub censura prohibitum exterius perfectum non esse ligatum censura, quod voluntate deficiente non possit dici delictum perfectum, pro quo imposta censura, secundum d. c. 54. Exemplum est in ficto profereute verba haereticum continentia, qui in mente est orthodoxae fidei, cum perfecte ac simpliciter talis non agat contra legem haereticum censura notantem; & lex juxta proprietatem verborum sit accipienda, non extendenda in materia odiosa. Navarr. c. 11. n. 25. c. 27. nu. 50. Suarez d. sect. 3. n. 15.

Q. VI. An ad censuram justitiam requiratur praevia monitio? R. In ea, quae per legem fertur, nec necessariam esse admonitionem, nec fere locum habere, cum lex ipsa satis admonet, cujus nemo debet esse ignarus ut veniens contra legem, prohibentem actum aliquem sub censura, satis sit contumax habendus, nec aliam admonitionem egeat. Et hoc ita, quatenus jus est absolutum & censuram hoc ipso fert; nam interdum non alias inferri, quam monitione praevia, si moniti non respiciant, ut in *Clem. fin. §. fin. De statu Monach. c. Clem. 1. De decimis* Idem dicendum de censuris latis per sententias generales hominis pro peccatis futuris, veluti *Quisquis furtum commiserit*, in praecipuum non litandi sub censura satis admonet subditos, ut patet ex c. *A nobis 21. h. 1. Cui non refragatur* textus in c. *Romana §. eod. in 6. qui non vult in specie vel in genere promulgari censuras sine praevia monitione, quia non loquitur de generali excommunicatione pro culpis futuris, qualis ponit praecipuum, & sic admonitionem ex se sufficientem; sed de praeteritis & praesentibus culpis, qualis non ponit ex se admonitionem, cum nec lex, nec sententia delictum praecellerit, quod ante commissum, ut nec possit poni contumacia in reo. Ita fere Suarez de Censur. Disp. 3. sect. 8. n. 3. c. 5.*

Itaque ab homine lata censura propter jam commissas seu praeteritas culpas necessario requirit monitionem praeviam, ut habet textus in d. c. *Romana c. c. Sacro 48. h. 1. Ratio est,*

quia quando delictum est commissum, non ponitur contumacia, uti poni dicitur quoad futura, per legem prohibita, aut etiam per sententiam hominis, non tantum generaliter, quae jam actum, verum & specialem perceptum certae tamen personae imputat, hoc vel illud faciat aut vitet; aut in casum, quo hoc vel illud faciat, aut non vitet, quod modus nihil habet in se contra rationem, nec contra jus positivum. De quo dubitari potest. in d. c. *Romana §. caveant, ubi videtur forma prohibita per Pont. Verum bene dicitur ver bis d. §. apparebit, iis tunc committitur tam absolutam prohibitionem, quam admonitionem, ne iudices facile tali fuerint averti, sed cum magna cautione & circumspectione.* Suarez d. Disp. 3. sect. 4. n. 7.

Ubi aliqui exceptionem ponunt in eo, quod ante praedixit aut publicavit se nec vitetur, quasi is monendus non sit ex contumacia jam posita; argumento eorum, quod duntur de correctione fraterna, cui moniti praemittenda, nisi quando deest spes salutis, quo casu, quia odiosa foret, omitti potest. secundum Navarr. c. 27. n. 12. Verum equum ponere quidem videntur contumaciam delictu non etiam in effectu, uti requiritur ferendam censuram, quam denique post monitio praevia, cui non paritur. Vid. Suarez d. Disp. 3. sect. 10. n. 8. c. 9.

Monitio haec sit trina, ut videtur propter Canones, qui requirunt Canonice, *Invitimus 3. eod. in 6. qua iis est trina, ut patet text. in c. Constitutionem 9. in fine eod. in 6.* Ubi tamen una sufficit pro trina, dummodo aliquorum dierum competentia intermissa concedantur, quorum determinatio in arbitrio est iudicis, pro facti qualitate. Cuius datur licentia ea restringendi, si causae necessitas postulet; negotii enim qualitas & periculum immoens facit etiam ad unum dies, imò brevius tempus, coarctari posse. *Idem d. c. 9. Suarez d. Disp. 3. sect. 9.*

Facienda admonitio à Superiori, cum sit in co citationis; nemo autem recte citetur nisi suo iudice. Abbas in c. 1. num. 33. *sup. de pona* uti nemo potest dici contumax nisi non parens illi, cui obedientiam debet ratione jurisdictionis. Requiritur etiam monitio ista

coram testibus, ut de ea constare possit, *d. c. Saero 48. h. t.* idque & in casu, quo scripto sit, ut & de scripto possit constare. *Suarez. d. disp. 3. sect. 11. n. 2.* Facienda autem in persona ipsius monendi, cum tendat ad correctionem, quam non audiens contumax habetur: quamvis sufficere videatur, si admonitio domi facta ad aures ejus perveniat, uti constat ex *Clem. 3. in fine de elect.* ubi sufficit ad appellentem notitia plena & certa devenire. Et hoc non tantum in causa appellationis, sed generaliter in omni causa ibi statuitur. Ratio est, quia tantum requiritur, sciat intentionem superioris, quam hoc modo intellexit. Et hoc ita in persona singulari & determinata; nam si censura sit generalis contra eos, qui delinquent, quia delinquentes ignorantur, sufficit admonitio facta in loco publico, per quam ad delinquentes, qui ignorantur, ut personaliter moneri nequeant, notitia pervenire possit. Qualis etiam obtinebit contra certam personam, quæ dolo aut vi impedit, ne talis monitio fiat, aut quæ certum domicilium non habet. Vid. Covarr. in *c. Alma p. 1. §. 9. n. 4.* Suarez *d. disp. 3. sect. 11. n. 5. & seqq.*

18 Q. An monitione omissa, censura sit valida? R. Videri, non esse irritam, sed teneri, per *d. c. 48. h. t.* ubi, monitione omissa, sententia excommunicationis dicitur iusta, licet puniatur iudex: & in *d. c. Romana* dicitur quidem sententia talis iniusta, non etiam nulla, ut *Gl. ibi V. injustas* notat: item in *c. Reprehensibilis 26. sup. de appellat.* prohibet quidem Pont. excommunicationem ferri, non prævia monitione, non tamen dicit esse nullam, cum multa prohibeantur fieri, quæ facta tenent. Abbas in *d. c. 26. nu. 13. & d. c. 48. n. 9.* Quod non tantum verum est in ordinario, verum & in delegato, quamvis in eo contra quidam statuerit, siue fundamento, ut tradit Navarr. in *c. Cum contingat. Caus. 5. sup. De reser.* Covarr. *d. §. 9. n. 7. & 8.* In contrarium facit textus in *c. Statuimus 3. & c. Statutum 13. eod. in 6.* ubi nisi præcedat Canonica monitio, quæ est trina, dicitur non tenere sententia. Verum textus illi loquuntur in singulari casu, quo scilicet excommunicatur participans cum excommunicatis; qualem hoc ipso notatum minori

non volunt inodari majori, nisi trinâ monitione prævia. Cæterum præcedens opinio communis non videtur accipienda de absoluta omissione monitionis, sed Canonice tantum, id est trinæ, quia de ejus omissione loquitur & *d. c. 26. & d. c. 48.* Ut videatur necessarium, saltem aliqua adesse monitio, cum, uti dictum, sit loco citationis, quæ necessario omnino est. Plura vide apud Suarez. *d. disp. 3. sect. 12.*

19 Quæstio etiam est, An censura per metum illata à iudice coacto liget? R. Hoc aliquos velle, ut *Gles. in c. un. V. Vacuamus De his que vi in 6.* cuius fundamentum ponitur in eo, quod voluntas coacta sit voluntas, & metus non ponat simpliciter involuntarium, sed potius voluntarium: ut iure naturæ metus non possit dici irritare actum, uti patet ex *d. e. unico* ubi Pont. dicit se evacuare actum, de quo ibi per metum gestum. Ut debeat præsupponi voluisse, nec irritus esse, etiam in foro exteriori, nisi in casibus, quibus ipsa lex eum irritet, veluti in *d. cap. un. Cujus decisio* in causa absolutionis non recte ab aliquibus trahitur ad pronuntiationem censuræ per metum: eo argumento, quod potestas ligandi sit conjuncta cum potestate absolvendi, *can. verbum st. de Pœnit. dist. 1.* ubi dicitur, eum, qui non habet jus absolvendi, nec habere jus ligandi: ut inde colligatur, hos actus esse æquales, & in uno statutum debere ad alterum extendi; præcipue quod jura, si in favorabilibus restringantur, ut in absolutione, multò magis restringi debeant in ipsa censura infertenda, quæ odiosa, ut non procedat ratione violentiæ. Verum hoc argumentum in jure positivo parum urgens, quando subest diversa ratio. Nam quod absolutio sit irrita declarata per Pont. facit favor Ecclesiasticæ potestatis, & fuit necessarium, ut Pastores Ecclesiæ sint immunes à vexationibus illiusmodi, quæ sæpe inferuntur ab eis, qui absolventi, aut eorum nomine, ut merito talis metus debeat irritare absolutionem. Censura verò ut sit irrita, concernit eum tantum, in quem fertur non etiam Ecclesiasticam potestatem: cuius nihil interest talem censuram esse irritam, modo ad sit voluntas & intentio ferentis, qui ex animo illam infert; nam, animo cessante, irrita foret censura.

Deinde, ut recte ait Abbas in *c. n. 17. sup. de his qua vi*, cum specialiter circa absolutionem id sit statutum, non est trahendum ad censuram inferendam. Ubi dat rationem diversitatis, quod saeculares Principes soleant esse faciles ad cogendos Praelatos ad absolvendum, non ita ad ferendam censuram, ut necesse fuerit ei rei occurrere. Ita ferè Suarez *Disp. 2. sect. 5.*

20 Ad censuram iustitiam praeterea facit, ab eo sit lata, cui est iurisdiclio, saltem purativa, uti dictum sup. *num. 12.* Servetur ordo juris, quod requirit, in scriptis fiat, juxta *c. 1. eod. in 6.* causa subiecta, qua de re sup. *nu. 3.* Quod in aliis sententiis non est necessarium, ut patet ex *c. Sicut sup. de re iudic.* Exemplum eius tradatur reo, id tamen requiritur, idque intra mensem; alias suspensus sit iudex per mensem ab Ecclesia ingressu & divinis officiis. Praeterea puniendus iudex, ex arbitrio superioris, animadversione condigna, licet sententia non sit nulla, his omissis, ut patet ex *d. c. t. in quo dicitur relaxanda à superiore.*

Absolute feratur sententia, an sub conditione ad causam pertinentem, nihil interest: veluti si peccato commisso, feratur censura in ordine ad satisfactionem, aut emendationem illius, uti fieri consuetum, quia ejusmodi poena est medicinalis. Uti & recte conditio istiusmodi pro peccato futuro adjicitur, quamvis, ut ante dictum, pro futuris culpis conditio nata hujusmodi sententia cautè sit utendum. Dixi, ad causam pertinentem; nam si ad causam non pertineat, veluti, *Excommunicatio te, si navis ex Asia venerit*, imprudenter talis additur, & nullam facit censuram, eo quod actus iurisdictionis spiritualis non debeat esse pendens à casuali conditione, ad actum talem impertinente. Est enim hoc valde absurdum, & intolerabilis abusus spiritualis potestatis, cum ejusmodi conditionis eventus non ponat vel augeat culpam. Et hoc quoad futuram; nam quoad praesentem vel praeteritam conditionem, talis adjecta non videtur impedire effectum censuræ, si evenit, quia conditio talis non impedit, quo minus absoluta sit censura. Si verò non evenit, censura nulla est, siquidem actus conditionalis, deficiente conditione, est nullus, *s. conditiones Inst. De V. O.* Posset tamen conditio in futurum, licet non

augens aut minuens culpam, esse rationabilis causa limitandi censuram, veluti, *Excommunicatio Clericum, nisi sit in dignitate consecutus* qualis limitatio expedire affirmatam dignitas Ecclesiastica. Ita Suarez *Disp. 3. sect. 7. quæst. 1. de toto hac materia d. Disp. sect. 4. n. 1. deinceps.*

Censuræ effectus est private aliquorum bonis spiritualibus, etiam aliquorum ad honores corporales seu externum: ut nihilominus reddere ad obtinenda beneficia, de quibus agitur inferius in singulatum censurarum explicatione.

Quæritur est, An istos effectus operetur etiam falsa causa, iuridice tamen probata. Receptissimam opinionem esse, iussum esse potest secundum ea, quæ sunt private licentiam, sed secundum ea, quæ allegantur in iudicio non probantur, sententiam ferre, quod hoc valde tutior ratio finem datum litium, quam potentia scientiæ private licetè permissa probationis non haberi rationem, quia de re iudicata sup. *de off. iud. in fine & ad in. D. de iur. 47. & seqq.* Receptissimam etiam esse sententiam ejusmodi sententiam valere, ut nullam nec habentem defectum substantiam dictum sup. *eod. n. 3.* Disputari autem, utrum ad omnes effectus obliget? Ubi dicitur in foro quidem interiori non obligantur, quia totam Deo sit innocens; quo modo in bonis spiritualibus non est privatus, uti verò abstinere debet, à Missæ auditione, communicatione cum aliis & similibus, obsequiis & efficacia præcepti sententia communi scandali, quod ex inobedientia contra Ecclesiam oritur, cujus auctoritati multum detegitur censura tali publice contempta. Et hoc quoad ad actus publicos, & eos, qui sententiam operant in iustitiam; nam quantum ad actus occultos, veluti Missæ auditionem, allocationem suum usum in occulto, illi sine peccato tenentur, cum cesset scandalum. Vid. Abbas *Inter ceteras 9. n. 9. sup. De sent. & re iudicata. Covarr. ad d. c. Alma 1. n. 1. 7. n. 5. & §. 11. n. 14. Ego sane, & late Suarez Disp. 4. sect. 7. n. 9. & seqq.*

Quæritur autem, An publice censurati, qui legem violans incurrit poenas propositas violentibus censuras? R. Ita velle Covarr. *d. de*

n. 7. *Concl. 4.* Ubi aliqui ponunt vim in contumacia, per quam v'nt robur addi tali sententiae. Dicendum tamen absolute eum non incurere poenas, propterea quod verè & absolute nō sit adfectus censura; quæ ut in foro exteriori & exultimatione hominum operetur, minime tamen in exteriori. Sic tali sententia excommunicatus si celebret, non potest dici verè irregularis, licet in foro exteriori talis habeatur. Nec facit contumacia quidquam, cum ejus nomine non possit augeri censura, & novum effectum habere. Vid. Suarez d. sect. 7. n. 19. & seqq.

27 Censura alia fertur à jure, quæ dicitur Canonis, sive lætæ sententiæ, cum Canon hoc ipso, quo delictum commissum, poenam imponat, sine ulla alia declaratione. Alia fertur ab homine, quæ dicitur sententiæ ferendæ, quando per judicem est inferenda. Quando autem dicenda sit censura lætæ sententiæ, quando ferendæ, colligi debet ex verbis. Ubi extra dubium est, verbis, ipso facto, lætam sententiam designari, etiamsi alia verba sint futuri temporis, ut e. Si religi-
sus de elect. in 6. Idem dicendum de formula, eo ipso, in c. Cupientes §. ceterum eod. tit. quæ perinde valet atque hæc, ipso facto. Hi enim modi loquendi formaliter satis expriment mentem legislatoris, qui si omisi fuerint, tunc est attendenda vis & significatio verborum, prout sunt in frequenti usu. Et si virtute contineant aliquem ex prædictis modis, præ se ferant autem prolationem sententiæ actu inferentis poenam, censentur esse sententiæ lætæ: qualia sunt verba ad præsens vel præteritum tempus relata, veluti, Sententia excommunicationis innodantes, Sententiam excommunicationis incurrat, Sententia excommunicationis noverit se subjacere, Sit anathematis mucrone percussus: cujusmodi verborum formis utuntur Pontifices in c. unico De scismat. in 6. c. un. De injur. in 6. c. 2. De hæret. in 6. Clem. 1. de pœnis, Si vero futurum tempus respiciant, censuram sententiæ ferendæ continebunt, cujus ordinis sunt verba Excommunicetur, Suspendatur, Excommunicari, suspendi volumus, & similia, Gl. in c. un. sup. De sagittar. & in l. Si quis in tantam C, Unde ut, Suarez Diss. 3. sect. 3. n. 1. & 2.

24 Dubitatur de his verbis, Excommunicationem noverit se incursum? R. Probabile esse, ea

spectare ad sententiam ferendam, cum in rigore tantum sint de futuro; & ita tenet Felix. in c. Rodolphus n. 28. sup. De reser. Possent tamen dubitari, cum tale dictum non tam videatur requirere sententiam vel censuram ferendam, sed contrahendam ex vi talis legis, atque ideo ipso facto. Nam licet verbum incursum, sit futuri temporis, respicit tamen solum tempus, quo fertur: ut probabilius videatur illis verbis sufficienter declarari censuram ipso facto illatam, sine ope a judicis. S. cus est, verbis in futurum relatis, quæ actum judicis, ejusque ministerium respiciunt, qualia omoind importare censuram ferendæ sententiæ certum est.

25 Particulæ, omnino, mox, statim, & similes, non videntur sententiam lætam continere, sed judicandæ secundum verborum, quibus subjunguntur, significationem. Quo modo Canon habens, Statim excommunicetur, est tantum sententiæ ferendæ, habens autem, statim, ex nunc excommunicatus sit, est sententiæ lætæ, ut in c. Quam sit De Elect. in 6. Suarez d. sect. 3. num. 5.

Quæritur & de hac forma, Sub, poena talis conjura, Sub excommunicationis interpositione? R. Per eam non tam fieri censuram quam comminari, cum nihil hic sit, quod sententiam lætam indicet; & verba sint indifferentia, ideoque interpretanda mitius, scilicet de ferenda potius sententia, quam de lætæ: nisi aliud addatur, ex quo possit colligi, censuram esse lætæ sententiæ, v. g. Sub interminatione anathematis, cui mox subjaceat, Navar. d. c. 27. num. 12. Suarez d. sect. 3. n. 6. & 7.

26 Quid sentiendum de verbo, Anathema sit? R. Rejcta opinione aliquorum, qui censent eo potius comminari anathema, quam ferri, 18. Glos. c. 2. in fine sup. De foro compe. V. sequestratus sit, & Baldi in c. At si Clerici num. 20. sup. De judic. cum verbum, Excommunicatus sit, lætam importet sententiam, quidni & verbum Anathema sit, quod habet exaggerationem aliquam, ut passim videmus in Conc. Trid. in quo est frequens ista forma excommunicandi adversus eos qui de Sacramentis, aliisque fidei articulis, aut his, quæ ab Ecclesia sunt definita, minus pie sentiunt, quos hoc ipso absciendi ab Ecclesia notum est ex can. Hac autem Diss. 30. Nisi tamen materia aliud postulet, aut

aut alia jura sint, quæ in ista materia desiderant sententiam ferri, ut dictum sup. *De sortileg. circa fin.* Abbas, *ad d. c. 2. in fine sup. De foro comper.* Felin in *d. c. Rodolphus n. 31. sup. De rescript.* Sanchez *de Matrim. lib. 7. Disp. 12. n. 2. & in Decal. lib. 2. c. 38. n. 90.*

- 27 Quin autem verba ista, *ipso jure, ipso facto*, posito crimine, statim effectum inducant hac in materia dubium non est, cum & materia legis & pœna id patiarur, & communis Ecclesiæ usus habeat, cum alias in aliis pœnis corporalibus, aut publicationibus bonorum expectanda sit sententia declaratoria saltem criminis, uti dictum sup. *De pœnis nu. 20.* Vid. Suarez *d. sect. 3. n. 8.*

De Censuris in specie.

HÆ: de Censuris in genere. Ad singulas species veniamus,

- 28 Ubi in primis disputatur, Quot sint numero? R. Alios ponere quinque, scilicet Excommunicationem, Suspensionem, Interdictum, Cessationem, & irregularitatem; ex ratione quod Censura sit pœna Ecclesiastica, per quam puniuntur homines in bonis spiritualibus, quales sunt hæc omnes: alios addere Depositionem & Degradationem. Verius tamen priores tres species tantum pertinere ad censuram, ex communi DD. opinione, quæ probatur *c. Quaranti inf. De V. S.* ubi consultus Innoc. Pont. respondebit, tantum tres illas venire nomine Censuræ, quarum etiam dumtaxat sit mentio passim in juris textibus, ut, *c. 1. & c. Statutum h. t. in 6. c. 1. De his que vi in 6. Navar. in Summa c. 27. in princ. & n. 152. 194. & 254.* Irregularitatem non esse censuram ex eo ostenditur, quod contrahatur ex censurarum violatione, ut sit aliud à censuris. Deinde censura est pœna medicinalis, non ergo perpetua, quia cessat, cessante contumacia. Irregularitas autem non est pœna medicinalis, cum sit perpetua; & non semper pœna, cum etiam citra delictum contrahatur, ut visum superius. Et ut aliquando pœna sit, principalis tamen ejus ratio magis consistit in indecentia & inhabilitate contracta; ratio autem pœnæ secundaria est. Cessationem à divinis aliqui sub interdicto comprehendunt, à quo tamen diversam esse patet, cum sit tantum

quædam desistentia à divinis officiis, & ab administratione Sacramentorum, cujus violationem ponit irregularitatem, uti violatio non ponit secundum dicta sup. *de Clerico excom. m. 1.* Unde patet censuræ non esse speciem, quæ haberet & effectum censuræ. Distinguitur à Degradatione rectè negantur esse species eadem, quod non tam contingat pœnam medicalem, quam inhabilitatem perp. quam inveniuntur & privilegiorum Ecclesiasticorum.

De Excommunicatione.

Excommunicationis etymologia desinitur ex eo, quod extra communionem ponatur; & est censura, qua quispiam separatur à Ecclesiastica fidelium communione. Vnde nomen, *Communio*, non est accipendum de potentia radicali, quasi ex omni ratione non possit Sacramenta sumere, sed quod non licet licitè & honestè, & cum auctoritate. Differt ab aliis, quæ non privant à communicatione; nam suspensio privatur ministerio Ecclesiastico, interdictum à divinis rebus vel officiis. In desistentia qui requirunt, dicatur Christianus vel baptizatus, quod non nisi talis sit capax communicationis: sed hoc est superfluum, quia communicatio designat privationem, & ponat eum, qui habet jus ad communionem fideliem, & consequenter baptizatum.

Dux sunt ejus species, Major scilicet Minor, *c. pen. h. t.* Illa à communione separat omnino & totaliter; & per eam aliquis anathema, id est execrabilis, contumione cum aliis non dignus, cuius participatio est passim in Canonibus & Conciliis quatenus ad personas refertur, quæ ab illa abscedunt: nam relatum ad errorem dicuntur anathematizari, non censuram doctrinam denotat execrabilem, *Vid. h. t. Disp. 8. sect. 2. n. 4. & seqq.*

Minor ponit separationem à Sacramentorum perceptione, *d. c. pen.* Excludit à peccatum mortale, quod privat quidem Sacramentorum usu, non tamen dicitur esse, sicut censura, sed ex consequenti, ostendendo personam indignam tali esse, & per privat omni Sacramento, cum eo

Sacramento poenitentiae, posita saltem attritione. Dicitur Minor, non propter parvitatem objecti, cum separatione a Sacramentorum participatione res sit gravissima, sed per comparationem ad majorem, quia nimirum contrahit poenam; & propter materiam, supra quam cadit, cum incurrat etiam propter peccatum veniale. Est autem major Excommunicatio simpliciter talis, minor secundum quid. Unde simpliciter prolata ab homine, vel à lege, accipitur de majori, ut in *d. c. pen.* rescripsit Gregor. IX. P. & habet communis opinio. Cujus ratio est quod vox ista, *Excommunicatio*, includat negationem seu privationem communicationis; negatio autem simpliciter addita totum destruat. Et deinde absoluta & indistincta oratio aequivalet universali ut includat omnem privationem. Tertio, Major & minor comparatur, sicut totum & pars; ut vox ista simpliciter prolata totum potius quam partem significet. Hinc & Excommunicatio major simpliciter excommunicatio reputatur.

Sed dubitatur, An hæc sit ita statuantur? Dubitandi rationem ex eo sumi, quod aliquibus in locis *Excommunicationis* nomine absolute positæ intelligatur minor, *can. Cum excommunicatio* 18. xi. q. 3. ubi accipitur nomen *Excommunicationis* de minori, ut patet ex iis, quæ inferius dicentur, quia scilicet communicans cum excommunicato majori excommunicatione minorem incurrit. Eodem facit *c. i. De except. in 6.* ubi in iudicio parti excommunicationem opponens, species illius debet declarare: ut nomen istud simpliciter positum non accipiatur de majori, quia alias non esset exprimenda species. Facit & ratio, quod in poenis benignior pars sit accipienda. Verum tenenda resolutio Pontificis in *d. c. pen.* quam & usus recepit, secundum rationes jamdictas. Nec obstant Canones antiqui, quia illi procedunt secundum antiquum usum, quo latior erat vocis significatio, & sunt accipiendi secundum materiam subjectam. Quo modo & accipienda regula tradita in *d. c. pen.* simpliciter proiaram vocem accipiendam esse de majori, si ex materia vel adjunctis non constet esse sermonem de minori, *Quod habet d. c. 1. idita spe-*

cialiter constitutum, ad vitandas fraudes & dilaciones in iudiciis. Abbas in *d. c. pen.* Covar. ad *c. Alma* p. 2. §. 8. n. 5. Avila de *Conjur.* p. 2. Disp. 2. Suarez d. disp. 8. sect. 3.

Est & alia Excommunicatio Generalis quæ fertur in communi contra eos, qui commiserunt vel committunt tale delictum, non exprimendo eorum nomina; alia particularis, quæ fertur contra personas in particulari. Alia item Juris, sive à Jure lata; alia Hominis, sive lata ab homine id est sententia ferenda; quæ de re paulò superius actum.

Quis eam ferre possit intelligitur ex dictis de Censuris in genere. Ferri nequit nisi in hominem vivum, sensum habentem, quia sensu carens delinquere non potest, cum delictum ex a. imo procedat, & quia non est capax emendationis: in baptizatum, quia cum sit poena Ecclesiastica, non potest ferri in eum, qui non est subiectus Ecclesiasticæ jurisdictioni. Suarez Disp. 5. sect. 1. nu. 23. In hominem mortuum ferri nequit, cum sit vice medicina, quæ non habet locum in mortuo. Et deinde in mortuo cessat jurisdictio Ecclesiæ, quia jam non Ecclesiæ, sed Deo suo stat vel cadit. Declarari tamen potest mortuus excommunicationis vinculo esse interitus, ratione criminis ante commissi, cujus nomine excommunicationem vivus incurrerat, quo modo accipiendus *can. fn. xxiv. q. 2.* ubi multi hæresici post mortem dicuntur anathematizari, hoc sine, ut pro tali non offerant suffragia, quæ nihil profutura credit Ecclesia moraliter certa de damnatione Navar. d. c. 27. num. 13. Covar. in *c. Alma* p. 1. §. 11. nu. 1. Latè Suarez d. disp. 5. sect. 1. Avila p. 2. c. 4. disp. 1. dub. 8.

Laicus sit, an Clericus, non distinguitur, ut nec vir, an femina. Imò & Episcopus, & quivis alius Prælati Pontific inferior excommunicari potest, uti passim constat ex *Can. generaliter loquentibus* Ubi non rectè quis exceperit Reges & Principes, cum & hi sint inter oves D. Petro commissas, in quos Pontifici Rom. esse jurisdictionem spiritualem dictum probaturumque sup. *De constitut.* nu. 19. Et ita habet usus Pontificem vero à nemine excommunicari posse extra dubium est

est, cum ista jurisdictio requirat superiorem: est enim juris humani, supra quod est Pontifex, *can. Cuncta* ix, q. 3. Hinc & nemo seipsum excommunicat, cum excommunicatio sit actus jurisdictionis, per modum sententiæ coactivæ; nemo autem seipsum cogit. Deinde coactio est in subditum; nemo autem sibi subditus. Denique coactio præsupponit actionem & passionem, atque ita diversa subiecta, quæ in unum non quadrant Navar. in *Summa* c. 27. n. 13. *q. in c. Novit* Notab. 3. n. 78. *q. 142. sup. De judic.* Suarez d. *sect.* 1. n. 27. Hinc nec æqualem quis excommunicat, quia neque in eum est jurisdictio, multò minus superiorem, nisi forte ex potestate delegata per superiorem. Sic ex concessione Pont. simplex Sacerdos excommunicat Episcopum, Cardinalem, Patriarcham, *c. Anobis* 24. h. 1. quia delegatio facit eum delegantis vicibus fungi. Nec rectè obicitur, quod concedere indulgentias sit actus jurisdictionis, quas tamen idem sibi concedit, nam ista concessio non fit per modum sententiæ coactivæ, sed potius per remissionem Suarez *de LL. lib. 8. c. 9. in fine* Avilp. 2. c. 3. *Dub.* 1. §. *Sed contra.*

34 Omnes itaque infra Pontificem comprehendit sententiâ Pont. lata, ab aliis eos, qui infra illos sunt: quatenus tamen delictum, ob quod censura fertur, in eorum contingit territorio. Nam si alibi, non rectè puniuntur excommunicatione, quasi commissum à non subdito, *c. 2. De constit. in 6.* Ut succedat decisio, *l. fin. D. de jurisd. extra territorium* jus dicenti impune non patet. Imo delicti nomine reum foris forum loci, in quo deliquit, dicitur *sup. De foro compet.* Ut & è contra, si extraneus delictum prohibitum sub excommunicatione in alieno committat territorio; eam incurrat, ex ratione jam dicta. Sic & excommunicat rectè Episcopus subditum alibi existentem pro crimine, quod in suo territorio commisit, cum fuga eum excusare nequeat, quo minus subditus maneat quoad delictum jam commissum Vid. Avila d. c. 3. *Disp.* 2. *Dub.* 2.

35 Ut autem rectè feratur, etiam in subditum, oportet feratur in personam aliquam singularem, non item in universitatem aut collegium, ut habet textus in *c. Romana* §. *in universitatem eod. in 6.* sive feratur ut in corpus

commune, sive confuse, ut in omnes homines universitatis aut collegii. Ratio, quia bona quibus privatur excommunicatio, sunt personalia, & ad singulos spectant, quos inter non contingeret hæc sententiâ irretiri, *can. Non XI. q. 3.* Quod est contra excommunicationem rationem, quæ tantum patitur nocens, & non peccata sit, culpam præsupponit. Ut non obstat, quod universitas ut sic, id est collegium vel capitulum, graviter delinquere possit, quia non ideo singuli delinquant Navar. d. c. 27. n. 16. Covar. 2. *Var. c. 8. n. 8.* Suarez *Disp.* 1. *q. 2. n. 2.*

In ferenda sententiâ per legentem requiritur, quæ in lege constituta. In ferenda ab homine ea verborum forma adhibetur, quæ sufficienter declaretur mens excommunicantis, veluti, *Excommunicatus* in Verbo. *Denuntiatio excommunicatum*, videtur potius supponere excommunicationem latam, quam declarare, quam de novo ferre, *q. Petro lu 53. §. verum sup. De appellat.* ut locutio propriam significationem non videtur sufficere ad excommunicationem ferendam. Si tamen ex adjunctis colligatur intentio punientis, sufficienter ad excommunicationem, quæ non requirit determinatam verborum formam, sed solum sufficientem extrinsecam significationem interioris voluntatis. Ita judicat Navar. d. c. 27. n. 12. de forma. *Ut te pro excommunicato.* Verba hæc, *Subditum Petro communicet, Communio denegatur, Communione habeatur alienus, à communione tuo removeatur*, & similia, etiam aliquando videantur sufficere de rigore ad inferendam sententiâ latam, consuetudine tamen, sunt in usu Ecclesiæ cum suis circumstantiis profertur solita, sufficienter, ut in *c. 1. sup. de p. die*, quæ de re vid. plura apud Suarez *Disp.* 1. *q. 2. n. 4.*

Quæ An requiratur, fiat in scripto. Non tantum excommunicationem esse ferendam in scripto, verum & suspensionem, de iure dictum, uti expressum *c. 1. eod. in 6. ubi* Per. expresse requirit, ut excommunicatio in scripto proferatur. Ut non sufficiat, si sine scripto pronuntiata sit, & postea in scripturam redigatur, aut etiam scripto quibus concepta, non tamen pronuntiata ea scripto

quia posset iudex errare, aliter proferendo, quam scripta est, Suarez *disp. 3. sect. 13. n. 2.*

38 *Causa expressio in aliis sententiis non est necessaria, ut colligitur ex c. sicut 6 sup. de sent. ex re iudic. hac tamen in materia specialiter requisitum, ut expresse conscribatur causa sententiae: eaque reo iatra menslem communicanda, requirunt tamen; tum ut sciat causam, quam tollere & emendare debeat, qui est finis censuræ, tum ut iudex sit cautior in censura ferenda; tum etiam ut superior iudici sit perspecta censura: causa, ut de eius iustitia possit iudicare. Ita ferè Suarez *d. sect. 13. n. 5.* Non videntur autem disposita *d. c. 1.* ita necessariò requisita, ut omnia faciant sententiam nullam quod insinuat *d. c. 1.* scilicet is omittis sine difficultate sententiam esse relaxandam, ut dicenda sit tenere. Solent & addi ceremoniæ in actu excommunicationis, ad errorem majorem, & indicandum miserum se. tum excommunicati, ut quod pulsetur campana; *Gl. in c. de re iudic. in 6.* quod sacerdotes adsistentes Episcopo sententiam profertenti adentes lucernas in manibus teneant, easque in terram projiciant & conculent, & similes.*

Causa, quam requiri diximus, gravis sit oportet, ex eo, quod excommunicatio inferat gravem poenam spiritualem, quæ æquiparatur morti corporali. Oportet autem, ut poena sit proportionata, habet culpam gravem, id est, contumaciam talem, quæ peccatum mortale supponat, licet non formalem, cum coacubinatii, percussores Clericorum, sæpe ex passione magis peccent, quam per contumaciam, ut sufficit materialis inobediencia, ut in pleiisque vitiis. Non quodvis tamen peccatum mortale est tale, ut indigeat hac censurâ, quæ est gravissima, & potius ad curandum quam ad vindicandum ordinata. Sunt autem multa, quæ nec hac medicina indigeant, neque habeant proportionem cum tam acerba poena, possintque facilius remediis curari, Suarez *disp. 18. sect. 3. num. 30. Et seqq.*

Pro causa, quæ mortalem gravitatem non attingat, non tantum injusta videtur excommunicatio, sed etiam nulla, eo quod videatur esse contra iustitiam commutativam, cum culpæ non sit proportionata poena, & quia intolerabilem continet errorem, secundum ea,

quæ dicta sunt sup. *ead. n. 10.* Et hoc ita accipiendum de majori, & de ea intelligenda jura, quæ dicunt non esse infligendam excommunicationem nisi pro gravi culpa, & mortali criminæ, non etiam pro levibus aut minimis causis, scilicet venialibus peccatis, *can. Episcopi 8. can. Nemo 41. cum seq. XI. q. 3.* Minorem etiam pro culpa veniali inferri posse patet in communicante cum excommunicato, quem non, nisi venialiter vult peccare. Navar. *d. c. 72. n. 82.* exceptis quibusdam casibus, de quibus Navar. *d. loco n. 29.* & dicitur inferius de effectu excommunicationis.

Judicis itaque est circumspecte & cautè 39 versari in ferenda hac sententia, ne temerè aliquem oneret; & bene examinandæ facti circumstantiæ, quæ crimen vel augent vel minuant. Hinc pro furto levi non potest excommunicari fur, nec tenetur generaliter lata excommunicatione, si læsio non sit mortalis. Si tamen sæpius capiendò rem parvam, notabilem constituat quantitatem, excommunicatione generaliter lata in fures tenebitur, si non restituat; quia notabilem quantitatem non restituendo peccat mortaliter, ut dictum supra *De furt. n. 4.*

Ipso jure excommunicatio variis in casibus 40 lata est, ut patet passim in juris textibus, *hic Et eod. in 6.* aliisque locis. Varii continentur Bulla Cœnæ, uti in hæreticos, schismaticos, de quibus supra suis locis, in appellantes à Pontifice ad Concilium, in piratas, accipientes naufragorum bona, occupantes terras Ecclesiæ Rom. de quibus & aliis late Navar. *d. c. 27. n. 49. Et seqq.* & Suarez *tota disp. 21.* A quibus nullus præter Pontificem Rom. absolvit. Extra Bullâ Cœnæ sunt & alii casus excommunicationis ipso jure inflictæ, uti spoliatoribus, & effractoribus & incendiariis Ecclesiarum, *c. Tria 19. Et c. Conquestus 22. h. t.* mandantibus per assassinos occidi Christianos, *c. 1. de homicidio in 6.* & alii, quos referre esset longius, quam hujus instituti ratio ferat, & agit de iis late Navar. *d. loco num. 75.* Suarez *disp. 22.*

Inter alia delicta, quæ ipso facto inducunt 41 excommunicationem, est percussio Clerici, cujus frequens mentio in jure, & expressum in *can. si quis suadente XVII. q. 4.* fuitque hoc in Tit. multa Capp. quæ eius meminerit, *c. 2. 3. 4.*

M m m

Et aliis

Et alius passim, ut operæ pretium sit hujus rei explicationi parum insistere. Istitis locis dicitur percussor Clerici excommunicationem majorem incurere, quod ita statutum in favorem totius ordinis clericalis, ut contra injurias aliorum redderetur tutior. Ad cuius explicationem plenior quædam sunt notanda. Primò, Excommunicationem ipso jure imponi, ut patet ex d. e. *Si quis in V. anathematis vinculo subjaceat*, quæ verba indicant, ipsum jus suâ auctoritate subjicere reum vinculo anathematis. Secundò, Canonem istum editum esse in favorem Clericorum & Monachorum. * Clericorum nomine comprehenduntur omnes, non solum characterem clericalem habentes, verum etiam initiati tonsuræ primæ; e. *cum contingat sup. de a. tate & qual. præfic.* etiam si sint conjugati cum unica tantum, eaque virgine. & clericalem habitum, tonsuram deferant, e. *1. de Cler. conjug. in 6.* modo tamen privilegio clericali non sunt privati, nam talis nomine Clerici non comprehenditur ab Ecclesiâ veluti sint degradati, quales dictum sup. *De penis*, omni privilegio clericali & Canonis & fori esse nudatos, & haberi pro meris laicis. Quod aliter se habet in depositis verbaliter, ut tradit *Gl. in c. 2. de penis in 6.* quam omnes sequuntur, nisi tamen post depositionem sequatur incorrigibilitas, quia tunc amittitur privilegium clericale.

Ubi quæstio est, An absque alia declaratione judicis? R. Quosdam id velle, per c. *cum non ab homine sup. de judic.* Verum istud e. hoc non habet, sed potius contrarium. cum velit depositum Clericum incorrigibilem excommunicandum esse, & contumacia crescente, per sæcularem judicem esse comprimendum: ut dicendum sit, incorrigibilitatem ipso jure non privare hoc privilegio. Quò facit, quod ista privatio sit nova, & non, quæ non incurritur ipso jure, nisi explicetur ipsius legis verbis, non explicatur autem verbis d. e. *cum non ab homine*, quod tamen pro ea parte citatur. Imò etiam si judicatus fuerit incorrigibilis non tamen per hoc amittit omne privilegium clericale, ut patet ex c. *ut fama 35. h. t.* in quo laici, advocati in correctionem Clerici, violentia non extendit se ultra, quam defensio vel rebellio Clerici exigit. Suarez d. *disp. 21. sect. 1. n. 8. & 9. & disp. 30. sect. 2. num. 7.* Et hoc ita

regulariter, quia sunt speciales casus, in quibus sola incorrigibilitas post trinitam præsumptionem facit haberi indignum privilegio clericali, ut in specie c. *in audientia 25. q. 2. conongie 45. h. t.* idque ex causa d. *seri. habitus clericalis*, quæ est conditio una requisita ad hoc privilegium, e. *un. de Cleric. conjug. in 1.* quia portat arma militaria. Et quæ hoc rationi consentaneum, quia alius dicitur in c. *si quis in V. anathematis vinculo subjaceat*, quales merentur privilegium in c. *de deponendo dicta sup. De privili. Accipienda sunt hæc de Clericis minoribus benedictio non habentibus, nec alii: Ecclesiæ d. *seri. habitus*, arg. *Trid. Sess. 23. c. 6. De reform.**

Quid si ultra enormibus acceptionibus ab ipso se immisceat? R. Tunc opus non est trinita monitione, secundum Navar. d. c. 21. n. 11. sed hoc ipso privatum clericalem privilegium in eam sententiam citat e. *perpetuando 1. ubi occidit Sacerdotem* cui prius se innocentem imponitur quidem poenitentiam, nulla fit mentio abolitionis, ut in Canonibus non incidit. Quod magis colligitur e. *cum non ab homine 14. h. t.* ubi occidit Clericum, qui contempto habitu clericali in mibus se immisceat, non coarctatur lata sententiæ, Vid. Suarez d. *disp. 21. num. 12.*

Quæri etiam posset, An hoc privilegium habeant, si deserto habitu & tonsurâ priventur ab iis, qui eos noverint Clericos? R. Quiri quidem d. e. *unico De Cleric. conjug. in 6.* conditionem delata tonsuræ & habitus clericalis; ut habeant hoc privilegium Canonibus que ita videri transgressorem non incurritur censuram hanc: venis tamen, tamen non incurritur censuram, per text. c. 4. h. t. ubi dicitur Clericum nutrentem comam, non esse immunis à censura Canonis, quam si noverint severit esse Clericum, non sententiam hanc & tonsuram, percutiens in eam in c. *si quis obtulit d. c. un.* quia agit de Clerico excommunicato qui non aliàs gaudet privilegio, quam si noverint conditione habitus & tonsuræ. Neque hæc est mensuram, quod in favorem ordinis sit institutum Privilegium, can. *si quis suadens*, quæ non solum, propter omnium habitum & tonsuram

ex regula, quod paria sint, non esse, & non apparere; hic autem non appareat. Nam dicendum non solum inspicit, quid appareat, sed quid sit in rei veritate. Vid. Avila p. 2. c. 5. disp. 2. dub. 11.

Non gaudent etiam dicto privilegio, qui se joculariter faciunt, sive buffones, ut ait Pont. in c. un. de vita & honest. Cler. in 6. si per annum id muneri exercent. Et quidem ipso jure eodem privantur, aut etiam tempore breviori, si tertio moniti non respuerint: quæ privatio procedit, etiam si tonsuram & vestem gerant clericalem, Suarez d. sect. 1. n. 15. & 16. de ult. bus negotiis se immiscetes, in rebus quidem suis privilegio careant immunitatis, non tamen clericali hoc privantur, si habitum & tonsuram deferant, ut colligere est ex Clem. 1. de vita & honest. Cleric. Suarez d. loc. cit. 17.

46 Quæritur item, An excommunicatus gaudeat isto privilegio? R. Omnino hoc dicendum est, eo quod excommunicatus nihilominus maneat Clericus, nec ullibi inveniatur hoc privilegio exutus, durante excommunicatione, ut in eo non cesset ratio Canonis, atque ita talem percutiens excommunicationem ipso facto incurrat, ut tradit Innoc. in c. Si verò 34. hoc tit.

47 Gaudent & Monachi privilegio d. can. cum & hi Clericorum nomine veniant, non tantum Prof. ssi, sed etiam Conversi, qui non ideo minus censentur Ecclesiasticæ personæ, & participare de statu Religionis; c. Non dubium s. ubi Gl. & c. Ex tenore 10. h. t. Idem dicendum de Novitiis quia sunt in via ad Religionem, c. Religiosi 21. §. Quamvis eod. in 6. Ubi non est facienda distinctio sexuum, cum & Monialibus idem sit privilegium, c. de monialibus 33. h. t. Eremitæ non videntur hoc privilegio gaudere, saltem vagi, qui definitum aut firmum vivendi modum non habent, neque aliquam specialem obligationem Ecclesiasticam, ut & à temporali jurisdictione non sint exempti, Abbas in cap. 2. num. 10. sup. de Foro compet. Suar. d. sect. 1. n. 19. & seqq. Avila d. c. 5. disp. 3. dub. 11.

48 Tertio notandum, d. can. si quis suadente comprehendere in universum omnes personas percutientes Clericos, modo sint censuræ capaces, cujuscumque ordinis aut conditio-

nis existant, sive masculi sive fœminæ. Non obstante, quod utatur verbo masculino, Si quis nam id etiam fœminas complectitur, l. 1. D. de V. S. Et probatur expressè per c. 33. ubi se invicem verberantes Moniales hanc censuram incurrunr. Verba, suadente diabolo, non limitant hanc generalitatè personarum, sed solù declarant ut persona talis sit capax malitiæ utens ratione; quia necesse est, ut sciat se peccare, & possit, cum, ut dictum, non nisi per grave peccatum incurrat hæc censura, Hinc infantes usu rationis carentes, amentes, non tenentur censura d. can. quod, uti requiritur, culpam tales non committant. Vid. Avila d. disp. 3. dub. 10.

49 Quid dicendum de ebriis? R. Dubitandi causam in eo esse, quod ebrietas non contrahatur sine culpa. Verum eo non obstante, dicendum, percutientem Clericos ebrium esse, extra hanc censuram, cum percussio eius possit esse non injuriosa, ut potè facta à non habente sensum, uti dictum sup. de homic. n. 74. cum culpa ebrietatis sit remota ad percussorem; quatenus tamen tanta est quæ auferat animi sensum & malitiam. Covarr. ad Clem. si furiosus 3. in pr. num. 3. Sanchez 1. ad Decal. c. 12. n. 7. & 8.

50 Per se an per alium quis percutiat, non interest, c. Mulieres 6. in fine h. t. cum per alium faciens ipse facere videatur. Quo modo & tenetur mandans; quia est causa moralis; nisi tamen sufficienter revocaverit mandatum, secundum ea, quæ dicta sunt sup. de homic. n. 12. quæ revocatio sufficiens facit mandantem non concurrere. De consulente idem judicandum, ut dictum ibid. num. 17. quia eadem est ratio.

51 Quid si mandans moriatur ante percussorem? R. Mandatum re integrè per mortem mandantis revocari, ut traditum D. & Instit. de Mandato, ut, cum cesset mandatum, percussio superveniens imputanda veniat malitiæ mandatarii. Facit, quod cesset jurisdictio legis in defunctum, qui est alterius fori. Quæ ratio posset habere locum & in consulente; quamvis in eo sit diversa ratio à mandante, cum mandans suo nomine agat, consulens nomine ejus, cui consulit, & mandatum cesset morte, consilium verò duret, secundum dicta sup. de homicid. num. 11. & seqq. Mmm e Ex

Ex dictis ibidem colligitur, quid dicendum sit de impediendis, ut si impedite debeant ratione potestatis, & possint teneantur non alias, *4. Quarta 47. ubi Gl. & Abbas h. t. Vid. Avila d. disp. 3. dub. 7. 8. Tertia Conclusio.*

52 Quid dicendum de ratum habente? Resp. Ratam habentem Clerici percussione suo nomine factam incurtere censuram Canonis *e. cum quis 23. eod. in 6.* ubi subijuncta est ratio, quod rati habitio mandato debeat comparati, & faciat moraliter actum proprium ejus, cujus nomine gestus: ut ponat & in ratam habente injuriam contra eum, cujus ratam habens percussione suo nomine factam est participes atque ita censuram incurrit. Nec obstat, quod dictum supra *de homicid. nu. 22.* cum, qui ratam habet eadem suo nomine factam, non fieri irregularem; quia irregularitas non incurritur nisi in casibus jure expressis: non est autem jure expressum, ut rati habitio sufficeret, si lex id ipsum non exprimat, uti potuit, & expressit hoc in casu percussione, *d. cap. 23. ex ratione,* quod videatur in fere injuriam percussio Clerico, approbans percussione factam ab alio. Simile exemplum est in *cap. Felix 5. in princ. de penis in 6. 8. Clem. 2. eod. tit. Quorum* textuum extensio est singularis, ut extra eos trahi non debeat. Covar. *ad Clem. si furiosus p. 3. 6. 1. n. 5. Suarez. de censur. disp. 44. n. 23. 8. seqq. Avila d. disp. 3. dub. 9.* Oportet autem percussio sit facta nomine ratum habentis, alias rati habitio non operaretur hunc effectum: nec sufficeret approbatio vel complacentia merè interna; sed exteriora requiruntur per verba aut signa. Ratio est manifesta, quia hæc pœna non potest imponi propter delictum prius commissum, quia non potest dici esse rati habentis, qui non currit, cum uti ponitur, tantum ratum habeat, & nemo teneatur ex delicto alieno. Ut sit necesse poni novum delictum per rati habitio nem, eamque externam, quia lex Ecclesiastica non punit actus merè internos, cum sint oculi, de quibus non judicat Ecclesia. *Suar. d. sect. 3. n. 27.*

53 Quarto requiritur, ut sit injuriosa manuum injectio, uti colligitur ex verbis, *Manus violentas injecerit,* quæ injuriam continent verstantem circa personam Ecclesiasticam, per aliquam actionem exteriorem, quæ inducat

offensionem in personam, non tantum corpus principaliter & immediate lægat, & quæ mediatè res coherentes personæ vis inferatur. Quo modo Clericum per violententer teneas, ne pro habitu abire possit incurrit censuram *d. can. secundum bonos cap. Nuper 29. h. 1.* Ubi idem tenet de percussione violententer equum; cui infidet Clericus, & peritur & Barr. in *l. Licet ratio. 9. quod dicitur in 4. 8. 5. D. de publ. 8. vltim.* Nam per aliam di intentionem sit injuria Clerico, qui per vestem, qua indutus, apprehensus, non caput cui infidet, detinetur per violentam manuum injectionem, et si non lædatur corpus, quæ non est necessarium, ut dicimus supra. Quo modo in *d. e. 29.* detinetur Clericus in cathedra & vinculis, circa læsionem personæ, incurrit censuram *d. e. Nav. d. e. 27. n. 77.*

Excluduntur itaque actiones iniuste, quæ non fiunt ipsi personæ, aut rebus hærentibus. Ut rebus ejus aliis non tamen aut eas auferens, destruens, non incurrit censuram: uti nec eius familiaribus, sed rebus injuriis, licet in odium Clerici, non sint personæ separatæ, actio circa hæc potest concernere Clericum ad hærentia, quia nulla contingit circa ejus personam violentia, unde rectè tradit Barr. *d. de re maculantem adulterio Clerici non incurrit immunitatem ab hac censura, quia hæc per Clericum contingat, non tamen per violentam injectionem. Idem est de furtum auferantur, nisi conjuncta sit injuria personæ. Verbis etiam injuriam per tumeliæ plenis Clericum insidens, hæc manus non pervenerit, non potest dici injuria violenta habere effectum in Clericum lapide, aliove genere rei non tangit, non potest dici violentam, si ei injectis, etiam si ejus intentio fuerit, quia illa apponit quidem internam læsionem, non tamen exteriorem consummatam, quæ requiritur, cum pœna requiratur delictum, & ante tantum sit conatus, qui non legit ordinariè in jure puniri. *Vid. Avila d. disp. 22. sect. 1. n. 23. 8. seqq. Avila d. disp. 3. dub. 11.**

Itaque violentia commissa circa personam

Clerici inducit hanc censuram, sive illa fiat per ipsum manum immediatè, percussione ense, virga, baculo, lapide, pulvere, aqua, & similibus, sive tundendo pedibus, pulsando, aliove modo, *Gl. fin. in d. can. si quis.*

54 Quæritur, An sit necessarium, ut percussio contineat læsionem gravem? Resp. Non esse necesse, ut corporis læsio gravis sequatur percussione in a incarcerationi corpus ad lædit & tamen reddit obnoxium huic censuræ, ut tradit Pont. in *d. c. 29.* ubi subjicit, *Quamvis percussio factum corporalis læsio non fuerit subsecuta; citra quam violentia sapius circa Clericos nequiter perpetratur.* Ut sufficiat illata violentia continens gravem injuriam. Quo modo a lapam Clerico infligens tenetur, etsi gravem læsionem non inferat, quia hæc res Clerico est injuriosa, & est violenta subjectio manus.

Similiter obediens in domo vel castro Clericum, tantum ut pudore eum adficiat, incurrit censuram, quia hoc modo infert violentiam personæ, cum ejusmodi detentio sit injuriosa Clerico. Et hoc, si obfessio contingat personæ causa, non etiam si castri habendi, quia tunc non potest videri esse absolute detentio personæ, cui licet egredi. Nisi sit injuriosa obfessio, quia tunc infertur violentia in ordine ad rem aut possessionem ejus injuste auferendam. Suarez *d. sect. 1. n. 30.* Metu, qui in verbis tantum consistit, aliquem domo exire cogens non videtur obnoxius huic censuræ, ut rectè ait Innocentius *d. c. 29.* cum cesset violenta injectio; quatenus præcisè sistitur in metu, quia si violentia accedat, aliud dicendum. Suarez *d. l. n. 31.* Sic & detrahens Clerico dormienti vestem committit violentiam, estque obnoxius huic canonis non item qui depositum ab eo subripit, per se loquendo: nam si ideo nudus exire cogatur, aut ibi se continere, res ea causabit quandam violentiam. Suarez *ibid. nu. 32.* Levis percussio per virgulam aut arundinem quassatam non esse sufficientem rectè tradit Navar. *d. c. 29. n. 85.* quatenus tamen manet intra latitudinem levis injuriæ, quæ pro nulla reputatur. Covar. *ad c. Alma p. 1. §. 9.*

55 Hæc ita, nisi sit causa excusans percussionem Clerici. Prima est justa sui defensio adversus Clericum inferentem violentiam sive

corpori, sive rebus: licet enim vim vi depellere, atque ita extra poenam quoque irregularitatis, quæ contrahitur etiam sine culpa, cuiusmodi est defensio; quæ de re sup. *De homic. n. 27. & seqq.* Quod verum est in omni defensione justa, etiam honoris, cum jura absolute loquantur, uti & indistinctè de defensione loquitur *c. ex tenore 10. b. 1.* Hinc virgo aut mulier, cuius pudicitiam Clericus attentat, rectè eum repellit per injectionem manus citra censuram etiam occidendo, si tanta sit aggressio. Sin verbalis tantum, ut verbis eum repellere possit, non videtur licita esse percussio, cum honorem salvum habere possit sine percussione, imò ille non sit in periculo. Si tamen ex zelo castitas accessa modum excedat, non ex proposito, sed subito & improvise motu, concepto ex impudicis verbis, quæ castus animus avertatur, extra noxam erit, cum non excedat justam defensionem honoris ad quam sæpe verba non sufficiunt apud impudicos scurras, quibus studium est sensum verbis contempere purum & castum animum. Navar. *d. c. 27. n. 85.*

56 Extenditur ista defensio ad maritum percussentem Clericum inventum cum uxore, filia, sorore, & si vero 3. in *fine h. 1.* Ubi Turpiter non tantum intelligendum de copula, verum & de aliis actibus turpibus; cum lex non exprimat actus, & plures sint turpes præter copulam, & patet ex *tit. s. §. 2. lib. 1. Feudor.* Suarez *d. sect. 1. n. 37.* Esse autem talem libertum ab excommunicatione, quoad illas personas, patet ex *fine d. c. 3.* in quo percussens inventum in adulterio aut stupro cum personis remotioribus dicitur non immunis sententia excommunicationis, unde quoad priores erit immunis, ut sic distinctio bona. Ratio est in vi doloris, quæ vehementer aliquem commovet in istis casibus: ut Ecclesiæ perceptum cesset.

57 Ubi quæri possit, an isto casu nomine uxoris veniat sponsa de præsentibus? R. Id æquius esse, & rationi consonum, cum talis verè sit uxor, licet non cognita, secundum dicta sup. *De sponsal.* non enim copula nuptias facit, sed consensus. Facit, quod cum tali committatur adulterium, ut ejus defensio spectet ad sponsum, cui injuria infertur. Ratio consistit in eadem justa animi commotione, *d. c. 3.*

M m m m 3 Spon-

Sponsa de futuro idem non meretur, neque tanta est injuria Sponsa, qui eam dimittere potest.

Filiæ nomine non venit adoptiva, quod improprie sit filia, nec in eam tantus adfectus, ut excusationem aliquam permittat percipienti. Idem de matre adoptiva & sorore dicendum.

58 Quid de nepte? R. Negare *Glof. in d. c. 3.* eam nomine filia isto calu comprehendi, quod proprie non sit filia, neque ejus nomine veniat, *Institur. Qui testam. iur. dari poss.* Siftendum autem quoad textum istam *d. c. 3.* in proprietate verborum, quia licet ejus decisio videatur favorabilis respectu percipientis, est tamen odiosa & respectu Clerici, & mulieris, cum qua invenitur. Deinde continet limitationem juris communis, ejusque restrictionem, ut sit intelligenda strictè. Peccata in remotioribus gradibus cessat iusta causa doloris, quæ ratio & obtinet in ascendentibus ultra matrem. Ita Suarez *d. c. n. 36.*

59 Quæri etiam hic potest, An in defensionem tertii percipiens sit immunitis? R. Ita videti, eo quod defensio innocentis respectu cujuscumque aggressoris sit maxime naturalis, & suo modo debita, vel saltem licita, *c. delicta vers. Et quidem h. t.* ut nulla ex eo actu debeat resultare poena: si tamen modus non excedatur, & non cesset vera ac iusta ratio defensionis Innoc. & Abbas *in d. c. 3. h. t.* Suarez. *d. loco n. 39.* Oportet etiam percussio prædictis casibus sit facta incontinenti, quia alias non tam esset depulsio injuriæ, quam vindictæ illatio, unde & *in d. c. 3.* id ipsum exprimitur.

60 II. Justus titulus, qui causavit percussionem, eum à violentia & temeritate excusat. Canon enim temerariam & sacrilegam percussionem notat, à qua excusat causa seu titulus. Hinc superior Ecclesiasticus non notatur, si disciplinæ causa subditum percutiat, cum ad illum spectet castigandi jus, ut non possit videri suadente diabolo percutere. Dixi; subditum quia non subditum verberans, licet causa correctionis, non est immunitis à censura, cum percussio sit injusta, quia contra ordinem juris, propter defectum jurisdictionis. Subiit causa proportionata necesse est, quia alias non habet locum correctionis

ratio, eritque actus iniurius, habens violentiam injectionem manus, non immunitis à censura, *c. vniuersitatis 24. h. tit. Seruare de modo, si sit poena juridica, sin paterna sine religiosa sit correctio, mos seruetur R. in d. c. 24. in verbis nisi causa regulari disciplina* videtur etiam requiri, ut Superior in propria persona percutiat Clericum, non etiam per alium, nisi urgeat necessitas, quo calu Clerici vel Monachi autem nomine venit etiam Clericus, nam & ille verus est Monachus, nisi tantum sit destinatus ad seruitium Religionis, quia talis non potest dici Religiosus. Laico non rectè committitur ista verberatio, nisi tamen necessitas urgeat, ut quia per alium Clericum aut Monachum fieri nequeat castigatio, eaque sit necessaria. Necesitas enim à censura excusabit, cui alias locus foret. Suarez *d. c. 1. n. 42. & 43.*

Quid de tortura dicendum? Responsum *in d. c. 3. §. Presbyteris. quasi. 6. v. lly.* percuti eam fieri non posse sine metu caluiz. Et licet ita de jure obtinere censet Navar. *Comment. 3. de Regularib. num. 52.* consuetudine tamen contrarium inductum esse, scilicet quod et laicum h. b. acur quæritio de Clerico. Quæ non potest videri iniusta, cum nullum sit super ea re sit expressum, & *d. c. 24.* loquitur de verberatione, à qua distat tortura, quæ non est verberatio, nec punitio delicti, sed debetur causa inquirenda & extorquenda veritatis, ut non videatur continere violentiam facit, quod ejusmodi actus nec committitur necelle per Clericum exerceri possit, & quod Clerici non sint instructi ad illud munus preagendum. Quæ præcipue procedunt quando tortura est acerbior, pro qua illius criminis. Et ut Prælati per se torquere subditum debeat, juxta *d. c. 24.* est per se indeceus. *ib. n. 43.*

Dubitatum quoque fuit, An facultas per dex. inu. atum Clericum in crimine possit apprehendere circa censuram? R. Nihil esse debui, si mandatum habeat capiendi, quod in centus datur laico, quam Clerico, *c. si Clericus h. t. in 6.* Idem est, si non habeat, qui interpretativè subesse videtur: ex notata necessitate exercendi talem actum, cum propolis

tamen detinendi & remittendi quam primum ad suum superiorem; hoc enim casu Judex laicus non tam usurpat jurisdictionem in Clericos, quam ministerium suum judici Ecclesiastico exhibet. Navar. d. c. 27. n. 13. Suar. d. l. n. 47. Avila d. Disp. 3. dub. 13.

63 Simil sicutulus excusat præceptorem disciplina causa discipulum suum percutientem, cum hujusmodi res non spectet ad violentam manuum injectionem, c. 1. *Et c. cum voluntate* 54. hoc tit. Idem juris in patre castigante filium etiam in sacris constitutum, dummodo castigatio sit levis ac moderata, d. c. 54. in verbis, *leviter percussit*, saltem quoad laicos, ut parentum ac magistrorum castigantium liberos aut discipulos. Justum quoque utulum habet, qui perturbantem divinum officium Ecclesia ejicit, d. c. 54. *Et c. Veniens* 16. h. t. ex eadem ratione. Joco item facta percussio rectè dicitur esse extra censuram, cum non contineat injuriam. Navar. d. c. 27. n. 80. *Et seqq* Suar. d. l. n. 49. *Et* 50.

64 Quæstio autem est, An excusetur percussus consentientem? R. Ita videri posse, ex eo, quòd talis percussio non sit violenta, nec injuriosa personæ, cum ex Reg. juris consentienti non fiat injuria. Contra tamen decisum c. *contingit* 36. h. t. scilicet percussentem non esse immunem ab excommunicatione; ea ratione, quòd; licet non possit dici violenta nec injuriosa respectu percussus, sit tamen injuriosa percussio respectu totius ordinis clericalis, cujus favorem concernit decisio d. *can. si quis suadente*: Ut favor iste sit publicus, cui non renuntietur per privatam personam. Abbas in d. c. 36. Et hoc quando actio est injuriosa ordini: alias cessabit ratio d. c. 36. atque ita & decisio ejusdem. v. g. si quis consentiat in sui percussorem ex causa castigationis & vindictæ peccatorum coram Deo, non etiam ordinatam ad ultionem seu vindictam humanam. Suarez ubi sup. n. 57. *Et* 58. Avila Disp. 3. dub. 12. §. *Ex dictis*.

65 Ubi alia solvenda venit quæstio, An consentiens in sui percussorem incurrat censuram? R. Id posse videri, ex eo; quòd percussus eam incurrat; agens autem & percussus pari poena veniat plectendus c. *Quanta* 47. h. t. Verum contra probatur ex d. c. 36. ubi dicitur

consentiens excommunicandus; quòd est argumento, non esse excommunicatum. Non obstat d. c. 47. nam loquitur de externo consensu sine cooperatione ad percussorem, hic autem est nuda promissio. Non facit, quòd communicet criminoso: nam ante percussorem non potest dici excommunicatus. Quòd si postea eam iterum permitteret censuram per participationem. Navar. d. c. 27. n. 80.

66 Quid in Clerico seipsum percussente. R. Si ex ira & passione injuriosè percussit seipsum, censuram hanc incurrit, quatenus percussio inducit gravem læsionem in proprio corpore: ut ei conveniat ratio Canonis, quia læditur favor publicus status clericalis. Quòd facit agrum. *can. Si non licet* XXIII q. 5. ubi non minus est homicida se occidens, quam alium Abbas in d. c. *contingit* 36. num. 6. Navar. d. c. 27. num. 80. Jul. Clar. l. 5. q. 77. n. 3. Nihil obstat, quòd dictum de consentiente in sui percussorem, eum non incurrit censuram, quia ille non cooperatur, sed tantum permittit. Si non sit injuriosa sui percussio, sed fiat ex devotione, aut non sit magna, secus dicendum est. Vid. Avila d. dub. 12. §. *Secundo sequitur*.

67 III. Probabilis ignorantia clericatus. Talis enim excusat à peccato mortali quoad transgressionem Canonis; ut etiam excuset à censura, quæ præsupponit talem culpam. Hinc in c. *si verò* 4. h. t. excusatur à Canonis censura percussus Clericum nutriendem comam, si eum talem ignoravit. Sic & qui nocte Clericum percussit, quia ignorat talem, extra censuram exit. Ubi aliqui distinguunt inter dantem operam relicitæ, & illicitæ, verum, ut rectè advertit Navar. d. loco. absque textu, & ratione idonea. Nam licet percussio possit esse injusta, si tamen quoad circumstantiam personæ procedat ex tali ignorantia, quæ excuset à malitia violati Canonis, non incurritur censura, quæ tantum incurritur, posita violatione Canonis.

68 Hinc patet solutio quæstionis, An percussere se existimans Titium laicum, percussit N. Clericum, incurrat censuram? R. Negative, quia ignorantia personæ ademit malitiam contra Canonem; dummodo ignorantia sive

error

error circa personam nequeat imputari ipsius culpæ aut temeritati, quia ea faceret non excusari eum à malitia & contumacia contra præceptum Ecclesiæ. Ubi exceptionem ponit Covar. ad c. Alma p. 1. §. 10. n. 15. nisi percurrens tali sit animo adfectus, quod si Clericum sciret, nihilominus occideret, verum exceptio ista non necessaria, quia pravus ille adfectus non influit in actum, ut illo non obstante percussio procedat ex probabili ignorantia, ideoque excuset. Suarez d. sect. 1. n. 52. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 32. n. 23.

69 Quid è contra si existimet se percutere Clericum, qui laicus est? Respondendum. Et hoc in casu negatiue: nam licet percussor animo & intentione peccaverit, tamen re ipsa non percussit Clericum: ut intentio ista & malicia sit tantum interna, quæ non sufficit ad censuram, nisi consumetur in illa specie, quæ necessaria ad censuram. Quo facit, quod non inchoata percussio faciat obnoxium censuræ, sed consummata, ex regula, quod delicta non puniuntur nisi perfecta. Unde dirigens telum in Clericum voluntariè, si erret, & non attingat, non potest dici notatus censura, cum non percusserit; quia intentioni non est imposta pœna ista, sed facti ipsi. Covar. d. l. Suar. num. 53.

70 Quid si P. Clericum percutere volens, manu errante adstantem M. Clericum percutiat? R. Talem omnino incurrere censuram Canonis, quia ignorantia siue error ejusmodi neque intentionem neque actionem excusat, & nullo modo est involuntaria. Covar. d. n. 15. vers. Observe Gl. in d. c. si verò 4. Vignoravit h. t. licet Clerici eius, qui percussus ut talis, sit involuntaria, quæ tamen non excusat, arg. l. cum qui 18. §. si iniuria D. de iurejur. Posset tamen videri hoc non obtinere, quando est adhibita diligencia sufficiens, ne alius percuteretur; nam illa faceret percussionem alterius non causalem & involuntariam, minimè sufficientem ad censuram; argumento eius, quod dictum sup. d. tit. de homic. n. 67. volentem occidere feram si occidat hominem, non esse irregularem, si sufficienter caverit. Vid. Suarez d. sect. in fine.

71 Excusat etiam percussio ex subito motu, defectus quippe deliberationis facit deficere intentionem. Defectus quoque rationis facit

pueros iuicem percurrentes non subesse Canonis. Abbas in c. 1. b. t. Dabit & talis excusationem: quo modo apparitor vel alius fiduciosus plebem, aut irruentem atrens percurrendo, si percussit forte Clericum, peccat immunitate. Sunt etiam immunes qui percurrent eos, qui privilegio Canonis sunt nati, ut qui debentur, in omnibus se immiscerent, tamen de vestem Clericalem non deferentes, & aliis quibus partim supra, partim ex Navar. d. 27. nu. 88. Et seqq. colligendi.

Unum addendum, An committens crimen, quod falso existimat prohiberi sub censurâ, eam incurrat? Respondendum, Peccata videtur, ex eo, quod etro nea contra tenentur obnoxium. Contra tamen dicendum, cum ad censuram non sufficiat nuda intentio aut cogitatio, sed requiratur actus, secundum prædicta. Unde licet peccet contra conscientiam, de ingerendo communioni aliorum, nec est tamen excommunicatus: unde & textus Gl. habet in d. c. 4. b. t. tenentur talem propter conscientiam, donec certus efficiatur. Non oblatum argumentum allatum, nam peccatum quidem incurritur conscientia erronea, non etiam censuram inducit, quæ inquit verum actum, debentem militiam contra Canonem.

Posita iusta excommunicatione: & valida variè eam sequuntur effectus: quem in prima excommunicatio minor habet, quod potest directè uti & participatione passiva Sacramentorum, cap. pen. b. t. cap. Anobis 2. sup. de recept. Et c. fin. sup. De Clerico excom. minoribus dicitur graviter peccare celebrans minoris excommunicatione ligatus, quamvis Sacramentum teneat. Licet etiam ibi, non sine peccato aliis conferre Sacramenta. Hoc patet excommunicatum sui suffragis Ecclesiæ, & communionem fidelium non esse privatum. Vid. Covar. ad c. Alma p. 1. §. 8. Suar. Disp. 4. §. 2. Alter effectus est, quod licet eligere possit, reddatur tamen inhabilis ut eligatur ad dignitatem aut beneficium, d. c. fin. An autem electio sit irrita, an vero irritanda, colligendum ex his, quæ dicta sup. De elect. n. 30. Super tradit Suar. d. sect. 2. n. 3. Et seqq. Videtur tamen censura uno in casu incurri de jure, videlicet propter participationem indebitam cum excommunicato majore, c. statimur eod. in lib. b. t.

homine ut feratur, requiritur jurisdictio & causa, præmissa monitio, ut dictum supra de excommunicatione majori.

74 Effectus majoris excommunicationis sunt plures. I. Privatio participationis activæ & passivæ Sacramentorum. Unde taliter adfectus Missæ non celebrat, Ordines non recipit, quamvis consecret, & ordinis collatio teneat. *c. Latrores* & *c. fin. sup. De Cler. excom. ministr. c. cum illorum 32. h. f.* nec ab eo licite administrantur Sacramenta, quamvis collata teneant ut dictum sup. *de ordinatis ab Episc. qui veniunt. Episcopus*; non sine gravi peccato, non tantum administrantis, qui irregularitatem incurrit, verum & percipientium, propter communicationem; nisi eos excuset vel necessitas, quæ cessare facit contemptum, aut etiam probabilis ignorantia censure.

75 Q. An & sine peccato ministrat excommunicatus? R. Inculpabilem ignorantiam excommunicationis ponere extra culpam, ut sæpius alias dictum. Idem de necessitate dicendum, quam metus justus causat; ad extorquendam ab eo administrationem Sacramenti, nisi sequatur scandalum vel injuria religionis, secundum dict. sup. *De his qui vi &c.* Et hoc quoad Sacramentum Altaris & Ordinis, quæ etiam ab excommunicato conferuntur.

76 Dubium autem est, An idem procedat quoad Sacramentum Pœnitentiæ. R. Dubitandi causam in eo esse, quod illud requirat jurisditionem, quæ caret excommunicatus. Dicendum tamen eo non obstante, licet ab existente in articulo mortis peti ab excommunicato sibi conferri Sacramentum pœnitentiæ, & hunc illud licet conferre, cum nec desit jurisdictio absolvendi in articulo mortis (quæ etiam adest eo casu Sacerdotibus, quibus non est data licentia absolvendi) & sufficiens necessitas ab obligatione Ecclesiastica excuset. Et patet id ipsum ex *Trid. sess. 14. c. 8.* quod habet, nullam esse reservationem in articulo mortis, ne istâ occasione quis peccet, *argue ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere posse.* Quæ absolutio quin tum temporis maxime sit necessaria nemini dubium. Oportet autem instet mortis articulus, nec alius adsit Sacerdos non excommunicatus, nam alias ministerium excommu-

nicali non necessarium, nec pœnitens est in necessitate suscipiendi Sacramentum ab excommunicato Navar. in *Summa c. 22. n. 4. d. c. 27. n. 272.* Suar. *disp. 11. sect. 1. n. 7. & 8.* Idem procedit in hæretico, ut ab eo susceptum Sacramentum teneat, & licet suscipiatur in extrema necessitate, cum nec ille isto casu jurisdictione careat, & necessitas faciat licitum quod alias illicitum. Suarez *d. l. n. 14. & seqq.* Citra necessitatem recipiens ab excommunicato Sacramenta, & ea conferens, peccat mortaliter propter transgressionem præcepti Ecclesiastici iusti & obligantis in conscientia sub tali peccato in materia gravi, qualis est hæc.

II. Privatio orationum & suffragiorum Ecclesiæ; cum Ecclesiæ sit ea potestas ut colligere est ex dictis sup. in *princ. h. t.* & voluntas ut patet ex variis textibus *can. aud. xi. q. 3.* ubi dicitur tradi diabolo, secundum Apostolum *1. ad Tim. 1.* & Satanæ, juxta textum in *can. Omnis xi. q. 3.* aliaque loca. Quod tamen non accipiendum de excommunicato vere contrito procurante pro viribus absolutionem, talis coram Deo sit absolutus: uti nec accipiendum de excommunicato injuste, licet valide in foro exteriori; quamvis tali ante absolutionem participatio Sacramentorum non sit concessa. Navar. *d. c. 27. num. 18.* Vid. Suarez *disp. 9. sect. 3. Avila p. 2. c. 6. disput. 4. dub. 2.*

78 Dubitari contingit, An excommunicato tolerato proficiat suffragia; R. Dubitandi rationem oritur ex nova Constitutione Martini V. *Extravag. Adevitanda*, qua statuitur non esse vitandos excommunicatos, nisi nominatim declaratos, aut notorios Clericorum percussores: ut cum non teneantur ministri eos excludere à communibus orationibus & suffragiis, videantur & ea istis prodesse. Unde Navar. *d. c. 27. n. 36. vers. Ad secundum* publice pro iis orari, nec sepulcrum denegari posse vult. Verum ut ante illam Constitutionem pro iis orari non poterat, nec sepulcrum Ecclesiasticam merebantur, ita nec post eam, cum nihil adjumenti per istam novam Constitutionem aut favoris accesserit excommunicatis, per quam Pont. tantum voluit consulere timoratis conscientias, ad quas ratio spectat, ut orationes proficiat excommunicatis. Denique

que exprimit in illa Pont. se non intendere in aliquo excommunicato relevare, aut iis quomodolibet suffragari. Vid. Suarez *Disp. 9. sect. 2. n. 16. & seqq.* Ad sepulturam quod attinet, dictum sup. *De sepult. num. 9.* Hæc ita de publica oratione; nam privatim pro iis orare licitum est & pium. Est enim hoc non tam communicare cum iis, quod prohibitum vi censuræ, quam opus misericordiae aut elemosinæ ex bonis propriis præstare, quod non est prohibitum. Quod & licitum in Missa Sacerdoti, tamquam privatae personæ, dummodo excommunicatos non exprimat, Navarr. in *Summa d. c. 27. num. 36. & de orat. c. 19. num. 67. & seqq.* Covarr. in *c. Alma p. 1. §. 6. num. 4. Suar. d. disp. 9. sect. 5. num. 3. & seqq.*

79 III. Privatio divinatorum officiorum, & rerum sacrarum. Unde sacrificio Missæ interest prohibentur, & coram iis Missa celebrari non potest. Celebrans autem coram illis graviter peccat; qualis irregularitatem quidem non incurrit, *c. is qui 18. eod. in 6. interdicti* tamen censura lata in eos, qui excommunicatos ad divina officia publice admittunt; *Episcoporum de privil. in 6.* Hinc Sacerdos Missam necdum inchoatam omittit, si advertat excommunicatum præsentem, donec abierit, inchoatam autem superveniente excommunicato, sistit. Qui monendus est, excedat, imò nolens expelli potest, etiam Sacerdos, violenter citra ullam censuram, *v. veniens 16. h. 1.* Quod si exire nolit, & expelli non possit, si necdum perventum ad Canonem, sistere debet Sacerdos potius quam coram excommunicato Missam peragere, *Clem. 2. h. 1.* Canone verò inchoato, Missa peragenda est usque ad specierum sumptionem, non ultra. Aliqui tamen volunt, non alias esse Missam peragenda, quam si consecratio sit inchoata, propterea quod tum de mum inchoetur Missa quoad substantiam, Innoc. in *c. nuper 29. h. 1.* Non etiam aliis cum excommunicatis Missa est audienda, cum ea res sapiat quamdam speciem communicationis, & sit quædam exterior significatio mutæ unionis ac conjunctionis in eodem corpore, Navarr. *d. c. 27. num. 19.* Suarez *disp. 12. sect. 1. num. 15. & 16.*

Prohibentur etiam interesse Horarum Canoniarum recitationi, quæ sit publicè in Ec-

clesia, item Processioni, ad quam populus fidelis concurrit; publicæ item orationi, benedictioni, aliisque caeremoniis Ecclesie, quæ & hæc res sapit quamdam communicationem. Concioni tamen interesse excommunicato non prohibetur, imò expressè permittitur, *Responsio 43. h. 1. & generaliter in can. Epilope 67. Dist. 1. de consecrat.* dicitur, nullam esse prohibendum in gredi Ecclesiam & in area vestibulum Dei. Cujus ratio est, quod Concilio dicitur ad effectum & conversionem hominum, Suarez *d. disp. 12. sect. 2. num. 3.* Quod non potest trahi ad audiendam lectionem in Theologicam, quia de ea non exprimitur, propterea dem subest ratio, ut excommunicatus admittatur, docendo aut audiendo, se non liceat nequeat, Suar. *d. sect. 2. n. 1.* Ab Horarum recitatione, ad quæ vel ratione Ordinis, aut benefici tenetur, eum liberum non esse dictum sup. *De celebrat. Miss. n. 18.* & tradit Suar. *d. sect. 2. n. 1.*

Ad sepulturam quoque Ecclesie liberam esse admittendum, non tantum deorum, & non toleratum, verum neque toleratum, dictum est *de sepult. n. 9.* Non obstantibus Constitutione Martini V. *Ad restituenda Con. Constant.* nam ea, ut jam ante dictum, nullo relevat excommunicatos. Sepelire excommunicatum in loco sacro excommunicationem minorem incurrit, propter communicationem, quam facit sepeliendo, quæ na ista generalis est imposta. Quæ etiam *Clem. 1. de sepult.* per quæ major excommunicatio est inflicta ipso iure sepelenti excommunicatū in loco sacro. Qualis non absolvitur prius ad arbitrium diocæsani Episcopi, quibus per id injuria irrogata, exhibetur contententem satisfactionem. Loquitur etiam *Clem. de iis,* qui per quamdam temeritatem locis sacris sepeliunt excommunicatos, & ista nova pœna excusentur, qui per ignoranciam, licet inculpabilem, sepeliunt, namdè commovet temeritatem. Quæ pœna non videtur tangere proficuentes funus, cum certum sit loquatur de sepeliente, & cum sit pœna debet restringi. Navarr. *d. c. 27. num. 19.* Suarez *d. disp. 12. sect. 4. n. 8. seq.* Procedere ista pœna etiam si contitus sit mortuus, donec ab ipso ei indulgeatur, quam etiam mortuo indigne posse dicitur inferius. Ut autem sepultura

clericalia privat talis, ita & omni honore Ecclesiastico, qui ad sepulturam ordinatur, cum indecens sit, ad locum profanum, & sepulturam cum bestis communem funebri pompa corpus deferri. Prohibentur & Clerici oblationes seu elemosinas pro excommunicato accipere, quia nullum Ecclesiasticum obsequium iis impendendum. De pompa funebri quod dictum, non tantum obtinet in Clericis, sed & laicis. Nam licet illa magis sit solatio vivis quam subsidio mortuis, *can. anima XIII. q. 2.* in poenam tamen excommunicati nec hanc vult adhiberi Ecclesia, eo quod contineat aliquam communicationem cum excommunicato. Verum ea res Clericis est gravior quam laicis, quamvis eis nullibi legatur imposita ea de causa irregularitas, *Suarez d. sect. 4. in fine.*

80 IV. Inhabilitas ad Ecclesiastica beneficia obtinenda, *c. Postulastis sup. de Clerico excom. ministr.* ubi etiam sciens tali conferens suspenditur à collatione, saltem de jure veteri. Hinc consequitur excommunicatum taliter adeptum beneficium retinere non posse, quia canonicè id non sit consecutus. Ratio est, quod sit suspensus ab omni officio Ecclesiastico, cuius nomine datur beneficium. *Navarr. in Summa d. c. 27. n. 21. c. Si quando sup. de reser. Except. 9. Covarr. in c. Alma p. 1. §. 7. Suarez. Disp. 13. sect. 1. n. 2.* Idem juris quoad officia & dignitates, quæ sub nomine privationis sive inhabilitatis ad beneficia continentur, cum qui incapax est beneficiorum inferiorum, quidni & superioris? Ubi non distinguitur inter titulos, an scilicet habeatur per collationem, an per electionem, præsentationem, nominationem, quia de modo acquirendi queri non debet, postquam cesset finis. Hinc & resignatio beneficij excommunicato facta nulla est, uti & permutatio, quia utrimque queritur jus novum ad beneficium. Hinc & nulla est interpretatio beneficij *c. 1. de reser. in 6.* ubi universaliter rescriptum ab excommunicato impetratum dicitur non valere exceptis certis casibus. Ratio est, quia cum sit inhabilis ad obtinendum beneficium, erit & inhabilis ad impetrandum, ad quid enim servirent media, si finis desit? Erit & invalida collatio à Pont. motu proprio facta, si ignoraverit excommunicationem, neque enim potest videri dispensasse, quamvis scia-

ter alicui excommunicato conferens dispensare sic dicendus.

81 Ubi posset dubitari, An occulto excommunicato possit conferri beneficium? *Resp.* Non posse, propterea quod ex se sit inhabilis ad obtinenda beneficia, Ut nihil faciat, quod sit occultus, quia id non minuit impedimentum *d. c. Postulastis sup. de Cler. excom. ministr.* ut collatum beneficium ab eo non rectè retineatur propter Canonicum defectum, quia facit non esse ejus beneficium, & collationem ponit omninò irritam. Ubi nihil faciet ignorantia aut conferentis, aut ejus, cui collatio facta, quia nec illa minuit qualitatem excommunicati, quem satis est verè esse excommunicatum. Et licet ignorantia à nova culpa excuset, non tamen dat valorem actui aliàs invalido, neque impedit effectum proveniente ex priori censura legitime imposita, quæ est quasi poena peccati, pro quo inflicta, à qua non excusat ignorantia, *Covarr. ad d. cap. Alma p. 1. §. 7. n. 3. Suarez. d. sect. 1. num. 3.*

82 Q. II. An non vitandus, secundum *Extrav. ad evitanda*, acceptare possit beneficium? *R.* Etiam talem comprehendit sub regula inhabilitatis, ci- que nulliter conferri beneficium, & nulliter acceptari ab eo, propter inhabilitatem. Quæ non minuitur ex eo, quod sit toleratus; hoc enim nõ in ejus sublevamen, sed timoratorum conscientiam. Deinde excommunicati sunt indigni; electio autè indigni est irrita. *Nec facit d. Extrav.* nam, ut ibi exprimitur, non relevatur per eam excommunicatus, relevaretur autem, si collationem acceptare posset. Unde nec ex parte conferentis est actio valida, propter repugnantiam, quæ aliàs oriretur. Repugnat enim, actionem ex parte conferentis esse validam, & versari circa objectum incapax, cum ex conditionibus necessariis ad valorem actus sit habitus subiecti, *Suarez d. sect. 1. num. 25. c. §. 99. c. n. 20.*

83 Q. III. An ante excommunicationem collatum beneficium rectè acceptetur tempore excommunicationis? *R.* Communiter receptum esse, collatum beneficium ante excommunicationem post eam acceptari validè posse, quod per collationem tempore habili sit questum jus ad rem; acceptatio autem tantum ad factum pertineat, & contineat declarationem voluntatis, quæ nihil mali continet, neque

impeditur per inhabilitatem subsequenter jus jam acquisitum per collationem, Covarr. d. 5. 7. num. 4. Verum, re bene perspecta, videtur ista ratio minus efficax, nec acceptatio quid operari; propterea quod per eam videatur jus novum dari, cum collatio nihil juris tribuerit ante acceptationem, *cap. si tibi absenti de praben. in 6.* ubi absentis facta collatio, etsi faciat Episcopum mutare non posse, illi tamen, cui facta est, jus non acquiritur in beneficium, donec consentiat, ratamque habeat collationem. Ut per acceptationem jus adquirere sit dicendum, & quidem inutiliter hoc in casu, propter supervenientem inhabilitatem, quae impedit quid de novo adquiri; etsi non tollat jam acquisitum, quod secuta absolutio, tamquam sublato impedimento, rectè consummabitur. Vid. Navarr. in d. c. si quando de rescript. Except. 10. num. 13. Covarr. 3. Var. c. 16. n. 3. & 4. Suar. d. sect. 1. num. 15. & seqq. Et hæc ita, quando quis vere est excommunicatus

84 Quid si non sit vere excommunicatus, sed existimetur tantum talis. R. Etiam si publicè existimetur quis excommunicatus, non tamen ideo effici inhabilem; quia inhabilitas est effectus censurae, quae verè non posita tamquam causa, non potest etiam poni ejus effectus. Quod non tantum procedit, si existimatio ex rumore publico ortum habuerit, verum & si ex actu juridico: veluti per sententiam declaratoriam, per quam declaratur secundum allegata & probata criminis talis reus, quod habet adjunctam censuram, quia per talem sententiam non tam infertur censura, quam supponitur & declaratur, ideoque si in re non subsistat, nec per sententiam poni potest, quæ se refert ad rem: ut postea veritas apparens facit collationem post declarationem criminis ratam haberi. Ita ferè Suarez. d. sect. 1. n. 32.

85 Quærit etiam posset, An excommunicatio privet beneficio jam obtento? R. Hoc nullo jure caveri, & contrarium potius insinuari in c. pastoralis §. verum sup. De appellat. ubi excommunicato dicuntur proventus subtrahi. Ut dicendum sit jus ad beneficium esse saluum; subtractio enim fructuum est quædam privatio præsupponens habitum: & deinde inclusio unius est exclusio alterius.

86 Unde, quæritur, An fructibus saltem privet

ipso jure. Respondendum, Id rectè dici, in communi sententia, quam defendit Abbas d. 5. verum in V. Proventus Ecclesiasticis non subtrahuntur illi, cui Ecclesia communi datur. Ratio dari potest, quia beneficium datur propter officium, ut hoc cessante, propter excommunicationem, etiam illud collatio beat, saltem in effectu. Dubia tamen hæc sententia videtur ex eo, quod in d. 4. verum non habeatur verbum, *subtrahantur*, deinde privationem inducendam per sententiam. Verum dubium cessare facit ipse textus, in qua Pont. subtractionem fructuum comparat cum privatione communis Ecclesie, quæ ipso jure inducitur, ut idem sit dicendum de illa. Propterea per interpositam appellationem non suspenditur privatio fructuum, d. 5. verum. Quod fieret, si talis privatio requireret sententiam, cum per appellationem omnia manent eodem statu. Abbas & alii Decret. in d. 4. verum. Covarr. 3. Var. c. 13. n. 8. vers. *si de decimo d. d. dist. 13. sect. 2. n. 1. & seq. Avila p. 1. c. 1. §. 6. dub. 1.*

Hinc alia movetur quæstio, An tenentur se fructibus private, eosque restituere. Sive sententia sit hominis, sive juris, hoc est, privatum esse omni commodo beneficii non sit ratio, quæ faciat eum fructibus privari, & ab eorum restitutione excuset, cum per ipsos incipiant esse alieni, eorumque injuria restitutio. Obstare videtur c. cum secundum aliteret. in 6. in quo non tenetur hæreticus restituere bonis, sed satis est, patiatur eorum collationem, uti & dictum sup. de Parris n. 21. sic dicendum, cap. isto agi de privatione bonorum propriorum, quorum licet dominus privetur, commisso crimine, ex benignitate tamen & moderatione ejusdem legis remanens penes eum possessio, quæ se private non operatur, uti nec usu rerum, sed satis est patiatur sibi auferri. In nostro autem casu reus non habuit dominium ante excommunicationem, sed tantum spes eorum consequendi, si mandatum fuerit habitus. Non est autem talis per excommunicationem, quæ facit eum recipere & retinere alienum, cum obligatione restitutionis etiam consumptos; quia consumptio non facit proprios, neque liberat. Suar. d. sect. 1. n. 32. & seqq. Unde ulterius quærit posset, An non illam

in necessitate constituto licet eos consumere in vicem alimentorum? R. Licet id ipsum, secundum aliquos, ex eo, quod fructus isti in necessitate egenorum sint explendi, ut saltem ut indigus possit ex iis se alere excommunicatus. Quod facit, quod necessitas extrema faciat omnia communicari, ut dictum sup. De furtis n. 16. Verum ut ista sententia possit procedere, cessante contumacia peccati, ut quia respicit petens absolutionem, non tamen ea durante. Nam cum contumacia ista sit voluntaria, non meretur, ut ei subveniatur, & propter indigentiam concedatur usurpare alienum, Navarr. c. 25. num. 124. Covarr. d. vers. duodecim, Suarez d. loco n. 12. & seq.

Hoc ita, sive excommunicatus sit notorius, sive occultus; sive denunciatus, sive non denunciatus: nam in nullo relevat, d. Eirav. ad evitanda ipsos excommunicatos. Sit tamen verè & non in exiliminatione excommunicatus, nam si nulla sit excommunicatio, non producet ullum effectum privationis aut suspensionis fructuum. Quod si valida quidem fuerit exterius, secundum allegata & probata, in re tamen injusta, quia innocens est persona, interim quidem, dum non revocatur sententia aut absolutio, fructus suos non facit: post autem non tantum suos fructus percipiet, verum & amissos recuperabit, ut injustè ablatos. Quod si alteri in stipendium ministerii & officii cesserint, ut alicubi in quotidianis sit distributionibus, in quibus absentium partes accrescunt presentibus, non repetendi ab illis, in quorum dominium tamquam stipendium cesserunt, sed ab injustè excommunicationis auctore, cap. Sacro, 48. cumque hoc sit. Quod si distributiones applicandæ veniant alicui pio loco, antequam applicatæ fuerint, secuta absolutione aut revocatione sententiæ injustæ, reddendæ proprio domino, quia necdum loco isti jus quæsitum. Si verò applicatæ fuerint, damnum idem resciciendum per auctorem injustæ sententiæ, juxta d. s. Cumque, Suarez ubi sup. num. 23. & 24.

89 V. Privatio jurisdictionis Ecclesiæ fori externi. Hinc non potuerit excommunicatus alium excommunicare, ut, nec alium actum jurisdictionis exercere, propter defectum jurisdictionis, can. audivimus XXIV. q. 1. Qui

effectus non tantum habebit locum in ipso Prælate, sed & derivatur ad ejus Vicarium, cap. 1. de off. Vicarii in 6. qui non potest habere quid jurisdictionis, quam non habet ipse principalis, quem refert. Jurisdictio tamen delegata ante excommunicationem delegantis non suspenditur, si res non sit integra, ut dictum sup. De off. deleg. num. 31. Ab excommunicato delegationem jurisdictionis nullam esse certum est, quia delegatio ista spectat ad usum jurisdictionis, qua caret. Hinc etiam concessio indulgentiarum nulliter fit ab excommunicato, quia ad jurisdictionem pertinet, cujus usu privatus. Non confert etiam validè beneficium, cap. 1. ne sede vacante & c. in 6. non tantum quia ad jurisdictionem spectat, sed & quia privatus beneficii fructibus, quibus adnumeratur collatio beneficii. Non valide eligitur aut eligitur, ut dictum sup. De elect. n. 8. & seq. num. 27. & seq. Nec etiam presentat vi juris patronatus, quatenus presentatio fit à Clerico; nam à laico excommunicato facta videtur actus privatus, qualis tenet, ut mox diceretur, quamvis in Episcopi sit arbitrio eam non acceptare, sed repudiare, vel solo nomine excommunicationis, ut dictum sup. De iure patron. n. 49. & tractat latè Suarez Diss. 14. sect. 2. num. 21. & seq. Quantum ad receptionem alicujus ad possessionem, quatenus est meri facti, non est irrita facta ab excommunicato, cum absque jurisdictione tamquam à privato fiat, cujus actus valent, ut mox diceretur, Quod si in isto negotio actus aliquis jurisdictionis exerceatur, irritus erit, cum tali nulla sit jurisdictio, Abbas in c. veritatis n. 42. sup. de dolo & contum. Possessionem tamen ipse non capit, quia foret frustranea, cum omni usu sui beneficii & fructibus omnibus sit privatus. Deinde concernit illa ejus favorem, quem nullum meretur, Suarez d. loco num. 34.

Quid in resignatione beneficii? Resp. Si pura 90 & libera sit, illam rectè fieri ab excommunicato, cum tantum contineat actum privatum puræ renuntiationis; in gratiam autem alterius validè non resignare, Covarr. in cap. Alma 1. §. 7. n. 9. vers. quid autem. Ratio diversitatis est, quod priori casu renuncians nullo modo concutrat in novam collationem, sed solum se spoliat. Quod licet etiam excommunica-

ro, quia ad merum factum pertinet, nec est usus alicujus potestatis spiritualis, vel juris, sed propriae voluntatis. Posteriori vero concurrat ad collationem beneficii renuntians, designando personam, cui provisum vult, atque ita participat rationem praesentationis, quam ut facit invalidam excommunicatio, ita & faciet hanc resignationem, Suar. 2. *ibid.* n. 35. Quod olim procedebat etiam in excommunicato non vitando, hodie secus, ut patebit ex infra dicendis.

91 Q. An dicta indistinctè procedant in omni excommunicato etiam occulto? R. Videri id posse quod effectus ejusmodi non causetur ab opinione aut noticia hominum, verum ab ipsa excommunicatione, quae non minus excommunicatum occultè quam publicè, cumque non minus facit inhabilem. Contrariam tamen sententiam etiam stando in jure antiquo, communem esse & veram, scilicet non esse actus ejus nullos, sed validos, ut probari posset argumento à contrario *ex c. ad probandum 24. sup. de sent. & re judic.* ubi vis fit in eo, quod publicè excommunicationis sententiam tulerit; ut si non fuerit publicè excommunicatus, sententia teneat: quale argumentum bene procedit, praecipuè quando ponitur vis in conditione necessaria. Ratio hujus est, quod licet verè careat jurisdictione, propter defectum, tamen donec propter illum occultum toleratur in exercitio muneris publici, acta illius ex providentia & interpretatione Ecclesiae teneant, propter commune bonum, Ecclesia jurisdictionem, qua talis est in habitu privatus, in tali usu seu actu publico supplente, & actualiter influente, ut, non obstante censura, valorem habeat, quia ita expedit communi bono, *arg. l. Barbarus D. de offic. Prat. Cov. in d. c. Almap. 1. §. 11. n. 4. Suar. d. Disp. 14. sect. 1. n. 8. & 9.*

92 Quid in notorio quidem, sed non denunciato? R. In casu, quo notorius quidem & publicus, non tamen vitandus, secundum jus novum ante denuntiationem omnia ejus acta valere, ratione publici muneris, in quo toleratur. Nam cum talis non sit vitandus, subditi habent jus petendi actiones publici sui muneris: ut necesse sit illas valere, quia alias jus istud foret frustraneum & illusorium. Hinc Parochus excommunicatus, donec toleratur

in suo munere, rectè confert Sacramentum poenitentiae, eadem publica utilitate publicè. Similiter resignatio facta in favorem alterius ab excommunicato notorio, est aliter dictum, irrita fuerit, hodie tamen, si non vitandus, tenet non minus in hoc actu, quam ceteris negotiis, quia cum non sit vitandus, non est cum illo communicatio, Suar. d. *sup.* n. 22.

V. I. Privatio forensis communicationis. Quomodo excom:unicatus prohibetur agere judicium etiam in foro saeculari, nam & in eo exercet vim suam excommunicatus. Ita habet communis opinio; quare tamen per rationem Canonica non ita aperte probatur, non faciant mentionem jurisdictionis saecularis, sed spiritualis, & actum iudicium saecularis, ut possit videri, secus effectus in saeculari, ne pena extendatur. Non recedendum tamen à communi, in communi constituta data sufficienter, & possunt pro ea parti adhiberi loca quaedam, ex quibus id ipsum videtur colligi ut in *can. pen. & ult. XV. q. 1. ubi* subjecti indistinctè liberantur à fidelitate debita ei qui excommunicatus est, & à juramento praestito absolvuntur, & ne illi servare se obediant, prohibentur. Ut siquidem sit, & jurisdictionis usu esse privatum excommunicationem, quia haec sunt correlativa, ut uno sublato alterum tolli debeat. Facit ratio, quod excommunicatum tamquam ethnicum habet jurisdictionem super membris Ecclesiae non communicantibus, & quod jurisdictione ista nullum habet summum, qui intrinsece non includat communicationem per Canones prohibitam. Hinc latae à tali latae decreta, tamquam à eo sublata & sine jurisdictione nulla erunt, ut de his omnis actus à jurisdictione pendens, ut sunt leges, privilegia concedere, delegare, delegare, aliaque similia. Vid. Suar. *disp. 14. sect. 1. n. 8.*

In iudicem quoque non rectè eligatur, colligere est *ex c. fin. sup. de Clerico excom. nistr.* cum nemo possit eligi ad executionem muneris, à quo per sacros Canones est prohibitus. Verum tamen non potest firmo fundamento sustineri, electionem ad temporale esse nullam, cum ea de re nihil sit positum, & in poenitentibus argumentum a simili non procedat: ut non rectè inferatur, electio excommunicati ad dignitates Ecclesiae

sticus est nulla, ergo & ad temporales. Plura Suar. d. disp. 16. sect. 2.

Agere in iudicio excommunicatus non potest, nec ut actor admittendus, extra causam suam excommunicationis, c. *decernimus eod. in 6.* Imò à iudicio repellendus sive Ecclesiastico sive seculari, etiam reo non opponente, c. 12. *sup. de except.* Nec audiendus actor allegans injuste se excommunicatum, nisi probet, ad cautelam tamen absolvendus, c. *folet 2. eod. in 6.* Repellendus etiam à reconventione, quia reconventio est loco actionis, cum reconvenire nihil aliud sit, quàm murus vel vicissim petere, arg. c. 2. *sup. de mutuis petis.* atque ita prohibita, c. 5. *sup. de except.* Exceptio tamen non est deneganda, d. c. 2. quia spectat ad naturalem sui defensionem jure naturæ permiffam. Hinc rectè opponit beneficium competentia, rectè etiam appellat, & judicem suspecti arguit.

94 Dubitatum, An & compensare possit? R. Negare id Burt. in l. *amplius n. 9. D. Remras am hab.* & Innoc. in d. c. 5. *in fine sup. de except. ex ratione*, quod compensatio videatur petere, d. l. *Amplius.* Ut compensatio videatur magis species actionis excommunicato negare, quam defensionis. Posset tamen contrarium non malè alicui probari, ex eo, quod exceptio solutionis sit permiffa excommunicato, ad quam spectat compensatio, l. 4. c. *de compensat. C. l. si debitor D. Qui potiores in pign.* quæ ut traditur *Instit. de action. §. in bona actionem iplo jure minuit.* Nec obstat d. l. *Amplius*, quia loquitur in casu, quo is, qui petere non potest, vult compensare, qualis in eff. etu petir. Hinc rectè excommunicatus actori objicit similem excommunicationem aliamve quaecumquam exceptionem, quæ jure ab agere id eum repellat, quia ista non tam est accusatio, vel reconventio, quàm potius sui defensio, c. *dilecti 9. C. e. 11. sup. de except.* Suar. d. disp. 16. sect. 3. n. 3.

Ab agendo itaque excommunicatus repellitur, ne quis cum detrimento animæ communitur cum excommunicato, & ut rubore suffusus ad cor redeat. Et hoc, sive per se agat, sive per alium: tum quia per alium agens per se agere videtur moraliter, tum quia cum excommunicato non solum immediatè sed & mediatè per alium, ut nuntium, litteras communi-

care prohibemur. Nec tantum ab initio repellendus excommunicatus, sed & quacumque litis parte, si ab initio sit omiffa repulsiò, d. c. *exceptionem 12. sup. de except.*

95 Quod ita procedere de jure antiquo certum est: videri posset de jure novo; inducto per *Extravag. ad evitanda*, non posse repelli notorium quidem, sed non denuntiatum, & proinde toleratum, eo quod hodie cum tali communicatio non sit inhibita. Verùm ista Extravagans, etsi consultat aliis, qui citra piaculum cum excommunicato communicant, non tamen ipsi excommunicato, qui alios vitare tenentur: & reo, etsi admittere actionem possit, licitum tamen est objicere exceptionem hanc, per eamque repellere actorem ab agendo, secundum jus antiquum hac in parte immutatum.

Ut autem actor à iudicio sit repellendus per reum, vel, illo omittente, per ipsum judicem, d. c. 12. si tamen omiffa exceptione audiatur, valida erunt acta in tali iudicio c. l. *de except. in 6.* ubi objectio excommunicationis post rem judicatam impedit quidem executionem, verùm sententia quæ præcessit, non minus debitum robur dicitur obtentura. Vid. Suar. d. sect. 3. num. 7.

Actorem itaque excommunicatio facit repelli, non reum, qui citatus rectè comparer, tum in sui defensionem, ut dictum, tum ne videatur de malitia sua commodum reportare.

96 Q. An per se cogatur comparere? R. Posse per alium respondere, insinuari per c. *Intelleximus 7. sup. de judic. in verbis. Debet per alium in iudicio respondere.* Quo modo rectè constituet procuratorem, qui hoc consequitur, cum alias frustra foret concessio respondendi. Ubi ratione verbi, *Debet*, aliqui volunt, per se non posse comparere: sed *Gloss. in d. c. 7.* dicit repelli non posse per se ipsum defendere se volentem, non tantum si necessitas urgeat, ut quia non invenit idoneum procuratorem, sed & extra casum necessitatis; cum in gravibus causis non sit cogendus procuratorem constituere, c. 2. *sup. de procurat.* & reo permittatur per Canones se defendere. Ut verbum, *debet in d. c. 7.* non tam denoret necessitatem, quam decentiam, secundum alia Juris loca. Suar. d. disp. 16. sect. 4. num. 4. *Et seqq.* Avila p. 2. c. 6. c. *Disp. 7. Dnb. 2.* Quod si absolutio-

nem consequi possit, eam ante petendam esse à reo aliqui volunt, sed hoc minus necessarium, licet non conveniens foret, cum Canones absolute & citra hunc scrupulum concedant reo sui defensionem quoad exceptiones proponendas, & alia defensionem sui spectantia, etiam appellationem, quia & hæc sui defensionem spectat, c. s. sup. de except. Suarez. d. loco num. 8. & seq.

97 Repellitur & à iudicio testis excommunicatus, quia res ista continet aliquam communicationem, ut iudicibus iungatur etiam parte tacente tales repellere, c. decernimus 8. h. 2. in 6. nisi prius ad cautelam sint absoluti, c. Veniens 28. in fine sup. de testib. Excipitur causa fidei, in cuius favorem etiam excommunicati audiuntur contra Hæreticos, eorumque factores, c. in fidei de hæret. in 6. Suarez. d. disp. 16. sect. 6. n. 1. & 2.

Rejiciendus est & advocatus, procurator, d. c. 8. eod. in 6. & c. 6. sup. de iudic. quo generaliter prohibetur excommunicatus stare in iudicio. Nec facit, quod procurator pro excommunicato possit comparere in iudicio; non ideo ipse aut excommunicatus, quia agit ad iure permittitur; nec potest dici esse communicatio cum excommunicato. Suarez. d. loco sect. 7. n. 4. & seqq. Ut autem testis, advocatus, procurator excommunicati à iudicio repellendi sint, tamen acta ab iis non repulsi tenent, & sententia secundum ea lata tenebit, mandabiturque executioni, etiam si postea patefacta sit excommunicatio, cum non amplius jam operentur ut tales. Ut non obstat c. 1. de excep. in 6. quia loquitur de ipso actore excommunicato, cuius excommunicatio post rem iudicatam nota facta suspendit executionem, quod operetur in exequendo, & sic communicet cum aliis.

98 Quid dicendum de exercente munus tabellionis? Resp. Nec hunc posse licite munus suum exercere, propter prohibitionem generalem, ex vi excommunicationis, non communicandi cum aliis: tantum disputari, An ista teneant. Et quidem occultis acta tenere secundum ea, quæ dicta sup. eod. num. 91. publici vero, secundum aliquos, acta & instrumenta non tenere, ratione publici muneris, arg. c. ad probandum 24. sup. De sent. & re iudic.

& per can. nullus II. q. 3. ubi nullus thematizatorum dicitur suscipiendus, nec quoquam credendum, quod ab is dicitur consecratur. Verum d. c. 24. loquitur de p. dice, non de tabellione: d. can. nullus loquitur generaliter, non tantum de tabellione, sed & de accusatore, teste, & aliis personis tam extra, quam in iudicio; cum tamen accusatio nec testimonium sit ipso iure nullum. Ut dicendum sit, acta ejus prohiberi quidem, sed non irritari, in foro tamen exteriori non esse admittenda, sed rejicienda, ut partes, scientes istam qualitatem Notarij nihilominus opera utentes, obligantur, ignorantem vero possint rejicere, si non instrumetorum secundum jus antiquum: quævis illo utentes non peccent, cum jura novum communicare cum excommunicato denunciato, nec notorio Clerici peccatum sit extra reatum. Plura hæc de re videntur Suarez. d. disp. 10. sect. 3.

De tutore, administratore idem dicendum, quod scilicet malè se immisceat, & irritum rejici possit, rata tamen sint. Non obstante, quod possit esse publicum officium auctoritate: nam licet possit dici generalis officium publicum; non tamen nisi assumptum tantum, non etiam utilitate simul, ut est publicis, cuius ideo acta sunt irrita tamquam publica. Vid. Suarez. d. l. sect. 8.

VII. Privatio civilis sive politice communicationis cum fidelibus, activa & passiva, inceptis casibus jure expressis, Effectum huiusmodi sunt hoc versu contenti:

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa, et signa exhiberi solita per Osculum, primum, sermonem, quomodolibet sive publice sive palam, sive colloquendo, sive loquendo sive aures præbendo tantum. Ubi etiam comprehenditur communicatio, quæ fit per nuntias, nuntium. Per verbum, Oratio denotatur spiritualis participatio in Sacramentis, in divinis officiis, & quibuslibet partibus in Ecclesia vel extra eam dici solitis, quæ ante dictam. Per, Vale, venit emittis salutem, honorificam per reverentiam & honoris exhibitionem, salutando, salutando verbis, salutando illud Joan. 1. Neque a ve ei dixerit.

101 An & adfurgendo, aperiendo caput, aut simile signum exhibendo? Resp. Effic. qui putent talia signa sub verbo Vale non comprehendit, quia verbo non fiat, atque ideo communicationem talem non esse prohibitam, eo quod prohibitio ista, quia pœnalis sit restringenda. Quæ sententia licet ad praxim accommodata videri possit, & habeat exculationem in consuetudine, per quam huic prohibitioni, quæ juris est humani, derogari potest, in rigore tamen juris non est vera: tum quia simpliciter jure prohibeatur omnis communicatio cum tali persona; hujusmodi autem signa contineant communicationem: tum quia istiusmodi honoris exhibitio spectet ad actum observantæ à Canone vetitum, ut non debet tum tali. Nec est, quod quis dicat, licere exhibere ea signa sine intentione præstandi honoris, sed solum ad vitandum scandalum & inurbanitatem, cum prohibeatur simpliciter honoris exhibitio, Ita Suar. *Disp. 15. sect. 1. nu. 3.*

6. Per verbum, *Communio*, si generaliter accipiatur, denotatur generatim omnis effectus excommunicationis. Hic autem videtur positum strictè, ut comprehendat alias extortæ communicationis rationes, in cooperando. Denique voce *Mensa* venit communicatio in comedendo simul, dormiendo in eodem lecto. Cohabitationis communicatio etsi verbo *Communio* possit videri comprehensa, non malè tamen sub hoc verbo *Mensa* quis eam comprehendit dixerit.

Prohibitio hæc communicationis non tantum ligat non excommunicatos, sed & ipsos excommunicatos, quia alios vitare tenentur, *cap. illud 5. sup. de Cler. excomm. ministr.* Ubi reprehenditur excommunicatus, qui fidelium communioni se ingessit. Finis verò prohibitionis est, ut excommunicati, videntes se contemni, verecundiæ rubore suffusi ad mentem redeant, & culpam agnoscetes satisfaciant Ecclesiæ præcepto, & à contumacia desistant, *cap. cum non ab homine 14. h. tit.* Effectus est, quod transgressores minorem excommunicationem incurrant, etiam si sint exempti, *cap. Nulli 8. h. t.* quorum privilegia hæc se non extendunt: ut ne quidem Judici

excommunicanti sit licita communicatio. Excipitur solus Pont. qui non ligatur suis legibus *Gl. in d. c. 8.*

Dixi supra. Exceptis casibus jure expressis, quia sunt casus, quibus communicatio est extra pœnam, veluti, si fiat in salutem animæ excommunicati, ut conversus culpam agnoscat; & veniam petat. Illa quoque excusat, quam causat necessitas corporalis, *cap. si verò 34. h. t.* sive excommunicati, ne fame aut morbo pereat; sive etiam non excommunicati, si æget indigeat corporis curatione, si aliunde quam ab excommunicati opera, haberi nequeat, *cap. inter 31. in fine h. t.* Quomodo & elemosyna ab eo peti potest, eique dari, *can. quoniam multos 103. XI. q. 3.* Ubi & uxor dicitur posse manere cum marito excommunicato, eique communicare, non tantum quoad debitum conjugale, verum quoad omnia obsequia, prout exigit matrimoniale vinculum; quia à prohibita simpliciter participatione cum excommunicato excipitur generaliter & indistinctè uxor, *d. can. quoniam.* Quo privilegio gaudebit & sponsa de præsentibus, quia venit nomine uxoris, imò uxor est, cum consensus, non copula nuptias faciat. In sponsa de futuro verus est, non obtinere Idem privilegium, tum quia uxoris appellatione non continetur, *lib. si que 2. D. de ritu nupt.* tum quia ad nulla obsequia obligetur sponso, ut ne quidem cohabitare ei etiam non excommunicato permittatur per Trid. Sess. 24. c. 1. de reform. matrim. Quæ licentia non est extendenda, ut liceat uxori communicare cum excommunicatis, qui viro excommunicato adsunt, quia cessat ratio, quæ est in vinculo matrimonii. Unde viro cœnante excommunicato, non licet uxori accumbere mensæ, Cessat quoque ista licentia in crimine, cujus participationi non impunè se immiscet, *d. cap. inter 31. in fine h. t.* Ut & in casu, quo sub excommunicatione, in causa matrimonii, de cujus valore lis pendet, usus matrimonii interdictus, quia communicatio redunderet in periculum animarum, imò esset communicare in crimine, *c. concubina 55. h. t.* Divortio quoque separata uxori non videtur licita communicatio cum marito, durante divortio, quod ab obsequiis e-

102

103



ius sit libera, Non impedit tamen excommunicatio reconciliationem, quæ licitam faciet communicationem, cum ad debita obsequia obliget conjuges.

Dubatur, An & viro liceat communicare cum excommunicata uxore? Resp. Dubitandi causam sumi ex d. can. Quoniam in quo fit tantum mentio uxoris communicantis impune cum viro excommunicato. Ut ad vicium trahi non debeat, cum in eo non sit eadem ratio; quia id. o videtur datum uxori, quod eius non sit corrigere maritum, uti est mariti corrigere uxorem, cuius est caput. Verum idem dicendum est de marito; cum vir & mulier sint correlativa, ut uni concessum non sit denegandum alteri, l. fin. C. de indicta viduit toll. Et facit ratio concessionis, quæ consistit in mutuis obsequiis, & difficili separatione, propter fornicationis periculum: quæ rationes & in viro locum habent. Covarr. in c. Alma p. 1. §. 1. n. 8. Navarr. c. 27. num. 37. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 14. Suar. Disp. 15. sect. 4. num. 13. & 14.

Liberis quoque licitum est cum talibus parentibus manere; uti & servis, ancillis, sulliticis, qui ante sententiæ prolationem ad familiare obsequium tenebantur, d. can. Quoniam d. 6. inter 31. & c. si verò 34. h. t. idque ratione juris ad obsequium, ad quod tenentur, quodque sine communione præstare nequeunt. Ut idem non sit concessum iis, qui postea ad obsequium excommunicato se obligant, cum eo communicando contra Canones; qui iure quidem quæsitum non privant, quærit tamen de novo nolunt. Et hæc quo ad ea, quæ servitium exigunt & ius subjectionis. Non rectè hoc taxatis ad subditos Domino temporali excommunicato, qui omnino absoluti sunt à præstanda fidelitate Domino, can. nos Sanctorum XV. q. 6. eo quod communicatio cum tali Domino non sit subditis tam necessaria ad vitam humanam, & quia talis non excommunicatur nisi ex atrocibus & gravibus criminibus. Plura Suar. d. disp. 15. sect. 6.

Exceptis itaque dictis personis & causis communicantes cum excommunicato, minori involvuntur excommunicatione. Aliquibus tamen in casibus & maiorem incurrunt, uti communicantes in divinis, vel in ipso cri-

mine aut in contemptum clavium, aut contra speciale præceptum iudicis, c. significavit n. 2. nuper 29. & c. Concubina 55. h. t. Navarr. d. 27. n. 28. propter graviolem materiam, cui excuset ignorantia non tantum facti, sed & legis, ut mox dicitur. An iusto metu, quo communicare coactus excusetur, dictum est sup. De his quoque c. 1.

Excommunicationis itaque majores effectus sunt, separare à communione fidelium, suffragiis Ecclesie, usu jurisdictionis privare, inhabilem reddere ad beneficia obsequia, fructibus obtentorum privare, & aliis de quibus supra. Quamvis autem privationem, ut ex dictis est colligere, cum nulli sit immo, Covarr. ad c. Alma p. 1. §. 1. n. 9. matrem ab excommunicato initum tenet, c. 1. q. 1. eo qui duxit quam poll. Ordo collatorum, licet in impingat, licet exercitum in suspendatur, c. cum illorum 32. §. si auctoritate testamentum sit validum, arg. c. fin. de pen. ubi excommunicatus propter excommunicationem & hæresim specialiter prohibetur, ut alia de causa excommunicati testatum teneat, firmat enim regulam excommunicati non exceptis. Covarr. de testam. p. 1. n. 1. §. 5. Testamentum, q. 24.

Dicta de effectu excommunicationis dicunt de jure antiquo excommunicato notoriam non denotari. Quod de jure novo Conc. Constantiensis per Martinum V. statutum est tantum ad eos, qui sunt de notoria nominatim, aut notorii Clericorum percussiones. De posteriori tantum est quæsitum, ut in Extravag. Ad evitanda in d. Conc. Constantiensis fiat mentio notorii percussoris Clericorum, sed generaliter notorii excommunicati, ut talis est, ut nulla tergiversatione celari possit, ut non debeat restringi tantum ad notoriam Clerici percussorem, sed, uti verba citantur Navarr. d. c. 27. num. 35. sonant, generaliter cum habere in quolibet excommunicato notorio, qui celari nulla tergiversatione possit. Quod ipsum sentit Navarr. d. l. eo, sed consuetudine postea restitutam esse d. Extravag. percussorem Clerici notoriam. Alii tamen d. Extravag. aliter citant, pro his, qui sunt ita notorie excommunicati, seu notorie percussiterit incidisse: legentes, Salvo si quis pro

sacrilega manuum injectione in Clericum sententiam latam à Canone adeò notoriè constit. incid. &c. Quam lectionem plerique sequuntur, tenentes non alios vi istius Extravag. excommunicatos hodie esse vitandos, quam denuntiatos Clerici percussores. Estque consuetudine ista limitatio recepta, cum videamus passim Catholicos cum hæreticis publicè sine scrupulo communicare, quos vitare hoc tempore vix foret possibile. Vid. Navarr. *Conf. l. 9. 24. De constit. Guierrez 1. Quest. can. c. 2. Suar. de censur. Diss. 9. sect. 2. n. 4. & 5.*

109 Dubitatur autem, Quæ sit ratio restrictionis ad notorium Clerici percussorem? Resp. Specialitatem rationis poni posse tum in maiori favore & securitate Ecclesiasticarum personarum; tum quod percussio scandalum sæpè pareat & in Ecclesia semper sit habita odiosa, & ex se communiter ita sit notorium, ut omnem dubitationem excludat. Ut non possit ista decisio extendi ad hæreticos, quorum factum est gravius quam percussio, tamen in locis ubi fides viget, rarissimum est, ut fiat notorii. In locis verò, ubi fides non viget & numerus hæreticorum est copiosus, vix est ut evitari queant. Et ut non subsit ratio differentia, imò paritas aut maior causa in hæresi, non tamen ea dat sufficiens argumentum extendendi prohibitionem legalem in uno casu expressam ad aliam. Uti nec, sublata prohibitionem in uno casu vel materia, sub certis terminis, etiam in aliis appareat rationis paritas, non est tamen ea sufficiens ad extensionem, nisi accedat voluntas legislatoris. Ita ferè Suar. *d. l. n. 6.*

110 De eo quoque dubitatur, An post sententiam specialem ab homine latam requiratur denuntiatio vel publicatio? Resp. Negare id aliquos, nixos *d. Extrav. ad evitanda*, quæ solum excipit excommunicatos à iure vel ab homine, per sententiam generaliter promulgatam, quam vult ad effectum vitandi talem a iudice publicari vel denuntiari specialiter & expresse: ut videatur hunc effectum habere illa, quæ ab homine est specialiter promulgata. Pro qua parte facit, quod à lege antiqua non sit recedendum, nisi quatenus patet per novam mutata. Contraria tamen sententia est probabilior, scilicet etiam eo casu ad præ-

dictum effectum requiri denuntiationem. Cujus ratio est, tum quod consuetudo, quæ est optima legum interpret, *d. Extrav.* ita sit interpretata, tum quod conveniat fini eiusdem, quippe indultæ ad evitanda scandala ac pericula, & succurrendum timoratis conscientis. Quod continget facilius, posita opinione posteriori, quam priori, cum sæpè non ita sit notorium, sententiam excommunicationis esse latam, nisi & publicata sit. Nec discordat ista sententia à rigore & proprietate verborum *d. Extrav.* quando quidem primò excludat censuram latam per jus aut hominè, ac deinde subjungat de lata specialiter in certam personam, quam etiam vult publicari & denuntiari, ut effectum producat evitandi ligatum: qui ante illam publicationem sive denuntiationem non erit vitandus, ne quidem à iudice aut Parocho qui denuntiationem habet paratam. Nav. *ad can. 1. §. Laboret n. 23. de pœnit. dist. 6. Suar. d. sect. 2. n. 8.*

111 Quid si censura publicetur contra certam personam, sub conditione de futuro, an sufficiat illa ad effectum vitandi personam? R. Eiusmodi publicationem non simpliciter esse talè, aut denuntiationem censuræ; cum sententia tantum sit conditionata, ut impleta conditione, denuò absolute in personam sit publicanda aut denuntianda in particulari, expressa persona. Covarr. *ad c. Alma p. 1. §. 2. n. 8.* Faciet autem ceseri nominatim excommunicatum sententia declaratoria criminis commissi per certam personam, quæ nominatim exprimitur, si illi crimini certum & indubitatum sit annexam esse ipso iure excommunicationem. Covarr. *d. l. n. 9. Suar. d. sect. 2. n. 10.*

112 Quantum ad manifestum Clerici percussorem, talem ponet evidentia facti, talis scilicet, quæ nulla tergiversatione possit celari, aut aliquo erroris suffragio excusari. Unde non erit satis, delictum posse probari per testes aut quod de eo sit publica fama, absque facti evidentia, quia dum in eo statu consistit, nondum potest dici crimen notorium, sed tantum probabile, *c. Tu nos & c. fra. sup. de cohabit. Cler. & mul.* Unde in primis necessarium erit, ut percussio sit commissæ coram multis testibus, ex quorum testimonio ita publica fiat, ut celari nullatenus valeat.

Ubi quæri possit, An qui viderunt percussione[m], statim teneantur evitare? Resp. Si taliter sit commissa, ut nihilominus censeatur occulta, propter silentium restium, non tenentur eos vitare, cum non sit manifesta, uti requiritur *d. Extravag.* Quod si ita facta sit, ut moraliter statim sit divulganda, tenentur eos vitare. Priori etiam casu, si non publicè, ne innotescat aliis, saltem privatim est vitandus illis, qui viderunt, postquam ita notoriè constiterit de percussione, ut celari non possit, secundum *d. Extravag.* qua de re plura Suarez *d. sect. 2. num. 21. c. 12.*

De Suspensione.

113 Secunda species Censuræ est Suspendio, quæ proprie sumpta est censura Ecclesiastica, qua minister Ecclesiæ impeditur functiones Ecclesiasticas exercere, aliave spirituali potestate uti. Ex quibus patet, quatenus differat ab Excommunicatione, quæ separat ab Ecclesiastica communione fidelium; minor passiva, major etiam activa, suspensio verò tantum ad functiones Ecclesiasticas se extendit. Unde laicos non concernit, qui ex se sunt inhabiles ad ejusmodi functiones; quos etiam excommunicatio comprehendit, ut hæc operetur omne id, quod suspensio, & amplius. Differt & in eo, quod suspensio feratur & in personas singulares, & in communitatem, ut talis est, excommunicatio verò non nisi in personas singulares.

114 Est autem duplex, alia ab officio, alia à beneficio. Addunt aliqui tertiam speciem, ab officio scilicet & beneficio simul, verum ea non videtur continere censuræ speciem per modum unius, sed duarum, unde supervacua, *c. 2. de off. deleg. in 6.* Simpliciter lata, & de officio & de beneficio videtur accipienda, cum non sit major ratio, de uno accipiatur, quam de alio, & generaliter posita ita accipienda sunt. Et quamvis aliqui negent in jure ferri simpliciter hanc censuram, sive explicatio[n]e ab officio vel beneficio, contrarium tamen patet ex *Clem. un. §. 1. in fine de priv. & præcipue x. Extravag. de priv. inter Com.* quæ suspensionis sententiam simpliciter continet;

ut ad utrumque sit referenda, nisi aliud aliud velint: qua de re latè Suarez *de imp. disp. 25. sect. 2. n. 7. c. p. segg.* Nomine officio intelligitur potestas spiritualis ad actum aliquem spirituales exercendum, siue sit Ordinis, sive jurisdictionis aut administrationis Ecclesiæ; Nomine beneficii intelligitur jus perpetuum ad fructus Ecclesiasticos, ex causa cuiuslibet spiritualis.

Est & Suspendio alia Totalis siue Major, alia Partialis: illa aliquibus dicitur Major & Minor. Illa ab ordine facta propter ordinis ac muneris Ecclesiastici usum, non citat quod ordine; à beneficio fructuum beneficii perceptionem impedit: hæc verò tantum parte privat (secundum verba determinationis, ut collationem ordinis, beneficii, & ordinationem tantum, jurisdictionem, vel e contra, ut parte fructuum, non omnibus. Est & de Perpetua, alia Temporalis. *Gl. in Clem. 1. suspensio de pœnis.* Quando verò sit totalis, aut partialis, quando perpetua aut temporalis, ex verbis colligendum; ideoque attendentè consideranda, nec extendenda quæ pœnam continent. Unde suspensus ab officio non erit suspensus à jurisdictione, nec e converso, quia ordo quid est distinctum à jurisdictione, non necessariò illi adexus. ut patet *c. Aqua 9. sup. de consec. Eccl.* Suspendio ab officio complectitur & ordinem, & jurisdictionem, ut absolute prolata utroque privet, id est usu ordinis & jurisdictionis. Unde talis suspensus immiscens se divinis sit irregularis, *de sent. & re jud. in 6.* talisque suspensio ab officio loci determinatione lata faciet ubique inhabilem ad officium, ut ne quidem id accipere possit, quia verba simpliciter prolata hoc non seferunt. Nec facit, quod limitatum jurisdictionem habens extra illam non operetur, *c. 2. de constit. in 6.* quia hoc verum est de cetero & per legem communem vel statuta particularia tamen præcepta etiam subdistinguantur extra territorium. Vid. Suarez, *Disp. de sect. 1. num. 9.* Sic & perpetuo durat, doctè autoratur, prolata sine temporis limitatione. *Ibid. n. 13.*

Quæritur, An Suspendio ab officio trahat secum suspensionem à beneficio? Resp. dubitationem dubitandi esse, quod beneficium

tur propter officium; ut ab hoc suspensus, videatur & dicendus ab illo suspensus, ne sine causa beneficium habeat, & accessorium; quale est beneficium respectu officii, sit saluum, principali impedito. Ita tenet *Glof. in c. 4. sup. de Clerico excomm. ministr.* Verius tamen suspensionem ab officio præcisè latam, siue à jure, siue ab homine, per se non includere suspensionem à beneficio, & consequenter non privare fructibus beneficii. Exceptis distributionibus, quæ non dantur nisi adstantibus divino officio, cum debeantur ratione ministerii & adstantentia actualis in ipso officio, ut dictum sup. *De Cler. non resident.* Tenet hanc sententiam *Navar. in summa c. 27. num. 100. Et ibi citati, Abbas & alii in Clem. Cupientes de poenis Et in c. Apostolica sup. de except. Suar. d. disp. 26. sect. 3. n. 4. Avila p. 3. disp. 2. dub. 1. concl. 6. & confirmatur per c. inter sup. de purgat. Canon Ubi licet Ecclesiastica constitutio aliquos tantum ab officio suspendat usque ad purgationem Canonicam, laudat tamen Pontifex eum Prælatum, qui propter criminis enormitatem suspenderit eum etiam à beneficio Ut inde colligere datur, suspensionem à beneficio non includi sub suspensione ab officio, nisi exprimat, frustra enim alias ibi ex facto laudaretur Prælatum. Ratio est, quia poenalia sunt strictè interpretanda. *Navar. Conf. 41. num. 2. de homicid.* Hinc suspensus ab officiis divinis ab iis tantum abstinere, ad quæ ex officio tenetur: ab Ecclesiæ ingressu non arceatur, neque quo minus interfit divinis officiis, participet Sacramenta aliaque quæ non sunt officii divini.*

117 Q. II. An suspensio ab officio impediat acquisitionem novi beneficii? Resp. Posse quidem ita videri, ex regula generali, qua qui privatur munere vel actu, privatur etiam susceptione eorum quæ ad tale munus vel actum ordinantur *arg. c. fin. sup. de Cler. excomm. ministr.* ubi minor ligatus excommunicatione non eligitur ad beneficium Ecclesiasticum. Videtur tamen non tam irrita collatio quam irritanda, juxta *d. c. fin. eo quod suspensus non tam sit inhabilis, quam prohibitus, Suar. d. sect. 3. n. 7. Et 8. Quod & dicendum de suspensio à beneficio.*

118 Suspensus simpliciter ab Ordine censetur suspensus ab omni Ordinum majorum & mi-

norum usu, cum locutio indefinita æquivaleret ex parte prædicati universali. Non suspenditur autem quis nisi ab ordine jam suscepto: ut suspensio ista per se primò non impediat receptionem ordinis, sed consequenter tantum, quia suspensus ab inferiori consequenter est suspensus ab usu superiorum, si eos habeat, vel si non habeat, impeditur ab eorum receptione, quæ frustra est, cum non detur eorum usus siue exercitium. Suspensus à superiori non manet suspensus ab inferiori, quia poena non extendenda: uti & suspensus à collatione superioris inferiori conferre non prohibetur. Econtra tamen suspensus ab inferiori collatione superioris non confert; censetur enim per consequentiam prohibitus, cum cui non datur minus nec concedatur majus. Suspensio ab administratione non adficit quoad ulum ordinis, quia ista huic adnexa non est. Suspensio cum determinatione certi actus seu partis jurisdictionis tantum suspendit ab illo actu; quem verba determinantia significant, veluti à collatione beneficiorum *Gl. in Clem. 8. V. suspensi de poenis* Vid. latius hæc tractata apud *Suar. d. disp. 26. sect. 4. per tot.*

119 Q. An suspensio à beneficio operetur quoad officii usum? Resp. Possessionem quidem beneficii manere salvam, fructuum verò perceptionem esse impeditam, non tamen ordinis ulum impediri per talem suspensionem præcisè latam, siue addatur dictio *taxativa Tantum*, siue non. Nam licet beneficium propter officium detur atque ita possit videri, cum, qui non fruitur beneficio, non obligari ad officium, tamen salva manet obligatio officii, quæ comitatur vel causa est beneficii: cujus proprietates est integra, ut & integra sit obligatio. Quod verò beneficii careat commodo, ejus culpa est, quæ non debet liberare ab obligatione ante contracta, quia contra regulam juris culpa cederet lucto peccantis, qui reportaret ex ea commodum. Deinde cum nomen beneficii in rigore non denotet officium, & verba poenalia sint accipienda in rigore, suspensio beneficii non debet extendi ad officium, *Gl. in c. cupientes 16. s. caserum V. beneficiis de elect. in 6.* ubi per textum istum tradit, posse per privationem beneficii suspensos à beneficio compelli ad officium

fi-ium, nisi allegent rationabilem causam Suarez *disp. 27. sect. 1. n. 3. & seq.*

820 Alia quaestio est, Quid in hac suspensione veniat nomine beneficii? R. Omne id veniat quod beneficii late sumpti nomine venit, sive simplex sit, sive duplex, ut dignitas, Rectoria, aut alia id genus. Ut & Episcopatus veniat, qui licet beneficii absoluti dicti nomine non veniat, *Gl. in c. Felicis §. quod si quis V. Pontificalem de poenis in 6.* venit tamen nomine beneficii late sumpti, hac in materia. Non obstante textu in *c. Si compromissarius 37. de elec. in 6. & c. Quia periculosum 4. h. t. in 6.* ubi sententia suspensionis à beneficio non tangit Episcopos *Gl. ibi V. officii*: nam ibi agitur de suspensione lata in universali contra aliquid agentes, quam concernere etiam Episcopos periculosum est, propter Pontificalis officii executionem, *d. c. 4. & Gl. in d. c. 37. V. de jur.* Unde taliter lata non tangit Episcopos, si non exprimat, Suarez *d. l. n. 16.*

Q III. An & pensiones concernat? Resp. 121 Certum est illas, quae dantur titulo spirituali; quales sunt loco beneficii, etiam venire eo nomine, easque suspensione à beneficio contineri: dubium tantum esse de illis, quae non dantur titulo spirituali, nec sunt beneficium Ecclesiasticum, cum non sint jus perpetuum, ut est de ratione beneficii. Ut suspensio à beneficio non videtur eas concernere, cum sit poena, non extendenda ultra verborum proprietatem, & pensio talis proprie non sit beneficium. Nec facit, quod excommunicatio privet huiusmodi pensionibus, quia ista privat omni communicatione spirituali: percipere autem istas pensiones nomine beneficii resignati est quaedam communicatio spiritualis. Suspensio vero à beneficio non privat omni communicatione, sed ejus fructibus, ut tales sunt: pensio autem non pertinet ad fructus ut tales. Vid. Suarez *d. sect. 1. n. 15. & Disp. 13. sect. 1. n. 7. & seqq.*

122 Q IV. An suspensio à beneficio concernat universaliter beneficia omnia? R. Et Pontificem & Episcopum suspendere posse Clericum suum ab omnibus beneficiis & officiis quae habet etiam alibi, si ferat criminis gravitas. De Poat. patet, propter ejus universalem jurisdictionem. De Episcopo posset du-

bitari, ex eo, quod ille actus excedat jurisdictionem Episcopi particularis, qui extra territorium non operatur, *l. fin. D. de jurisd. Dicendum tamen & huic posse suspendere suum Clericum ab iis beneficiis, quae alibi habet. Non obstante d. l. fin.* quae tantum procedit in casu, quo sententia fertur in beneficium alibi existens non etiam in casu, quo fertur in personam subjectam, & in quam est jurisdictionis, quae judicatur indigna beneficio, non tantum uno in loco, verum & in alio, ut procedat excedatur territorium. Quo facti distinctio ICti in *l. Ex ea D. de postul.* propter infirmitatem prohibuit postulare uno in loco nec posse alibi ad postulandum admitti, quia ipsa poena est inhabilis facta; prohibuit autem in uno loco postulare, citra infirmitatem curam, ubi non prohiberi, quia persona sit integra, Abbas in *c. Pastoralis 33. §. verumnum 20. & c. 21. sup. de appellat.* Est autem distinctio inter sententiam Pont indefinite positam & Episcopi, quod scilicet illius, si aliunde non limitetur ex verbis aut causa, intelligatur universalis, propter universalem ejus jurisdictionem, Episcopi vero absolute posita, si simpliciter nihil declaretur, restringenda sit ad beneficium territorii sui, quo concluditur ejus jurisdictionis. Idem de statuto dicendum. Abbas *d. l. n. 21. Suarez d. sect. 1. n. 17. & seq.* Attendendum tamen, quid hac in parte consuetudo habeat permittat.

Effectus suspensionis à beneficiis, est non tam privare beneficii proprietate, quam per totum fructuum perceptione, & impedire, ut fructus suos faciat; uti dictum supra *eod. n. 10.* Et hoc quidem quoad futuros; nam perceptus non addit suspensio; uti nec illos, ad quos jus propter servitium praeteritum est quantum, etiam si necdum sint percepti. Nam est merè per accidens, quod reali possessione non sint acquisiti, ut circa eos nihil debeat operari suspensio.

Ubi quaesitum, An suspensio à beneficio debeatur quotidianae distributiones? Resp. 123 posse videri, eo quod suspensio à beneficio non censetur suspensus ab officio, ut distributiones, quae nomine officii, id est adstantia corporalis in Choro dantur, non possint non competere nomine beneficii, Contra tamen dicitur

eendum, scilicet & illas comprehendi sub suspensionis effectu, ut recte tenet Glof in *Clem. 2. V. suspensus sup. de vita & honest. Cleric.* quam alii sequuntur, e ratione, quod & hæc debeantur intuitu beneficii. Et licet immediatè dentur, propter adfidentiam vel officium exhibitum, non tamen citra titulum beneficii, sine quo officium non est sufficiens ad lucrandas distributiones, ut sint veluti eius pars; & suspensio beneficium concernens etiam eas tamquam partem concernat. Aliud est in distributionibus, quæ non spectant ad titulum beneficii, eiusve fructus, nec ullo modo illis adnexæ, sed extraordinariè à fidelibus offeruntur tamquam elemosyna, ratione Missæ, anniversariorum, aut alia pia devotione: nam hæc fructuum beneficii nomine non comprehenduntur, nec ad eas pertinebit suspensio, nisi consuetudine vel auctoritate superioris fructibus beneficii imputentur, tunc enim non spectanda origo, & ut beneficium ipsum, ita & hæc censentur suspensæ. *Navar. Conf. 13 De Clericis non resid. Suarez d. sect. 1. num. 19.*

125 Est & quæstio, An suspensio ista impediatur Episcopum à collatione beneficiorum? R. Id videri: ex eo, quod collatio beneficii sit quidam fructus Episcopatus, *Gl. fin in cap. cum olim sup. de majorat. & obed.* Ubi non rectè quis obijcet, non esse fructum pretio æstimabilem, quod gratis fieri debeat; nam hoc non facit, quin sit æstimabilis, ut in simill tradit *Navar. in Comment. Can. si fueraveris XLV. q. 3. notab. 9. n. 17.* Et ut sit inæstimabilis pretio, nihil tamen hoc faciet, cum suspensio à beneficio simpliciter fiat, nec admittat istam limitationem. Dicendum tamen, collationem improprè dici fructum Episcopatus, & revera pertinere ad eius officium, cuius est actus, non etiam beneficii. Non concernere autem suspensionem à beneficio ipsum officium paulo ante dictum est. Unde & suspensio à beneficio actu eligendi hoc ipso non est privatus, ut dictum supra *De elect. num. 15.* nam hic actus est magis officii, quam beneficii. Non obstat *c. quinquies 43. sup. de elect.* quia ibi non dicuntur privati jure eligendi ratione suspensionis à beneficio, sed quia indignum elegerant, & quidem pro ea vice tantum. *Vid. Suarez d. sect. 1. n. 33.*

126 Spectat & hoc ad effectum suspensionis quod in iis, à quibus est suspensus sit vitandus Clericus ab aliis fidelibus. Quod hodie tantum procedit in eo, qui est denunciatus, secundum *Extrav. Ad evitanda, de qua sup.* nisi tamen urgeat causa necessitatis. Quod si tolleretur, non est vitandus. Non possum tamen provocare non paratum, nec se ingentem ad actum jurisdictionis, à quo prohibitus, quia hoc foret cooperari eius peccato, quod contrahitur contraveniendo præcepto Ecclesiæ aut iudicis, non sine labe cooperantis. *Vid. Avila p. 3. disp. 2. Dub. 4.* Dicta de effectu suspensionis verè sunt, si sententia debita formata sit prolata, qua de re *sup. in princ. h. t.*

De Interdicto.

127 Tertia Censuræ species est Interdictum, quo verbo (derivato ab Interdicendo, generaliter sumpto denotatur prohibitio à superiore facta. Notum hoc & legibus & Canonibus, apud Juris consultos tamen non tam à prohibendo dictum videtur, quam quod inter duos dicatur, *Instit. de Interd. §. 2.* quamvis & in jure civili accipiatur ista vox pro prohibitione. *D. de interd. & releg. c. l. 1. D. de curat. furios. dando,* & in Latino sermone ea significatio frequentior. In hac etiam materia sumitur pro prohibitione usus bonorum Ecclesiasticorum. Ut sit censura Ecclesiastica prohibens usum quarundam rerum spiritualium, ut fidelibus communem, quatenus talis. Distinguitur ab Excommunicatione, quæ privat quidem usum rerum sacratarum, non tamen quatenus est usus rei sacræ, sed quatenus est communicatio cum aliis fidelibus: ut privee communione non tantum in divinis, verum & humanis. Interdictum verò solum privat usu rerum sacratarum, non tamen omnium, sed tantum expressarum, secundum modum in jure declaratum, & quidem formaliter per se atque independenter à communicatione, cum aliis. A Suspensione differt, quod ea privee quidem aliquo usu, non tamen ut communi sed ut proprio alicujus potestatis Ecclesiasticæ, seu ut ministerio ex officio: & quidem activo

Cl-

Clericos tantum ; interdicitum verò etiam passivo , etiam laicos concepiens . Sic non dicitur Missa tempore interdicitum , nec confertur sacra Eucharistia ; nisi aliud exigat necessitas , neque alia Sacramenta conferuntur . Sacra Unctio ne quidem tempore interdicitum datur , cum tunc tantum sit eius usus , *cap. quod in se sup. de pœnis. Gremiss.* Ordinis quoque interdicitum susceptio tam quoad laicos , quam quoad Clericos , cum locus sit interdicitus quoad utrosque , Matrimonium simpliciter non celebratur , quod licet ad contractum pertineat , præcipua tamen eius vis est in Sacramento , ideoque idem in eo , quod in aliis Sacramentis , cum non excipitur , quamvis contractum teneat , *Gl. in c. Alma V. Sacramentis h. t. in 6.* & hodie quidem secundum formam Trid. de qua sup. De clandest. matrim. Excipitur bapulumus , quoniam eod. in 6. quod dicitur necessarius ad salutem , & plerumque periculum sit in mora . Excipitur & confirmatio , ex pari ratione , d. c. quoniam : nisi tamen ipsa persona sit interdicitus , aut interdicitum causam dederit ; nam cum talis excludatur à Sacramento Pœnitentiæ , donec satisfecerit , à fortiori erit incapax Sacramenti , cuius pœnitentiæ est præparatio . Pœnitentiæ quoque Sacramentum non denegatur tempore interdicitum , propter necessitatem periculo vicinam . Vid. de his latius Covar. in c. Alma p. 2. §. 2. n. 7. Suarez. de Censur. Disp. 33. sect. 1. per tot. Avila p. 5. Disp. 4. Dub. 8. Et seqq.

218

Interdicitum variæ sunt divisiones . Prima est , quod alium sit Canonis , aliud hominis , quod de re actum supra in princ. h. t. de censuris in genere . II. Aliud Locale , aliud personale . Hoc dirigitur immediate in personam , cui interdicitur certus rerum divinarum usus . Illud fertur in locum , in quo divina officia fieri prohibentur , qui ut est capax alicujus sanctificationis , ita & inhabilitatis ad divinum officium , ut dictum sup. De consecr. Eccles.

III. Locale aliud est Generale , aliud Speciale ; *cap. Presenti h. t. in 6.* ubi agitur de generali interdicitum locali : & c. cum in partibus 17. inf. de V. S. ubi sit mentio & generalis & particularis . Illud fertur in locum generalem plura particularia loca sub se continentem , cu-

jusmodi est regnum , Provincia , Diocesis , Civitas , Castrum , ex causa continentis interdicitum , d. cap. 17. Et ibid. Gl. Speciale est quo hæc vel illa Ecclesia interdicitum imponitur , veluti una parochia , cui non sunt subjecta alia loca , quia si alia loca haberet , nexa , spectabit ad interdicitum generale . Quod interdicitum loco aliquo generatum , excipitur una aut altera Ecclesia , non licet interdicitum esse particulare , cum non minus generale habeat objectum , nec fertur interdicitum particulare , uti fertur particulare del generaliter in locum . Vid. plura de hac definitione apud Suarez Disp. 32. sect. 2. num. 4. Et seqq.

IV. Potest & personale dividi in Speciale & Generale . Illud fertur in singularem personam , unam sive plures , dummodo ad singulos per se tendat ; hoc vero fertur in universalem aut collegium , populum . Quod interdicitum addicit singulas personas , quoad partes communicatis , in quam lata est , *h. t. in 16. eod. in 6.* non etiam eas , quæ extractæ sunt , cum pœna non extendatur extra illam cui infertur . Hinc interdicitum Clero non potest conferri interdicitus populus , nec è contra d. 16. Nam licet nomen Populi ex rigore significacione comprehendat omnes homines congregationis , & laicos & Clericos , iuxta usum Ecclesiæ ; & huius juris , populus simpliciter dictus solet pro laico accipi , & Clero distingui , qui sub eo interdicitum comprehenditur , si alium non habeat decorem . Familia Episcopi interdicitum , & Clerus de loco comprehenduntur , cum & laici sine de loca : & interdicitum Doctoribus etiam Clero Doctores censentur interdicitum , cum contra Doctoris sit commone & laico & Clero Suarez d. sect. 2. n. 13. Et seqq.

Effectus interdicitum , sive localis sive personalis est , I. Usus Sacramentorum privatio , quod de re diximus sup. eod. Ubi dicitur ponenda inter locale & personale : nam illud generale in civitatem latum , propter decorem domini , facit quidem eo in loco civitatis sacros non admitti ad divina , alibi tamen interdicitum sine noxa ; hoc vero facit , quod eodem alibi eos interesse divinis , d. cap. 17. Ratio differentie est , quod hoc interdicitum

singulas personas liquet, illud verò locum adficiat.

130 Quid si aliquis habeat duo domicilia, unum in loco, ubi populus est generaliter interdictus, aliud in loco non subiecto interdicto? Resp. Aliquibus videri, satis esse respectu habitacionis unius loci esse impositam poenam, eamque obligare, nec exulare domicilium alibi habitum: rectius tamen dici, non teneri, propterea quod non sit major ratio, cur sentiat onus unius communitalis, quam libertatem alterius, cum utriusque sit pars, & in poenalibus in mitiorem partem inclinare debeamus, *c. Odias de R. l. in 6.* Nisi tamen actu in territorio populi interdicti habitet; nam pro tunc est major ratio, cur sentiat onus illius populi, illique conformetur. Ita Suarez *d. sect. 2. n. 16. securus Sylvest. V. interdictum 2. n. 13.*

131 Q An Clerico interdictio censentur comprehensio & Religiosi? Resp. Eos in favoribus quidem sub nomine Cleri contineri, non etiam in poenalibus: attamen cum in *d. c. 16.* dividatur loci alicujus communitas in Clerum & populum, ut Religiosi non sub populo, sed sub Clero comprehendantur, dicendum & eos Clero interdictio generaliter comprehendi. Covarr. *ad c. Alma p. 2. §. 1. n. 8.* Verum vox Cleri interdum strictius sumitur, interdum generalius, ut materia subiecta & circumstantia sint spectanda: Suarez *d. sect. 2. num. 17.*

Generale loci interdictum etiam in locis ejus particularibus suum habere effectum est dicendum, in iisque servandum. Unde interdicta diocesi, Ecclesie, & alia loca particularia, Capellæ, & similia interdictio subiacent: item & cœmeterium, *c. civitas 17. h. 1. in 6.* ubi interdicta civitate etiam suburbia censentur interdicta, de cujus intellectu Vid. Suarez *d. sect. 2. n. 23. §. seq.*

132 Quæri hic posset, An interdictio generali contineantur etiam loca exempta? Resp. Ita dici verius, *arg. d. c. 17. eod. in 6.* in quo dicitur loca distantia, quia contineantur sunt, comprehenduntur interdictio, ut multò magis dicenda sint concludi loca in ipsa civitate interdicta inclusa. Quo modo & Regulares tenebuntur ad observantiam interdicti positi per

Ordinatum. Trid. Sess. 25. c. 12. de Regularib. Quamvis per speciale interdictum talis locus non possit adfici censura, quia non subiectus.

133 Quæritur & illud, An interdicta diocesi, censentur & Ecclesia Cathedralis interdicta? Resp. Negativam posse videri, *arg. c. Quamvis de praben. in 6.* ubi cui gratia facta est, ut de beneficio provideatur in aliqua Ecclesiarum diocesi, dicitur non comprehensa Cathedralis. Verum hoc ibi specialiter illo in casu dispositum, ut non debeat extendi ultra casum, & dicendum sit Ecclesiam etiam Cathedralis censeri interdictam; cum ratio non sit, cur excipiatur caput, quod sub tota continetur. Ita Suarez *d. sect. 2. num. 12.*

Speciale interdictum tantum comprehendit ipsum locum, non etiam contiguum, nisi sit adnexus & accessorium illius. Sic interdicta Ecclesia, etiam cœmeterium illi contiguum censetur interdictum. Dixi, nisi sit adnexus; nam contiguitas non facit unum alteri esse accessorium. E contra, loco adnexo interdicto, non adficiuntur principales, quia principale non adficiuntur vitio accessorii. Imò ne quidem pars principalis loci interdicta ipsum principalem locum adficiat, quia poenæ non ampliandæ. Vid. Suarez *d. sect. 2. num. 27.*

134 Ex dictis patet esse diversitatem inter interdictum locale & personale. Nam illud generale non infert hoc generale nec è converso, saltem per se, quia aliud exprimi potest. Probatum prior pars quia per interdictum locale solum prohibentur homines loco isto audire divina, aut celebrare, non etiam extra, dummodo non dederint causam interdictio. Patet ex *d. c. si sententia 16. eod. in 6.* ut ex vi ejus non interdicantur personæ. Posterior pars probatur per *c. 1. de usur. in 6.* ubi post interdictum personale generale additur locale, propter contumaciam personarum: quod frustra fieret, si esset conjunctum personæ. Hanc sententiam tenet Navarr. in *Summa c. 27. n. 167.* quamvis in diversam sententiam eat Covarr. *2. Var. c. 8. circa fin. §. ad d. c. Alma p. 2. §. 1. num. 7.* motus textu in *c. Quod nonnulli 25. sup. de priv. quod*

expressè loquitur de localigenerali, non etiam de personali. Vid. Suarez *d. scilicet. 2. num. 31. §. 32.*

Interdictio quoque speciali personali non inferatur locale speciale; nam interdictio Clero, non censetur interdicta Ecclesia, in qua ab aliis rectè celebrantur officia, cum prohibitio personarum locum non concernat. Covarr. *d. loco.*

235 Dubium est, An & è contra locale speciale inferatur personale speciale? R. Possè id videri, nempe, ut personale tantum comprehendit personam, non locum, ita vicissim locale non comprehendit personam, secundum dicta de interdicto generali. Contra tamen dicendum, saltem quoad Substantiam & effectum, eum locale non feratur nisi supposita culpa alicujus, qui divinis interesse prohibetur, ut aperte colligitur ex *d. c. si sententia*, in verbis, *qui culpabiles non existunt*. Et ubi à contrario colligere datur, eos, qui sunt culpabiles, non posse etiam alibi interesse divinis alias exceptio ibi posita nihil operatur. Quod & videtur dici posse de interdicto locali generali, quod scilicet virtute semper includat interdictum personale speciale, ex jam dicta ratione, eum omne interdictum locale fundetur in dicto personarum alicujus, vel plurium, quæ acerbius puniendæ sunt; personale autem non concernat locum, qui ejus causa non est. Suarez. *d. scilicet. 2. n. 34. §. 31.*

236 Secundus effectus est Prohibitio divinorum officiorum, ut Horarum Canonicarum, &c. inter quæ præcipuum locum tenet sacrificium Missæ. Quæ prohibitio cum moderatione sumenda est, scilicet ne consuetudo more fiat, sed modo à jure præscripto, qui diversus secundum diversa interdicta. Et quantum ad interdictum locale, illud divina officia in loco celebrari impedit. * Excepto Missæ sacrificio, quod permissum necessitatis causa, ad concipiendam sacram Eucharistiam in Mariam & solatium ægrotorum, cujus renovatio fieri nequit, nisi in sacrificio Missæ. Cum autem ista necessitas in arbitrio consisteret, pro ratione necessitatis, melioris ordinis causa statutum postea fuit, semel in hebdomada sacrificium Missæ dici tempore interdicti in singulis Ecclesiis, causa concipiendi Corpus

Domini, quod non negandum cum poenitentia decedentibus, *c. permittimus 17. h. 1. d. de interdictis* tamen circumstantiis, quæ maxime videntur. Postremo, propter magnam necessitatem, quæ ex hac prohibitione loquitur permissum celebrare Missam temporè interdicti singulis diebus, in Ecclesiis & Monasteriis, *c. Alma mater eod. in 6. Adhibere tamen his circumstantiis, I. Submissa voce fiat, ne à prohibitis audiat extra Ecclesiam, c. quod in 19. sup. de poenit. & remiss. Quia ratione prohibitionis adhiberi cantum, non cum alta voce legi, ut ab adstantibus audiri possit. II. Januis clausis; in eundem finem, ne ab exclusis audiat & videatur. Unde Janua integrè sint oportet. Hinc & in Clavis hinc fenestras aperire, aut januas personarum tempore interdicti dicitur spectare ad violationem interdicti. III. Non pulsatis campanis ex ratione, quod cum communis poenitentia non sit admittendus ad officium Missæ, nec etiam convocari debeat per campanas, ut etiam alia signa publica. Ubi etiam dicitur parvulæ campanæ pulsam, quo non tantum Missam convocantur, quam excitantur nuntii ad attentionem & adnotantem Corporis Domini, prohibitum tamen cum regulariter facile audiat extra Ecclesiam. IV. Excommunicatis & interdictis personaliter exclusis. Excommunicatos etiam non spectat propriè ad hunc locum, cum non solum interdicti, sed alio quovis tempore excludantur, non tantum ab officio Missæ, sed ab omni communicatione. Ad interdictum hæc poena pertinet, & eos, qui interdicti causam dederunt, consilium, auxilium, favorem præbentes.*

Ubi quaeritur, An laici non excommunicati aut interdicti admitti possint? Respondetur id posse, per *d. c. Alma & d. c. quod in 19. sup. de poenit.* quæ inter conditiones ponunt excommunicatos & interdictos, nisi non excepti sint admittendi, ex regula, quæ docet, exceptionem firmare regulam nisi non exceptis. Verum in contrarium ista consuetudo, quæ est optima interpretis, non admittens laicos nisi privilegiatos & communis opinio, fundata secundum aliquos in *c. 11. de priv. in 6. quod tamen loquitur de*

rum de privilegio concessio aliquibus specialiter, ut apparet ex Tit. sub quo positum: quavis referri possit ad privilegium commune per d. c. alma. Probatum directius ista communis sententia per Clem. 3. eod. ubi reprehenduntur Fratres Minores, qui ad Missas audiendas admittebant eos, qui erant tertii ordinis exclusi aliis externis; quod quia generabat scandalum, Pont. & illos excludi mandat. Ut ex eo colligatur, laicis esse interdictam presentiam in Missæ sacrificio: quamvis casus necessitatis, ut quia Sacerdos non habeat alium ministrum, faciet eum & laico uti posse, nisi sit ex specialiter exclusus. Præterea probatur id ipsum ex d. c. licet, ubi frustra privilegium requireretur in singulari persona, ad licite audiendam Missam tempore interdicti, si id ei permissum foret jure communi. Vid. Covarr. ad d. c. alma p. 2. §. 4. n. 4. & s. latè Suar. disp. 24. sect. 1. n. 21. & seqq.

139 Ceterum privilegium concessum singulari personæ faciet etiam eius domesticos licite admitti ad Missam secundum d. c. 11. et ibi conventui datam privilegium non communicetur cum eius familiaribus. Cujus ratio est in eo, quod singularem personam solent domestici & familiares comitari, non etiam ipsum Collegium aut Conventum. Ubi per familiares etiam intelliguntur illi, qui licet Domi non habitantes solent tamen comitari. Nav. d. c. 27. n. 181. Et hoc accipiendum, quatenus principalis persona interest personaliter Missæ, quia illius respectu concessum id eius comitari, cui per se idem non est concessum. Unde, Domino non comparente, non est licitum comitari Missæ interesse. Accipienda autem hæc de illis familiaribus, qui non sunt accepti in fraudem interdicti, arg. c. fin. de v. s. in 6. quia fraudibus est obvian- dum Navar. d. loco n. 180. Idem privilegium competere habentibus Bullam Cruciatæ non est dubitandum, etiam quoad familiares, ex dicta ratione. Quorum nomine aliqui etiam uxores comprehendunt; filios, nepotes, eorumque famulos, quibus contradicit Navar. d. n. 181. Cujus ratio est, quod in his cesset causa, ne scilicet privilegium reddatur inutile illis, qui non possunt incedere decentes sine comitatu, quæ tantum obrinet in iis, qui

solent comitari. Plura hæc de re Avila p. 5. disp. 4. sect. 2. dub. 7.

140 Secundus hic effectus obtinet quoad laicos non habentes privilegium, non etiam quoad Clericos non excommunicatos aut interdictos, & qui non dederunt causam culpabilem interdicto, qui possunt interesse sacris, etiam tantum primam habeant tonsuram. Ubi nomine Clericorum non tantum veniunt Clerici eius loci, sed externi, etiam Religiosi, & quidem novitii, etiam foeminae, Navar. c. 29. n. 95. & d. c. 27. nu. 175. cum d. c. Alma concedat celebrari officia divina, ut id censi debeat concedere omnibus ministris Ecclesiæ quorum est officium istud, quod & est Clericorum primæ tonsuræ novitiorum, & foeminarum, qui officium una celebrant. Clerici conjugati, licet cum unica & virgine, etiam tonsuram & vestem clericalem detinentes, excluduntur, qui licet gaudeant privilegio Canonis & fori; quoad hoc tamen, de quo in presenti agimus, habentur seculares Navar. d. c. 27. num. 174. Covarr. ad d. c. Alma p. 2. §. 4. n. 5. illat. 10. Nisi tamen sint adscripti aliqui Ecclesiæ, secundum Trid. Sess. 23. c. 6. de reform. Nam ratio, quare excluduntur, est, quia non sunt ministri altaris: ut, si sint deputati altaris ministerio, debeant gaudere isto privilegio.

141 Patitur effectus iste exceptionem in quatuor anni festivitibus, scilicet Nativitatis Domini, Paschatis, Pentecostes & Assumptionis B. Virginis, quibus suspenditur interdicti effectus, potestque dici Missa solemniter, admissis etiam interdictis. Illis tamen, quorum causa interdictum est prolaturum, accedendi ad altare, id est communicandi, non est licentia, aut etiam offerendi, & hoc, ut ad humiliationis & reconciliationis adfectum facilius inclinentur, d. c. Alma, Suar. d. sect. 1. n. 37.

Facit & interdictum locale, eo durante, Ecclesiasticam non concedi sepulcrum. Quam concedens in casibus jure non permissis, uti & nominatim interdictum sepeliens in loco sacro, excommunicatur, Clem. 1. de sepult. etiam si sit corpus pueri aut amentis, quales licet non sint excludendi à divinis officiis, ut tenet Covarr. d. p. 1. §. 4. n. 5. illat. 12. quia non sint capaces Ecclesiastici præcepti, & faciat defectus



sensus eos moraliter non adfistere divinis officii: tamen sepeliri tempore interdicti nequerunt in sacro. Ratio diversitatis est, quia per interdictum locale redditur Ecclesia incapax quodammodo ad recipiendum cadaver humanum, ut ex parte ejus sit prohibitio, & corpus infantis aut amencis, cum sit humanum, non possit ibi sepeliri. Divina verò officia directe prohibentur ipsis interdictis, ne audiant illa, qui non alias iis comprehenduntur, quam quatenus usum rationis habent. Est & Clericis concessum, ut non interdicti, seu qui interdicto causam non dediderunt, sepeliri possint in cœmeteriis, citra pulsum tamen campanarum, *d. c. quod inter 11. sup. de poenit.*

142 Interdictum personale impedit divina officia coram interdictis dici, cum dicantur excommunicati & interdicti ab iis excludendi. Sepultura etiam Ecclesiastica iis negata. Sub quibus & continentur, qui interdicto causam dederunt, favore, consilio, auxilio, *c. licet 11. de privil. in 6.* Ita ut ne quidem alibi possint interesse divinis, aut percipere Sacramenta, si particulariter sint interdicti, sive sub interdicto generali comprehensi, *c. si sententia 10. h. t. in 6.* De sepultura Ecclesiastica quod dictum, omnino obtinet in interdicto personarum, ne quidem Clerico: non obstante *d. c. 11.* quod agit tantum de locali interdicto, quod tantum moderatur loci interdictum, non etiam personarum.

143 Dubium est de interdicto generali, an impediatur sepultura Ecclesiastica? Respondendum. Affirmativam niti *d. c. 16.* quod habet, interdictum generale ligare singulas personas ut ne quidem alibi divinis intersint. Verum cum in eo divina quidem officia & Sacramenta prohibeantur, non etiam sepultura possit potius pro negativa parte adduci: quam & juvat *d. Clem. 1. de sepult.* ubi agitur de prohibendis interdictis nominatim. Ad idem facit textus in *cap. ut privilegia sup. de privil.* ubi etiam fit mentio de deneganda sepultura nominatim interdictis. Secundum quos textus accipiendus est text. in *c. Episcoporum de privil. in 6.* Videtur & hanc partem adjuvare *Extravag. ad evitanda*, Martini V. quæ tantum nominatim excommunicatos & interd-

ictos vult vitandos esse: quamvis in illa Extravag. Pontifex exprimat se in nullo recedere ipsos notatos censura. Vide Suarez *Disp. 3. sect. 3.*

Quibus modis Censura cessat.

Dicta de Censuris, eorumque effectibus continent; primo, quatenus iudicia et Canonem non abrogatum, vel per sacrum aut præceptum ejus, cui tempore censuræ inflatæ erat jurisdictio. Dico, non abrogatum; nam licet Canonis aut constitutionis vis per se sit perpetua, abrogari tamen potest per constitutionem posteriorem, aut consuetudinem, ut dictum sup. *de consuet. non. 17. de consuet. num. 12.* Etiam hæc in materia cum censura sit juris humani, licet potestatem ferendi sit ex jure divino, immo etiam originem à Deo trahens. Dico, Cui tempore censuræ inflatæ erat jurisdictio, quia et dependet censuræ valor, ut necessarium addebat eo tempore, quo præceptum vel sententia suam operatur effectum, quia aliter erit utpotè causa fundamentali decessit. Nam ut censura lata non habente jurisdictionem invalida est, ita & lata pro tempore non est habiturus jurisdictionem, cum appropinquata sint, fieri aliquid tempore non habet, ad tempus inhabile refertur. Hinc si post sententiam aut præcepti mortuus fuerit, aut munere defunctus iudicis, eo tempore quo conditio, sub qua lata censura, caperit, reus ea non notabitur: expirat enim morte mandantis mandatum re integræ. Vide Suarez *de Censur. disput. 3. sect. 4. num. 17. seqq.*

Ex eadem ratione ejusmodi censura non comprehendit eum, qui mutavit domicilium ante existentem conditionem, cum extra jurisdictionem ejus, qui censuram inflavit, sine qua non potest habere effectum, transferatur tantum in subditum, *cap. 5. h. t. in 6.* hoc, quatenus censura respicit actum potestatum, sine ordine aut habitudine ad præteritum. Nam si præteritum respiciat, & commissum tempore prioris domicilii, ejus non

tatio non proderit reo, qui secundum quid manet subiectus iudici priori, scilicet quoad causam iam positam: veluti si quis delictum commisit, aut damnatum dedit, cuius satisfactio ipsi præcepta intra tempus, sub censura ipso facto incurrenda; tunc enim licet ante lapsum tempus mutet domicilium, obligatus tamen manet priori præcepto, & in defectu existens incurrit censuram, cum maneat subiectio quoad causam: alias mutatio domicilii eaderet in fraudem censuræ & Ecclesiasticæ jurisdictionis, Idem erit, si nullum quidem delictum præcesserit, causa tamen præcessit, cuius nomine in iudicium quis vocatus sub censura, quam non effugiet reus mutatione domicilii, cum maneat subiectio quoad talem causam, *c. fin. sup. de foro comper. c. l. si quis 7. D. de iudic. Et hoc, si fraudis subit, nam si iusta causa mutationem caussaverit, uti superioris auctoritas, aliud vult dicendum Bart. ad l. 1. n. 3. D. de pænis. Censura jam instricta minimè tollitur mutatione domicilii, cum esse perfectum non habeat, & non dependeat amplius à iudice, qui illam tulit. Unde non potest dici cessare per ablationem domicilii, sed est alio auferenda modo ordinario, scilicet per absolutionem, Abbas in c. à nobis n. 12. h. t. Plura Suarez d. disp. 3. sect. 5. c. disp. 38. sect. 1. n. 9. c. seqq.*

Quantum ad censuram à lege latam, licet sub conditione, non infirmatur morte legislatoris, quia lex, cum feratur nomine communis, per se est perpetua, fertur enim à legislatore referente communitatem, quæ non desinit esse per mortem legislatoris. Quæ aliter se habent in censura lata per sententiam quæ non est perpetua, sed dependet in fieri & in esse à iudice, qui proinde etiam talis esse debet eo tempore, quo censura infligitur, Idem dicendum, si sententia lata ab homine sit nulla; ut quia continet intolerabilem errorem aut propter omisam monitionem. Navarr. e. 27. n. 4.

Secundo, ut procedat censuræ effectus, oportet sententiæ aut præcepti effectus non sit suspensus per appellationem, debito modo & tempore interpositam. Nam effectus iste sistendi vigorem sententiæ in aliis casibus competens, non potest hoc in casu denega-

ri. Quod tamen accipe, si censura sit lata sub conditione, quo in futurum quid committitur, non etiam simpliciter & absolute lata fuerit: nam cum talis executionem secum trahat, ab ea frustra appellatur, saltem quoad effectum suspendendi censuram, *cap. is cui 20. h. t. in 6. c. Pastoralis s. verum sup. de appellat. Quod & de ea, quæ continet conditionem, si antequam appelletur intra decem dierum conditio impleatur, nam eius implementum facit censuram absolute latam, atque ita continuo executioni mandatam. Vid. Suar. d. disp. 3. sect. 6.*

Habet & effectum suspendendi censuram, si quis protectioni Sedis Apostolicæ se subiecerit *c. ad audientiam 34. sup. de appellat.* aut iter versus dictam Sedem eo animo susceperit, ut expressum, *c. dilecti 12. d. sit.* Nam per hoc suspenditur jurisdictio inferioris.

Voluntas & consensus ejus, in cuius favorem lata censura sub conditione facit suspensionem executionem censuræ ultra tempus adjectum, V. G. si ei, qui sub censura condemnatus est solvere, creditor intra tres menses ab ipso editore prorogetur tempus: pro quo ut tollitur causa censuræ, ita & ejus effectus sistitur, ex mente superioris, qui voluit creditori provisum, qui potest juri suo præjudicare, atque ita facere, ne debitor sit contumax. Ita Suar. d. sect. 6. n. 8.

Ubi posset dubitari, An debitor ante lapsum terminum prorogatum non solvens incidat in censuram? Respondendum, posse videri, non incidere, ob cessantem voluntatem superioris, quæ tantum restricta ad certum tempus, cuius effectus impeditur per creditorem, nec, ut incuratur postea, ponitur nova causa cessante voluntate superioris, & non sufficiente voluntate creditoris in termino prorogato. Probabilius tamen postea reum cessantem in solutione incidere in censuram, eo quod prorogatio termini faciat censeri eundem terminum esse, qui ante datus; quia prorogatio existimatur fieri sub eadem conditione, *l. si cum dies 22. al. l. quid tamen 23. §. si cum dies D. de recept. qui arbit. c. l. sed et si D. de precario,* non tam ad finiendam quam differendam solutionem, ex consensu Judicis, qui noluit profecti solutionem ultra tres menses,

invito creditore. Qui licet prorogando terminum concesserit, tamen ubi incipiet esse invitus, non secuta solutione iatra terminum prorogatum, impletur conditio in sententia iudicis posita, & locus est censurae, in eius eventum infligitur. Ita ferè Suarez *d. loco num. 21.*

III Excusata censura ignorantia inculpabilis præcepti Ecclesiastici, cui censura est adnexa, *c. 2. de consuet.* in 6. ubi statuta Episcoporum non ligant ignorantes, si ignorantia eorum non sit crassa aut supina, extraxione, quod talis ignorantia excuset à culpa, ergo & à censura. Probatur antecedens, quia talis ignorantia tollit voluntarium, & ponit actum involuntarium, atque ita & tollit peccatum: ut consequenter impediatur censura, quæ præsupponit culpam. Quod omnino procedit in ignorantia facti invincibili, de qua loquitur, *c. si vero 4. h. t.* ubi percutiens, quem ignorat Clericum; non peccat in Canonem *Si quis suadente* Facti enim ignorantia probabilis est atque excusat. Hinc censura in absentem ab homine lata, licet non feratur nisi in monitum, si tamen monitus illam latam esse invincibiliter ignoret, non ligabit, non solum si tantum temporis necdum sit elapsus, ut pervenire eius notitia ad illum potuerit, verum etiam eo lapsa, modo ille se non occultet, aut non faciat, quo minus adsequatur noticiam, sed bona fide se gerat. Nam licet post monitionem possit suspicari, Iudicem laturum censuram, est tamen ista suspicio insufficientis, cum multis de causis pronuntiationem talis sententiæ contingat suspensi: ut antequam notificetur illi per iudicem, aut dignis fide testimoniiis constet de sententia in se lata, abstinere non teneatur, nec etiam inquirere & diligentiam facere ad habendam noticiam, cum in his, quæ poenalia sunt sufficiat passive se habere ad inflictionem poenæ. Fama etiam publica, si prudenter considerata cum aliis circumstantiis probabilem faciat fidem, onerabit reum ad servandam censuram *c. cum desideres 8. secunda V. publica fama h. t. Glof. in c. 5. V. in hoc sup. De Cler. excommunicat. Sibi Abbas.* Quod si tales circumstantiæ defint, incumbet saltem reo adhibere diligentiam ad inquirendam veritatem.

Vid. Suarez *de censur. disp. 4. sect. 3. num. 12. & de legibus lib. 5. c. 12. n. 3.* Sanch. *De matrim. lib. 9. Disp. 32. n. 23.*

Dubium est, An juris ignorantia excuset censuram? Resp. Constitutiones Principum & Pontificum ab omnibus intelligi, nec ignorare eas quemquam debere, uti rescribitur *Lib. 9. C. de LL. c. 1. pen. C. de iuri. c. si quis p. nor.* Ideo & publicè promulgari, ne ignorantia prætendi possit: ut tam præcedentem mereatur excusationem commissi criminis. Quo facit Reg. juris, Ignorantiam facti non juris excusare, *c. 13. de R. l. in 6.* Verum cum possit dari ignorantia juris invincibilis, quæ transgressionem legis à mortali excuset, quidam excusabit ab eius poena, quæ non ponitur nisi culpa prævia. Non excusabitur tamen, quia talis ignorantia tollit voluntarium, sine quo non est peccatum. Quod tantum procedit in foro interiori, verum & exteriori ex eadem ratione. Nam licet talis præsumatur scientia legis, *d. l. pen. ut etiam ignorantia non rectè præsumatur, si tamen probetur sufficienter, quidam excusabitur in foro?* cum, quo d. culpa caret, non debet in damnum, & cessante causa, scilicet poenae debeat & cessare poena, ne contingat innocentem puniri. Si ignorantia talis, quamvis non subsit, non probetur, damnaturque idem non licet in externis teneatur parere, & poenam ferre, in conscientia tamen potest eam excusare, sed potest omittere, cavendo tantum scandalum. Pro hac opinione asseritur *notus in c. 2. de consuet. in 6.* qui licet loquatur de ignorante statutum particulare, in quo aliquid dicta procedere voluit, obtinet tamen etiam in lege generali, ex eadem ratione. Et licet ita, quando ignorantia est & circa legis prohibitionem, & circa poenam appositam & poenam non tantum legis humanæ, verum & divinæ positivæ. Nam licet in hac raris contingat ignorantia, non repugnat canonibus, nec videtur rara inter homines iustos, quibus non est occasio ad comparandam poenam sine eorum culpa, eo quod non habent, unde aut quo modo excusentur à poenitentia divinæ legis comparandam. Vid. *Avila p. 2. c. 5. Disp. 5. dub. 7.* Suarez, *d. loco num. 10. & seq. c. De LL. lib. 5. c. 12. num. 10. & seq.*

149 Aliud dubium est. Si lex quidem divina aut naturalis sciatur, ignoretur autem præceptum Ecclesiasticum, quod adæxuit delicto censuram. An excusetur ab ea peccans contra jus etiam divinum aut naturalem? R. Probabilem videri opinionem, censuram esse locum, ea ratione, quod ignorantia non sit ejus, quod facit ad malitiam actus, cum sit circa delictum, quod aliquis scit esse prohibitum, si d. tantum circa poenam, quæ tamen est consequens ad delictum: ut proinde volens antecedens, id est delictum, etiam poenam consequentem velle videatur, nec ab ea sit excusandus propter poenam ignorantiam, quæ non excusat ejus culpam, nec reatum. Facit, quod ignorantia poenæ ad summum faciat poenam non esse voluntariam: quod parum refert; cum in h's quæ de se mala sunt, non sit necessitas delinquentem, quæ & qualis poena delicto sit proposita, quo modo homines puniantur poena æterna, quamvis ignorent delictis suis talem poenam deberi. Et fur non est liber à suspensio, quia ignoret furto istam poenam propositam. Quatenus tamen delinquens scit circumstantiam & qualitatem facti causantem vel alterantem delictum, cuius ignorantia excusaret à speciali gravitate, orta ex speciali circumstantia, quam lex principaliter puniri voluit. Sic vasallus non potest dici commississe feloniam insidiando Domino, quem talem ignorat, ut traditum in Tract. Feudali c. XVI. n. 22. Et cognoscens coniugatam, quam putat solutam, à poena adulterii atque ita & culpam, quantum ad facti circumstantiam, Covar. ad c. Almap. 1. §. 10. n. 8. & seq. Quod ut ita procedat in aliis poenis, contraria tamen sententia non immerito in censuris tenenda, quod scilicet iusta ignorantia juris humani, per quod censura proposita est actui jure superiori prohibito, excusationem admittat à censura. Ratio est, quod licet ignorantia ista juris humani non excuset actum à culpa, ut est contrarius juri superiori, excuset tamen illum à culpa, contra legem Ecclesiasticam: ut etiam debeat excusare à poena, quæ culpam solet præsupponere & in materia censuræ contumaciam, quam cessare facit ignorantia iusta. Quo facit d. c. 2. de consuet. in 6. ubi ignorantia præcepti Ecclesiastici excusat ab excommunicatione, etiam si

actus prohibitus sit jure naturali. Ad idem facit textus in can. Excellentissimus 102. XI. q. 3. ubi Pont. Qui ex necessitate vel ignorantia delinquunt, auctoritate nostra per se absolvantur. Id est absoluti judicentur, ut rectè ibi supplet Gl. Facit & quod habet Abbas in c. à nobis 21. h. 1. quod licet factum sit datum, poena tamen sit nova. V. d. Suarez d. Jeth. 8. num. 20. & seq. Sanchez de matrim. lib. 9. Disp. 32. n. 12. & seq.

150 Quid si præcepti quidem Ecclesiastici habeatur scientia, censura tamen lata in transgressores inculpabiliter ignoretur? Resp. Negare Covar. d. locog. hanc ignorantiam excusare à censura, cum ignorantia poenæ non impediatur, quod minus transgressor præcepti ea teneatur. Quod faciunt rationes allatæ superius. Facere pro ista parte videtur, c. cum illorum 32. hoc tit. ubi dicitur excommunicatio incutiri à jure lata, quamvis ignoretur: & c. 1. in hoc tit. ubi impuberes etiam dicuntur censuram incurtere ratione percussis Clerici. Alios verò distinguere inter statuta particularia Ordinariorum & leges universales: illorum scilicet ignorantiam excusare à poena, non etiam harum. Probatur ista opinio per d. c. 2. de consuet. in 6. quod habet, per statuta quorumcumque Ordinariorum non legari ignorantes, dummodo ignorantia non sit crassa. Verius tamen, ignorantiam solius poenæ, etiam statuti habita scientia, sufficere ad excusationem; ex ratione, quod censura sit poena requirens peculiarem modum contumaciae & inobedientiae, qui non invenitur in eo, qui ignorat inculpabiliter censuram, quamvis legem non ignoret: cum non possit censura ferri nisi prævia monitione, non qualicumque, sed sub comminatione poenæ. Ut legem sciens, non ignorans etiam censuram legi adnexam, non possit re ipsa dici admonitus sub comminatione censurae. Nihil facit quod d. c. 2. tantum loquatur de statutis Ordinariorum, quasi aliud dicendum foret in lege generali: nam ratio eius, ut occurratur periculo animarum, etiam locum habet in lege generali Pontificis. Et deinde ut ignorantia statuti particularis aut censurae impedire censuram ideo, quia aufert contumaciam & inobedientiam Ecclesiae, quæ est

pro-

proxima censuræ ratio, ita etiam generalis legis vel censuræ per eam infl. fit. Quod autem istud c. 2. loquitur de statutis Ordinariorum specialiter, est, quod illi majorem aliquam coactionem subditis inferrent, & in suis statutis ignorantiam admittere nollent. Nihil facit textus in d. c. cum illorum 32. Nam primo in eo potest dici agi de irregularitate contracta, non obstante ignorantia, quia illa non semper requirit præviam contumaciam uti censura, cum & contrahatur sine peccato. Secundo, ibi agi non de ignorantia invincibili, sed culpabili. Imò videtur ibi textus, in §. Si autem, præsumere ordinatum de quo ibidem, potius scienter peccasse, quam ignorantem; dicit enim præsumi contra ignorantiam, Quantum ad d. c. 1. & fin. parum ad materiam faciunt; quia d. c. 1. agit de iis, quos à censura ætas excusat: d. c. fin. loquitur de iis, qui in Canonem incidissent, nulla facta mentione ignorantie, ut parum pertineat ad rem præsentem. Vid. Covar. d. §. 10. num. 9. Avila d. Disp. 5. dub. 7. Suarez latissime d. disp. 4. sect. 9.

151 Est & quæstio, Utrum ignorantia vincibilis excuset à censura? Resp. Quantum ad ignorantiam crassam & supinam sive sit juris generalis, sive statuti particularis, eam non excusare d. c. 2. de constitut. in 6. Quod loquitur de ignorantia supina statuti particularis, non excusante à censura: ut magis obtinere debeat ignorantia legis generalis, cum & in ea habeat locum eadem ratio, quod scilicet talis ignorantia non amoveat contumaciam & inobedientiam, cum sit loco scientiæ, & dolum contineat, l. 2. §. generaliter D. de doli except. Tantum esse quæstionem de ignorantia non adfectata, nec crassa aut supina, quæ dolum continet d. §. generaliter. Hanc excusare à censura aliquibus placet, per d. c. 2. quod excipit ignorantiam crassam ac supinam, ut in aliis non exceptis contra sit dicendum. Alii distinguunt inter censuram inferiorum & Pont. quod ab illa excuset, non etiam ab hac, per d. c. 2. Verior sententia est, ignorantiam sive facti, sive juris, quæ non excusat à culpa mortali, non excusare à censura. Et probatur, quia talis ignorantia ponit saltem indirectè voluntarium, pertinetque ad cras-

sam & supinam, orta vel ex negligentia, desidave, vel ex nimia sollicitudine & sollicitudine ad res aliquas, aut negotia, impediens debitam curam inquirendi ea, quæ quæ sita non netur. Ubi non admittenda distinctio, quod dedit operam rei licitæ, ut vult Covar. ad l. Almap. 1. §. 1. n. 10. ex ratione, quod dicitur operam rei licitæ, & transgrediens legem per vincibilem ignorantiam, non possit negari voluntariè transgredi legem, licet indirectè. Vincibilis ignorantia voluntarium non excludit; & directum sit an indirectum, non ratat speciem peccati, cum sufficiat sit voluntarium. Et licet operetur bonum bono intentione, non tamen procedente, ut non excludat pœna transgressionis præcepti, ex ignorantia vincibili, quæ non excludit mortalem culpam. Ita fere Suar. latius tractans hanc quæstionem d. disp. 4. sect. 10.

IV. Dabit excusationem actus contra prohibitionem sub censura per motum ipsius cadentem in constantem virum, cum esset à peccato, quatenus est actus malus non prohibitus. Nam Ecclesiastica lex non debet cum tanto rigore obligare, ut cum gravissimo detrimento vel periculo sit servanda. Ita quatenus est actus malus, qui prohibitus, nam si foret intrinsecè malus, non excusetur secundum, c. Sacris 5. sup. de his qui prohibentur. Quod non accipiendum, quasi generaliter iustus justus non excusaret à censura, sed tantum in casu, quo metus non excusat à mortali culpa: ut quando communicatio, secundum sum d. c. 5. intrinsecè includit malum, si fiat cum injuria fidei, cum contumacia, vel in crimine, super quo censura lata in contumacia; vel in genere ponit coactionem ad actum malum & censuræ voluntarium, quia est intrinsecè malus, à quo potest nullus metus excusari. Ita Suarez Disp. 4. §. 3. num. 10. & 11. Idè non videtur dicendum quando licet non ex metu, ex aliis circumstantiis grave detrimentum immineat, vel luti gravis infamia, quam evitare alio modo potest; quia talis actus, licet prohibitus à censura, tamen medium necessarium ad evitandum imminens periculum, cum lex Ecclesiastica non obliget cum tali rigore, ut in gravissimo periculo servanda sit.

causam videtur scandalum procuraturum, ut scilicet licitum faciat actum sub censura prohibentem, si non sit intrinsece malus, eo quod leges humanæ ac positivæ non obligent cum scandalo proximorum. Vid. Suarez d. loco n. 13. §. 199.

153 **Qualitum**, An publica necessitas excuset celebrantem à Sacto per censuram prohibentem, in loco, ubi nullus alius Sacerdos? R. Cessante scandalo, infamia, aliove nocumtento gravi, necessitatem illam non ponere sufficientem causam excusationis, ad peragendum tale ministerium in statu censuræ, propterea quod eo in casu non sequatur verum incommodum ex omissione sacrificii; cum populus excusetur à peccato, propter inopiam ministri, minister autem propter prohibitionem legalem. Ut nullum sequatur incommodum considerabile ex carentia sacrificii: non temporale, uti supponitur; non spirituale, quia voluntas audiendi Missam populum excusat ab obligatione præcepti, ministerium autem ipsa censura. Ita Suarez d. loco n. 20.

154 **V. Facit dispensatio legitima**, ut quis legitime exerceat actum sub censura prohibentem, maneat censura. Est enim hæc prohibitio juris humani, quæ dispensationem eodem jure admittit. Patet in excommunicato, qui licet sit incapax beneficii, si tamen scienter Pont. illi conferat, tenet collatio, quia censetur cum illo dispensare, ut dictum est alibi, *sup. de præb. nu. 49.* & tradit Covar. ad d. c. Alma p. 1. §. 7. n. 2. & de facto patet ex *Extravag. Ad evitanda* Martini V. qua permissum communicare cum excommunicato non deaunciato. Vid. Suarez d. disp. 5. sect. 4. n. 2. §. 3.

Hanc licentiam esse Pontifici non est dubitandum, cum in eo sit suprema Ecclesie potestas. Episcopis non esse istam licentiam dispensandi super effectu censuræ à se latæ probabilius est, ex ratione, quod in rebus jure communi prohibitis dispensare non possunt, nisi quatenus jure communi concessum. Nullibi autem concessa invenitur ista licentia, neque consuetudine recepta, nisi forte in re aliqua minima, ut dandi licen-

tiam loquendi cum aliquo. Suarez d. sect. 4. n. 4. §. 199.

155 **VI. Facit absolutio cessare effectum censuræ**, ipsamque censuram tolli. Esse talem potestatem in Ecclesia patet ex verbis Christi. *Quodcumque ligaveritis & solveritis &c.* Nec est ea res dubia.

156 **Tantum quæritur**, An per solam absolutionem tollatur censura? Resp. Esse, qui mortuum velint esse solum, si in charitate decesserit, qua de re inf. eod. num. 159. Per emendationem quoque & satisfactionem subsecutam videtur cessare censuram, tamquam cessante causa, propter quam est lata, quæ facit cessare effectum. Verius tamen, cessante contumacia, non tolli hoc ipso censuram: nam licet illa præcedere necessitate debeat ad censuram ferendam, non tamen necessitate durare debet, ut duret censura; cum effectus censuræ non pendeat à causa in conservari, sed tantum in fieri: sicut culpa est causa pœnæ, quæ tamen durat, illa sublata, aut etiam remissa, quod indicat sufficienter textus in c. *qua fronte 25. sup. de appellat.* ubi post exhibitam condignam satisfactionem absolutio est concedenda: & expressè insinuat textus in c. *cum desideres 15. h. t.* Ubi non sufficit, quod percussor Clerici composuerit cum eo, quem percussit, eique satisfecerit, sed necesse est absolvari per Ecclesiam, antequam cum eo sit communicandum. Ratio est, ut quod juridica & publica potestas est ligatum, eadem dissolvatur. Et licet quoad tollendam contumaciam, & ad obediendum Ecclesie sit satisfactum, non tamen est sufficiens penitentia actus pro culpa commissa, quæ solet imponi, dum conceditur absolutio. Abbas in c. *fin. num. 4. sup. de matrimon. cont. contra interd. Ecclesie* Suarez Disp. 7. sect. 1. num. 3. §. 199. Et hoc ita procedit, si censura simpliciter & absolute sit lata. Difficultas aliqua moveri posset de censura lata sub defuncto tempore. Quæ de re non videtur quærendum, cum non feratur censura ad tempus, quo elapso esset, etiam si contumacia duret; quia hoc esset contra finem censuræ, quæ est comprimere contumaces, & rectitudinem justitiæ; quia daretur occasio peccatori harendi in contumacia, cum sciat pœnam

raspo die cessaturam, ut non habeat opus emendare se. Et contra dicunt omnia jura, quæ absolutionem denegant nisi prævia satisfactio, d. c. 25. d. c. 15. & aliis locis. Deinde cum censura accomodetur respicienti, si hæc non habeat tempus definitum, quo modo illi præscribetur certus terminus? Ita Suar. d. sect. 1. num. 9.

357 Mijor quaestio de censura lata sub conditione *Donec satisfeceris*. An satisfactioe exhibitæ ipso facto tollatur? R. Cum conditio ista non impediat, quin reus censuram præterea incurrerit, non potest ea cessare, aut dici sublata, nisi per absolutionem ejus: ad quem pertinet secundum jura Canonica, quæ post satisfactioem requirunt absolutionem, per quam tollatur vinculum, quo reus ligatus est, ut non videatur sufficere, conditio satisfaciendi sit impleta. Cum non possit absolutio, quæ est actus legitimus, esse pendens. Et videtur hoc sentire Navar. c. 27. n. 105 in fine, Abbas d. c. 1. num. 6. Felin. ibid. num. 4. & alii citari per Covarr. ad d. c. Alma p. 1. §. 11. num. 5. & seqq. Volunt tamen, ejusmodi conditionis implementum inducere liberationem à censura, non tamen citra absolutionem, quia antiqua absolutio sub conditione lata postea operatur, expleta conditione: & ita multis tradit Covarr. d. loco Suar. d. sect. 11. num. 13. Quæ decisio procedet, si sententiæ verba talia sint, ut continent absolutionem ipso facto, v. g. *Ex quo satisfecerit, absolutus sit*; non etiam si requirant factum hominis, v. g. *Si satisfecerit, absolvetur*. Procedet etiam ista decisio facilius in summo Pont. propter absolutam ejus potestatem, qui potest ligare ita, ut impleta conditione hoc ipso cesset censura, quod in inferioribus non ita obtinet, factum tamen tenere videtur. Tollit & Pont. sine absolutione censuram, destruendo legem, unde censura dependet, si tamen legem priorem tollat cum omni suo effectu; nam aliàs censura vi legis inflicta, quia non amplius ab illa dependet, sublata lege nihilominus perdurat, Gl. 1. in V. pro inflicta de immunit. Eccles. Hæc ita de excommunicatioe.

358 Quid de suspensione dicendum. R. In ea, quæ lata absolute ob contumaciam, cessante hæc, nihilominus esse opus absolutione. Nam

licet cessante causa cesset effectus, ea tamen illa tam non solum obtinet in casu, quo causa talis est, quæ non tantum ad effectum, sed ad conservatum sit necessaria: qualis non est hic casus, quo contumacia tantum est causa, ut cessatur censura, non etiam ut conservetur. Neque rectè quis dicit, sententiam suspensionis pro contumacia esse conditionatam, ut cesset, si satis fecerit, hoc ipso cessat, quia non est Reip. etiam post oblatam contumaciam condigna imponatur reo penitentia. Imponitur hæc sententia per c. super eo si. h. t. t. sententia suspensionis & excommunicatioe inflicte ratione contumaciae, hæc cessare dicuntur absolventi rei. Quod ipsam sententiam & de interdicto, per c. qua frons. de appellat.

Quid si in sententia suspensionis & interdicti exprimitur conditio, *Donec satisfecerit*? Plerique tenent, non esse opus absolutione, sed hoc ipso cessare censuram, quod est modi conditio continet implicitam absolutionem, Gl. in Clem. 1. V. donec de detractione. c. non est V. donec sup. de sponsalib. Abbas d. c. 1. num. 6. & ibid. Felin. num. 4. sup. de judic. Covarr. d. §. 11. n. 8. Verum videtur aliquis pressio istius conditionis parum pro ea opponere facere, cum tacite insit, quia fecerit ob contumaciam lata habet conditionem, donec in contumacia hæret, quæ puniendi est, requirit absolutionem. Procedet tamen ista testia in censura lata non tam ob contumaciam, sub ea conditione, quam ob peccatum hoc modo tota culpa commissa est & collatio condigna ab Ecclesia imposita, sub qua amplius ligat, quam ad conditionis implementum, vel temporis eventum, c. non consecr. dist. 1. Quando autem fertur ob contumaciam, verè per modum censuræ lata & ob culpam durantem; qua cessante, non est condigna satisfactioe, se undem culpæ gravitatem imponenda per absolutionem. Plura hæc de re Vid. apud Suarez Diss. 2. p. 2. n. 5. & seqq. & Diss. 39. sect. 1. n. 4. & 5. Tollitur itaque Censura per absolutionem quæ necessaria omnino vivis, secundum quæ dicta, An & mortuis R. Velle quidem Covarr. ad d. c. Alma p. 1. §. 11. num. 8. eos propterea absolvi; quia non sint subjecti Ecclesie.

sed declarari absolutos coram Deo decessisse, propter Contritionem; atque ita solvi quidem ab Ecclesia posse, & debere alii volunt. Navarr. in *Summa* c. 26. n. 32. Et absolutionis beneficium eis impendendum esse tradit Pontif. in c. à nobis 28. h. 2. Ut non exeret, si dicantur absolvendos esse, ad hoc ut consequantur sacram sepulturam, & participes fiant orationum & suffragiorum Ecclesie. Necessè autem est, ad hanc absolutionem concedendam, signa contritionis ostenderint, quibus à contumacia recesserint, & ad Ecclesie obedientiam redierint, d. c. 28. Quod si occultus sit excommunicatus, absolutio non facienda publice, sed vel occulte, vel, si non possit, dissimulanda, nec inuratur infamia defuncto, & corpus loco sacro conditum non extumulandum, eo quod coram Deo contritus sit absolutus. Quod & dicendum in excommunicato injuste, occulto tamen. Navarr. d. c. 26. n. 32. Suar. *Disp.* 7. *sect.* 1. n. 7. Avila p. 2. c. 4. *Disp.* 1. *concl.* 5.

Absolvere à Censura potest quilibet Sacerdos. etiam simplex, in mortis articulo, ut post ea non indiget nova absolutione, cum illa absolutio sit vera, & ex jurisdictione veluti delegata ipso jure omnibus Sacerdotibus pro illo articulo c. Non dubium 5. *et c.* Ea noscitur 13. h. 2. *Trid.* Sess. 14. c. 7. Quod non recte Gl. in d. c. à nobis 7. non posuerit h. 2. extendit ad absolutionem à laico datam; cum ea nulla sit, utpote ex delegata jurisdictione, non procedens. Et hoc sive ab homine, sive à jure sit lata censura. Extra mortis articulum non est cuiuslibet ista licentia. Suarez d. *disp.* 7. *sect.* 1. *num.* 5.

Quantum ad excommunicationem, ea ab homine lata jure ordinario ab eodem aufferenda, etiam si non sit Sacerdos. modo habeat jurisdictionem, quæ ut ad ligandum, ita & ad absolvendum sufficit. Idem juris competit ejus successor, & Sede vacante Capitulo, quod in jurisdictionem Episcopalem succedit, c. 1. *de major.* *et c.* obed. in 6. quam si habeat delegabilem, etiam alteri mandare potest. Potest & superior jurisdictione absolvere in casibus, in quibus jurisdictionem pro palam valet exercere in l. deditos Suffraganeorum. Covarr. d. p. 1. §. 12. n. 2. Pontifex Rom. quin possit ab-

solvere quemlibet, extra dubium est, propter summam ejus potestatem in Ecclesia. Plura Suarez d. *disp.* 7. *sect.* 2.

Quæstio est, An excommunicatus à suo Episcopo, mutando domicilium possit absolvi ab Episcopo novi domicilii? R. Distinguen- do inter excommunicatum per generalem sententiam Episcopi & specialem: illo casu absolvi posse, non hoc propterea quod specialis illa sententia lata ad arbitrium patris faciat causam errantem coram priori judice; à quo jurisdictione quaerita quoad illum casum non auferretur per commutationem domicilii. *c. pen.* *et c.* *ibi Gl. sup. de foro compet.* atque ita ne detur occasio fraudibus, causa inchoata coram uno iudice per citationem rei, sive in particulari, sive confusè per monitionem, ut satisfaciatur intra certum tempus, necessario ibi terminanda. Quod aliter se habet in sententia generali, cum non ponat causam inchoatam, Ita Suar. d. *sect.* 2. n. 26.

Quid si fiat Religiosus? R. Velle aliquos, argumento mortis naturalis, non posse talem absolvi ab alio, quam excommunicatore, eo quod morti naturali sit similis mors civilis. Verum est diversitas rationis, cum per mortem naturalem nemo subjiciatur alterius jurisdictioni, uti fit per mortem civilem. Ut dicendum sit in isto casu, quod dictum de mutante domicilium, quod scilicet in casu, quo censura est lata per sententiam generalem, absolutio sit petenda à superiore ingressi; ac multo magis censura lata per statutum, quia est ad instar ejus, quæ lata à jure. Si vero sit lata per sententiam specialem, tunc per inchoatam jurisdictionem absolutio petenda ab eo, qui tulit, apud quem jurisdictione inchoata permansit. Sunt tamen hæc in re conulendi particularia locorum privilegia Suarez d. *loco n.* 28. *et seq.*

Quæritur & de eo, An post appellationem interpositam rectè absolvat Juxta à quo. R. Non esse dubium, quin Juxta ad quem possit absolvere, c. per tuas 40. h. 2. propter jurisdictionem adquisitam per appellationem. Ut autem jurisdictione legitime utatur, servet modum à jure præscriptum c. ad revivendam *sup. de off. ordin.* *et c.* Venerabilibus 8. sane h. 2.

2992 in 6.

in 6. si scilicet constet prius, sententiam priorrem esse iniquam. Possit tamen & iudicem à quo absolvere, propterea quod licet per appellationem causa sit translata, non tamen omnino amiserit jurisdictionem ordinariam, cum & attentata reparari curet, *c. cum teneantur 17. ubi Wamel sup. de appellat. & errorem illi corrigere liceat, c. cum cessante 62. sup. de appell.* Nec obstat, quod appellationem impedire nequeat, nam præstando absolutionem non tam impedit absolutionis effectum, quam potius præstat, quod per eam intenditur. Suarez *d. l. n. 32. c. 33.*

164 A censura juris Episcopus suos absolvit, vel etiam interdum Parochus ex juris concessione, *c. Nuper 29. vers. in secundo verò hoc rit.* non obstante, quod alibi quis deliquerit; neque enim per hoc Episcopus amittit jus in personam sibi subditam, etiamsi aliud sit in censura hominis, ut dictum. Vagabundi nulli habentes domicilium absolvi possunt ab Episcopo loci, in quo actu sunt, cum non censentur habere aham Episcoporum.

165 Hæc ita, si non sit reservata absolutio, *d. c. Nuper.* Sunt enim casus, à quibus absolvit solus Episcopus, quidam etiam, à quibus solus Pont. aut specialiter ab eo ad hoc delegatus, de quibus Navarr. *c. 27. n. 49. c. 75. c. latissime.* Suar. *de censur. tota Disp. 21.* Cujus modi inter alios est percussio Clerici, quæ absolutionem Sedis Apostolicæ desiderat, quam tamen & præstabit Legatus à Latere, *Ad eminentiam 28. h. t. & Legatus missus in sua provincia, c. per. sup. De off. Leg.* Quod ita statutum est, propter difficiliorem absolutionis impetrationem atqueantur homines ab injuria Clericis inferenda. Patitur ea res exceptionem; Primum, si instet periculum mortis, *can. si quis suadente XVII. q. 4.* In quo datur licentia absolvendæ Episcopo, & in casu, quo non est Episcopi copia, etiam eo inferiori: ita tamen, ut si convaluerit reus, sistere se debeat coram Pontifice, aut ejus Legato, *c. ea noscitur 13. h. t. II. In mulieribus senibus, valetudinariis, membrorum dispositione impeditis, d. l. 13.* Adde pueros, & eos, qui non sunt sui juris, *c. fin. h. t. uti mancipia, pauperes, qui tanta laborant inopia, ut sumptibus non sint*

pares, *c. Mulieres 6. c. quamvis 8. de appella.* tamen mendicare turpe esset: nam mendicare soliti non exculantur, *d. c. 13. in 7. sup. de appella.* Adde & aliud quodvis legitimum impedimentum, ut inimicitia cum aliquo, unde periculum peregrinandi esse possit, *vid. d. c. 18. c. De catero 11. h. t. necessitas liberandi parenti, alendi uxorem, familiam, exerceandi munus publicum, ad quod ex officio tenetur, & quod sine gravi detrimto vel communi vel privato omittere non potest.* Modica quoque percussio Clerici absolutionem ab Episcopo impetrari potest, *d. c. Excipiuntur & Clerici simul habentes, qui non coguntur adire Pontificem propter tuam percussione non ita exonerat.* Quoniam *9. sup. de vita & honest. Cleri.* Quæ cum agat tantum de communiter venialis non est ad alios trahendum, cum sit de specialitatis, quod inter communes vires facilis sit excessus, ut promptior debet esse venia. Hinc & Abbas Monachos absolvit, nisi discretio ejus sit minor, quam sufficiat ad debitam correctionem, atque non Episcopi providentia est adhibenda, *d. c. 14. n. Non idem erit, si Monachus facultatem Clericum percusserit eum d. c. 2. se referat ad tuam percussione, quam facile consistat tua cohabitatio.*

Quantum ad Suspensionem, ea à jure lata ad certum tempus in peccatis delicti, non ab auctore Canonis tolli potest ante tempus. Ratio est, quia poena in vindictam commissa superiore imposta non potest remitti peribioriorum. Tacit, quod sic contingere non potest nisi sufficienter delicta, & contenta poena à superiori positam, si potest ab inferiori tolli, Abbas in *c. tam litteris 33. num. 3. sup. de appella. Gl. in c. Cupientes 16. §. cateram 1. sup. de elect. in 6.* Nec obstat *c. nuper 29. d. c. 13.* quando conditor Canonis non referat delictum absolutionem, concessisse alius videtur de culatorem relaxandi: nam quod ibi dicitur de excommunicatione, etiam trahitur, ut patet de censura, non etiam quæ pro certo tempore lata, quia loco poenæ est. Plura Suarez *d. 29. sect. 1. num. 15. c. 16.* Idem dicitur de suspensione lata absolute, cum sit perpetua

intentione ferentis; & poena infinitè lata à jure censetur perpetua, l. *servus C. de penis*, Felin. in c. *ex litteris* num. 11. sup. de constit. Suarez d. *sect. 1. num. 18 & 19*. Lata propter contumaciam, si sit reservata, non ab alio tollitur, cessante contumacia, quam ab auctore Canonis, aut ejus superiore, ex jam dicta ratione, cum inferior non possit se immiscere super statutis à superiore, nisi ex ejus consensu. Si reservata non sit, etiam ab Ordinario tolli poterit, arg. d. c. *Nuper* ubi in excommunicationis absolute ita dispositum: ut à rationis paritate idem statuendum sit in suspensione Abbas in c. 2. numer. 5. sup. De solut. Navar. c. 27 num. 162. Suarez Diss. 29. *sect. 2*. Dixi cessante contumacia; quia ante non rectè tollitur censura, ea que cessante nihilominus opus est absolute, uti probatum sup. eod. num. 158. Suspensionis ab homine latae absolute non præstat, qui eam tulit, ejusve superior aut successor, cui idem juris est quod prædecessori fuit. Navar. d. n. 162.

167 Quantum ad interdictum, sive locale sive personale, illud non censeri sublatum, sola contumacia cessante, etiam latum sub conditione, donec & quousque, quando per modum censuræ est latum, dictum sup. eod. num. 147. & 158. Secus si per modum poenæ ad certum tempus sit latum, quia tunc tempore lapsò cessat. Positum autem ab homine, per modum censuræ tollendum, sive per absolute nem sive per relaxationem, ab eo, qui posuit, ejusve superiore, aut ab alio ex ejusdem commissione. Positum verò à jure, in modum poenæ, si absolute, non nisi ab eo, qui interdixit, ejusve superiore, aut habente auctoritatem, secundum dicta de suspensione: si ad tempus, eo lapsò, uti jam dictum. Latum propter contumaciam, si reservatum sit, tantum ab eo, cui reservatum tollitur. Si non sit reservatum locale, sive generale sive speciale, tollitur ab Episcopo aut Episcopalem participante dignitatem, d. c. *Nuper* 29. *vers. in secundo verbo*, rit. Idem judicium est de personali generali, Parocho non est ea auctoritas, cum careat hac jurisdictione, etiam quoad personas singulas, quas persistentes membra communitatis absolvi, ipsa communitate manente interdicta, repugnat. Personale speciale, non reservatum

tollit posse à paro. ho videtur cessante contumacia, ad modum scilicet excommunicationis, quam per eum posse tolli dictum superius. Vid Suarez Diss. 38. *sect. 2*. Cessat & interdictum generale personale per destructionem Coll gii aut corporis, in quod primo & per se larumerat, cum interdictum hoc sit quædam rei adfectio, quam necesse est perire, re ipsa destructa, tamquam accedens destructo principali. Quo modo & cessabit in persona, quæ communitatem aut populum interdictum deserit, murando domicilium, vel quacumque via pars ejus esse desinendo, ut ejus non gaudet privilegiis, nec onera participare debeat. Covar. 2. Var. c. 8. num. 10. Suarez. d. Diss. 38. *sect. 1. n. 15 & 16*.

168 Q An & interdictum locale per loci alienationem relaxetur? R. Id posse videri scilicet cessare interdictum, loco abalienato ab eo domino, qui causam interdicti dedit, cum cessante causa cesset ejus effectus: ut è converso, si dominus novam terram adquirat, eam adfici interdicto locali. Dicendum tamen, quantum ad totalem alienationem loci, tamen si eximat dominio ejus, qui causam dedit, positum tamen semel interdictum adficere rem, & tamquam onus eam sequi, transit enim res cum suo onere, argum. c. *Ex litteris* sup. De pignori, c. *Passovalis* sup. de decimis. Nec facit, quod non sit idem dominus, qui causavit interdictum; quia, ut dictum, sufficit, causa ista adfuerit in ferri, non etiam in conservari. Facit quod hic modus eludendi interdictum possit cedere in præjudicium & vilipendium Ecclesiasticæ potestatis. Si pars loci alienetur, idem dicendum erit, quod de toto alienato dictum est ex eo, quod qualitas semel toti loco attributa hæreat in singulis partibus, nec tollatur per alienationem.

169 Quid si locus specialiter interdictus, ut civitas, templum destruat? Resp. Non ita destrui locum posse, quin saltem pavimentum maneat, ut & cætenus locus maneat adfectus interdicto: quod non tantum adficiat ipsas domos, aut parietes, sed ipsam terram. Unde ante sublatum debito modo interdictum non possunt in terra ista aut sepultura corpora de-



functum, non tradi, aut altari templisque extructis facta celebrari, eo quod ejusmodi extructum altare aut templam sapit loci qualitatem, quem tamquam accessorium sequitur, secundum tradita *instit. de rer. divis. §. ex diverso*, cujus etiam privilegium gaudet *1. l. in l. inter 83. §. sacrum n. 26. de V. O. Plurade his Suar. d. sect. 3. n. 9. & seq.*

170 Hæc de absolutioe & relaxatione: quarum effectus, qui est abolere censuram, ut procedat, oportet censuræ plures sive ab eodem sive à pluribus positæ, evacuentur, & satisfactione prævia, subsequatur ab omnibus absolutio vel relaxatio, quatenus unus potest absolvere, quia alias à diversis petenda. Et licet ab uno obtenta quo ad unam censuram operetur, non tamen quo ad alias ab aliis positas, *c. officii 42. ubi Gl. l. h. r. & proinde ad plenam absolutioem obtinendam etiam ab aliis impetranda. Covar. ad d. c. Alma p. 1. §. 11. n. 12.* Absolutè petita ab eo, qui ab omnibus absolvere potest, ab omnibus etiam absolvit pluribus ligatum, sive proferatur absolutio sub signo distributivo *Absolve te ab omni censura, sive indefinite absolvo te à censura*, æquivaleret enim indefinita universali, responsio intelligitur esse proportionata interrogationi.

171 Dico, absolutè petita, id est sine limitatione causæ, quia hujusmodi limitatio facit ab illa tantum absolutioem procedere, cujus causæ est expressa, *c. cum pro causa 27. & d. c. officii 42. h. r.* Acco imodatur enim absolutio petitioni. Quod si pretio sit absoluta, absolutio autem cum limitatione causæ vel censuræ, tum ab illa tantum contingit absolutio, quia ad eam solam restricta est intentio absolventis, cui liberum est ab una absolvere, non ab alia. Vid. Suarez *Disp. 7. sect. 9. n. 8. & seqq.*

172 Quid si causa expressa sit falsa? R. Gl. in *c. ex parte 5. sup. de off. ordin.* absolutè negare, casu absolutioem procedere. Cujus opinio procedet, si iudex ignoret falsitatem causæ principalis: velut si reus dicat se satisfecisse, quia non adest iudici intentio absolvendi, sine qua non procedit absolutio: ut rectè dicatur talis absolutio tamquam esse subrepta non pro, *d. c. officii*. Quod si non sit falsitas circa causam principalem, sed tantum circa

accessorium, non potest dici nulla absolutio, cum non desit intentio absolventis, propter scientiam causæ principalis, cujusque veritas. Quod si iudex confusus fuerit falsitate etiam causæ principalis, injusta quidem erit absolutio, quia est contra jus patris, tenebit tamen, secundum ea, quæ traduntur de sententia injusta. Navar. *c. 27. n. 38.* & pro ea parte editus est pressus in *c. Venerabilibus 3. Jam in ju eod. in 6.*

Simplex & absoluta sit absolutio, an habeat conditionem de præsentis aut præteritis non interest. Nam si impleta est conditio tantum in absolutam; si non fuerit impleta, absolutio est nulla, *arg. §. conditiones Instit. de V. O.* Talis est conditio, *Si satisfecisti*, sub qua conditione absolvere non semper est licitum, imò & interdum necessarium. Et præterea ad situr, *Si satisfecisti, si à contumacia recessus ex corde*, ubi scilicet res est dubia. Navar. *c. 26. num. 13.*

Dubitatur de conditione in futurum concepta, *Si satisfeceris* R. Certeum esse equum di absolutioem non consequi suam effectum ante impletam conditionem, quia impendit actum in sui impletum: dicitur tantum esse, an absolutio habeat effectum conditione eveniente: Ratio dubitandi est, quod absolutio Sacramentalis sub conditione de futuro sit nulla, ex eo, quod sit actus legitimus non admittens conditionem, *c. Aliter de R. I. in 6.* Quæ ratio cum & militet absolutioe à censuris, de ea videtur idem dicendum. Contra tamen dicendum, eo quod communicatio sub conditione de futuro potest feratur, *c. praterea 40. sup. de appellat. ut absolutioem idem sit attribuendum, quæ favorabilior. Nec obstat d. c. Aliter*, quia accipitur de istis actibus legitimis, qui respondentur & conditionem, qualis nec est absolutio ista, nec excommunicatio. Nec facit argumentum ab absolutioe Sacramentali, licet præsumptum; nam illa ex Christi institutione, si materia sit debite disposita, continet effectum habere, alias nulla est. Absolutio autem censura est quædam sententia humana, licet ipsa censura, cujus effectus dependet à voluntate humana, ut ad tempus suspendatur sit ejus effectus. Covar. *d. §. 11. n. 8. Sup. de off. ordin. n. 10.*

7. *sect. 8. n. 5. & seqq.* licet autem modus iste absolvendi sub conditione displiceat Navarro & regulariter loquendo sit illicitus, non est tamen per se malus, nec jure prohibitus, si probabilis necessitas aut utilitas occurrat, & prudenter observentur circumstantiæ necessariæ Suarez d. l. n. 10 & 11.

175 Potest & absolutio ferri ad cautelam, quando dubitatur de valore censura, c. per tuas 40. h. t. c. cum contingat 25. sup. de off. jud. deleg. Covarr. ad d. c. Almap. 1. §. 12. n. 7. Est idem absolutio ad rei incidendam, per quam tollitur quidem censura, non perpetuo tamen, sed ita, ut reditura sit post certum tempus, aut in certum eventum. Cujus introducenda ratio est, quod censura non suspendatur, sed quamdiu permancet, suos operetur effectus, expedit autem interdum ligatum reddere habitum ad actum aliquem gerendum, quo peracto iterum operetur suos effectus: velut quis test. monium dicat, c. Veniens 39. in fine sup. De resib. ut beneficii collatio ei valide fiat, c. Apostolica sup. de excep. qualis modus dicitur ad cautelam. Interdum & datur absolutio, non ad cautelam, sed sub conditione de futuro, ut satisfaciendi intra certum tempus: cui si pareatur, perfecta sit absolutio, alias reincidat reus in censuram, quæ redit ex vi prioris sententiæ Covarr. ad d. c. Almap. 1. §. 12. n. 6. & 7. Suarez d. *sect. 8. n. 16. & seqq.*

Conceditur & potestas absolvendi alteri cum clausula & conditione, *Satisfacta parte*, quæ non alias facit absolutioem per delegatum esse validam, quam si satisfactio sit præmissa. Nam sub conditione concessa non alias operantur, quam conditio servata quia alias in defectum conditionis censetur potestas denegata.

176 Quid ergo si reus non fuerit solvendo? R. Absolutionem procedere & valere; cum ejusmodi conditio *Satisfacta parte* sit intelligenda secundum qualitatem poenitentis, quatenus scilicet satisfacere potest, si non solvendo saltem cavendo per pignora aut juramentum, ne videatur delegans ponere impossibilem conditionem: & ita accipit Gloss. textus, quibus isto modo delegata est jurisdictio, in Gl. 2. Gl. pen. & Clem. 2. in V. *satisfecerint de hæres.* Navar. c. 27. n. 47. & Suarez d. *Disp. 7. sect. 4. num. 40. & 41.*

Quid si non obstant, quod poenitens sit solvendo, ante exhibitam satisfactionem absolvatur? R. Absolutionem eo casu non tantum esse injustam, quia est contra jus personæ, qualis tenet, secundum dicta, & textum in d. c. *venerabilibus §. sane in fine h. t. in 6.* sed etiam esse injustam, quia contra jus concessæ potestatis absolvendi, qualis nulla est & invalida; cum non sit concessa ista potestas nisi sub tali conditione qua non servatâ actus non potest subsistere, Suar. d. l. n. 24.

Ultimâ potestatem in absolvente requiritur, ad sit certa scientia & libera voluntas, quia necesse est, ut præcedat cognitio causæ, juxta modum & rationem solvendi, cui nec dolus nec error in re substantiali subsit.

177 Quid si per vim aut metum sit exorta absolutio? R. Censuram per vim metumve illatam non ideo esse nullam, dictum supra eod. n. 19. ex ratione, quod vis vel metus non ponat tam involuntarium quam voluntarium: ut idem dici possit de absolutioem, cum posita eadem ratione scilicet voluntate, idem jus sit statuendum, præcipue quia absolutio sit favorabilior. Desinit tamen in c. *unico de his, quæ vi & c. in 6.* absolutioem vi metumve extortam omnino vitibus vacuam esse. Quod ita specialiter de jure statutum in defensionem Ecclesiasticæ potestatis, quam sæpè imminutam volebant laici Principes aut potentiores cogentes Ecclesiasticos Prælatos ad absolvendum à censuris, aut eas revocandas, ut advertere possit hac via coactionem suam esse inanem. Loquitur autem Pont. simpliciter de quolibet cogente, ut etiam obtineat in Ecclesiasticis cogentibus, cum nec per eos Ecclesiastica potestas sit imminuenda. Ut vero Pont. consequatur facilius intentum, & terreat potestates à coactione, addit in cogentes absolvere, aut revocare censuram, sententiam excommunicationis: quam ipso jure eos incurere patet ex finalibus verbis d. c. *Excommunicationis sententia decernimus subjacere.* Denique ut prædicta obtineant, necesse vis vel metus sit gravis, cadens in constantem virum; is enim solus facit ad causandum involuntarium. Necessarium etiam est, ut inferatur ab homine ad extorquendum, & quidem per injuriam: nam si tantum consistat metus in denegando aliquo humanitatis officio, ut beneficiis gratiis,

aut

aut pura defensione, non potest spectare ad effectum impediendae absolutionis, cum nequeat dici cadere in vitium constantem. Vid. Suar. *2. d. Disput. 7. sect. 6. numer. 12. & seqq.*

178 Denique ut absolutio suam consequatur effectum oportet absolventi persona sit distincta ab absolvente. Cujus ratio est, quod exerceatur per viam jurisdictionis; nemo autem in se habeat jurisdictionem. Absens sit, an praesens non refert, nam ut absens excommunicatur, ita & absolvitur, petita per procuratorem, nuntium, litteras, absolutione. Exemplum est in *can. quando II. q. 5.* & ita habet usus praesertim ad causam certam vel effectum. Qualis absolutio continud potest habere suum effectum quoad poenitentem, si velit Pont. Alias non prius, quam ad aortitiam pervenerit.

179 Ubi quaeri posset, An & invitus absolvi queat? Respondendum. Non obstante, quod in absolvente requiratur libera voluntas, coacta vero vitiet de jure positivo absolutionem, in eo tamen, qui absolvendus, non esse necessariam eam voluntatis libertatem, cum & ignorans absolvi possit, & proinde non consentiens, vel etiam sciens & positivo invitus. Et ita plerique tradunt. Abbas in *c. ab excommunicato 41. numer. 20. sup. de reser.* Rationem subjungens, quod censura contineat duo, culpam & poenam: culpam, cum sit ex nobis, sine nobis tolli non posse; poenam vero, cum sit extra nos, cum sine facto nostro ingeratur in invitos, ita & ab invitis removeri posse. *can. verbum 51. de poenit. dist. 1.* Facit, quod absolutio per potestatem ordinariam & absolutam sit independens a voluntate excommunicati, atque ideo in invitum exerceatur. Aliud est in potestate delegata in ordine ad forum poenitentiae; nam per illam nemo absolvitur, nisi voluntarie se subjiciat tali foro, & consequenter in eo velit absolvi.

180 Quid si reus in delicto perseveret? R. Videri non prodesse absolutionem, secundum illud Leonis *can. 5. XXIV. q. 2. Damnationis sententiam quicumque meretur accipere si in suo sese permanere voluerit, nullus relaxare poterit.* Et hoc ita procedere videtur in excommuni-

catione juris, quod semper insinit, durante delicto vel culpa. Verum notandum, aliud esse loqui de perseverandi voluntate in delicto, aliud de voluntate non petendi vel obediendi absolutionem. Potest enim quis ab eorum delicto recedere, & tamen nolle absolutione personae absolventis, cui subdi movetur, aut obligatus esse, aut alia de causa; talis enim invitus absolvi potest etiam a censura ipso peccato inflicta, quia jus cessat influere, sublata causa non recte tollatur per superiorem, cujus potestas non pendet ex voluntate rei. Ut non obstat argumentum, quod invito non fiat benedictio, nam intelligendum, quando dependet a voluntate eius, cui accedit. Distinguedum autem, quantum ad voluntatem perseverandi in delicto. Nam vel habet tractum successivum, quod scilicet contumacia in eo semper ponit novam culpam, aut eius augmentum, vel tantum est transiens, scilicet quod semel committitur, transit, manetque quoad reatum, obligans ad satisfactionem aut poenitentiam. Poenitentia repugnat censuram tolli, reo perseverante in contumacia, cum faciat censuram in contumacia esse conservatione, jure semper illam inchoante. Quo modo haereticus contumax non quam absolvi potest, quia semper insinit in re censura. In posteriori casu potest impunitus absolvi, eo quod per actum reversionem semel, quia jus censuram intulit, & quod actus non durat, non possit dici semper inchoante: ut nihil obstat tolli censuram etiam ab invito & impoerente, & absolutio sit tunc valida, propter rationem jun dictam. Ita tenet Suar. *d. dist. 7. sect. 7. n. 6. & 7.*

Dubitarur autem, An eo casu licite concedatur absolutio? Resp. Videri valide quidem non tamen licite, eo quod contra rationem videatur, indignum absolvi, qui justissime est; & quia ea res scandalum praebet, contumaciam & irreverentiam, Dicendum tamen, posse disticti & prudentes relaxari censuram, etiam durante contumacia, & hoc quoad censuram ab homine laicam. Exemplum est in *c. ex litteris 10. q. 1. de sponsalib.* ubi qui juravit aliquam ducere uxorem, cogi potest promissionem implere per censuram, imo compellendus dicitur. *can. tamen sponsus implere nolit, quamvis poenitentia*

dicitur potius monendus, quam cogendus ad vitanda pejora, *e. Requisivit 17. d. 111. Covarr. de Sponsalib. p. 1. cap. 4. num. 4. C. 1.* Estque ea res non tam per se & intrinsicè contra rationem aut aliam virtutem, quam consentanea charitati, si refragans alio remedio indigeat, & consentanea fini censuræ, quæ medicinalis: ut si non proficit, sed obstit, sit auferenda, aut non infligenda, ut in *d. c. 17.* Et hoc, si non sit spes fructus, mediante censura. Ubi tamen cavendum, ne ablatio cedat in tertiæ præjudicium, quia posset continere peccatum contra justitiam commutativam, neve scandalum aboriatur vel contemptus censura: Quantum ad censuram à jure latam in dicto casu relaxandam, videndum, an præscriptus sit certus ordo progrediendi ad alias censuras, aut posteriores, ratione durantis contumaciæ, is enim servandus est, quia jus obligat, nec inferior illud immutat. Dico, inferior; quia superiori id juris est, ubi viderit expedire, & respondere charitati. Quod si jus nihil disposuerit, & absolutio spectet ad inferiorem videtur probabile, prudenti arbitrio iudicis concessum esse, etiam invitum absolvere, sicut à censura ab homine inducta, servatis tamen iisdem conditionibus; quia cum jus non statuat appositum, videtur reliquisse potestatem liberam. Nec facit, quod in aliquibus censuris sit præscriptus ordo adgravandi poenas in casum contumaciæ; quia is non potest trahi ad alias, quibus idem ordo non est præscriptus, cum odiosa non sint extendenda, Suarez *d. loco nu. 9.*

182 Postremò ad formam verborum in absolutiois concessione quod attinet, nulla est jure præscripta, quæ sit de substantia. Necessarium tamen, ut absolutio fiat verbo vel signu aliquo visibili, quo significetur is, qui ligatus fuit, esse solutus, veluti *Abolvo te, Reconcilio te Ecclesie, Ausiro à te censuram.* Indicanda etiam aliquo modo persona absolvenda, uti & absolventis; vel implicite, ut quando ab ipso absolvente pronuntiat verbis, vel explicitè & cleriori expressione, quando datur scripto. Non enim est necesse determinate censuram, à qua absolutio datur, modo ex forma iudicii pateat, de qua re sit sermo, cum frustra sit, quidquid rei latius demonstra-

tæ additur, *argum. l. 1. §. si quis uxor D. de dose preleg.* Causam quoque censuræ in absolutioe exprimere non est necessarium per se, cum nec jure cautum quid sit ea de re, nec ex natura rei oriatur ista necessitas, sufficiatque sola intentio & voluntas absolventis. Nisi tamen plures sint censuræ, à quibus omnibus censetur absolville, qui simpliciter ab omnibus absolvit, petentem simpliciter absolvi: quia, cum favores sint ampliandi, simpliciter absoluteque facta responsio censetur proportionata interrogationi. Quod si ab uno tantum velit absolvere, non nisi unam auferet; eo quod operatio formæ non excedat ejus intentionem: ut necesse sit causam addat, ne alias videatur ludere petentem, nihil agere. Plura hæc de re vide apud Suarez *d. disp. 7. sect. 9. & jungè his dicta sup. eod. num. 170.*

**TITULUS XL.
De Verborum significatione.
SUMMARIUM.**

1. In verborum interpretatione primò spectanda mens dicentis
2. Primogenitus & Unigenitus quis dicatur.
3. Si de mente non pateat, verborum proprietates attendenda.
4. Obscura in partem mitiorem interpretanda.

Compilatores Digestorum secutus Pont. post tractatam juris Canonici materiam quoad personas, res, actiones, duobus generalibus Titulis, ad universam Juris Canonici scientiam spectantibus, opus suum concludit.

Prior concernit Verborum significationem & interpretationem, quæ inventa sunt, ut dicentis expriment sententiam. Quæ in primis spectanda, & prior est atque potentior quam ipsa vox *l. Labo 7. in fine D. de supell. legat.* camque considerari potius, quam verba, tradit *ICrus in l. Pater 101. D. de Condit. et Demonst. frat.* Sunt enim illius indicandæ causa repera. Unde ut adsequamur mentem, circumstantiæ inspiciendæ sunt: intelligentia enim dictorum, ut ait Pont. *c. 6. h. t.* ex causis dicendi est adsumenda, quia non sermone res, sed sermo rei est subjectus. Unde in suppellectile legata sententiam ejus, qui legavit, inspicere oportet, & in quam rationem eas res referre

R r r fere

